ڈاکٹر ذاکر حسین لائبریری

DR. ZAKIR HUSAIN LIBRARY

JAMIA MILLIA ISLAMIA
JAMIA NAGAR
NEW DELHI

Please examine the books before taking it out. You will be responsible for damages to the book discovered while returning it.

F/Rare
891.5511
ABD

E DATE

Acc. No. 126677

Late Fine Ordinary Books 25 Paise per day. Text Book Re. 1/- per day. Over Night Book Re. 1/- per day.

DR.ZAKIR HUSAIN LIBRARY
126677

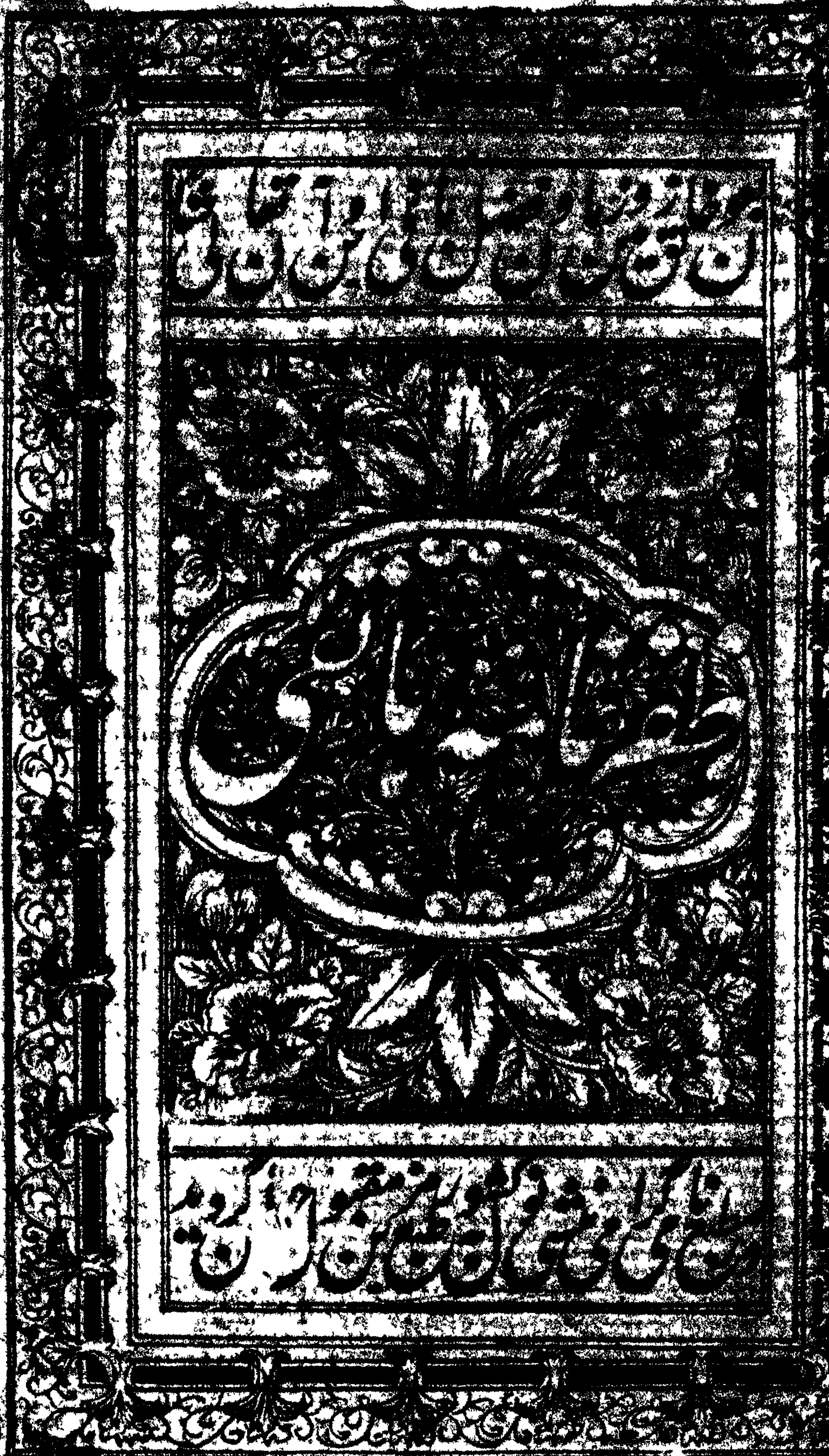

E/ [illegible]
1266

بسم الله الرحمن الرحیم

بنام خدایی که فکر خرد
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]   بباید عرضش ثنا دهم   هم از جان تحفه عدل [illegible]   ز بهر عرضش انگشت [illegible]
به انصاف [illegible] کن   نگار شود جانش بی [illegible]   بی دیدن [illegible]   [illegible] ز چراغ و پری ز آفتاب
نباشد کسی [illegible]   تمنا او پایان [illegible] بود   جوانی و پیری [illegible]   ز گرمی آتش [illegible]
تو را هم نباید که [illegible]   زیاده بگردید تا کم شود   نشد تنگ [illegible] او شغل   که [illegible] آتش [illegible]
نشد خواهش [illegible]   نشد کم کسی کاست [illegible]   نگارنده وصف [illegible]   ز [illegible] لوح سیاه و سفید
[illegible]   برآرنده حاجت [illegible]   [illegible]   [illegible]
[illegible] چند بالا   همه طالب و او [illegible]   کجا بنده [illegible] تمنا کند   برآید [illegible]
کند [illegible]   همه را دل [illegible]   ز سیر [illegible]   [illegible]
[illegible] گیاه   کند سوی [illegible]   جواد [illegible]   [illegible]
[illegible]   جواد است [illegible]   ستم گر از خود [illegible]   چه سان [illegible]
[illegible]   [illegible]   [illegible]   که صد گونه [illegible]
[illegible]   [illegible]   [illegible]   [illegible]
[illegible]   [illegible]   [illegible]   اگرت [illegible] نباید [illegible]
[illegible]   دل دردمند [illegible]   توانائی که [illegible] آورد   بیک [illegible]

تضرع بردن به درگاه فریادرس فریاد رسان تمنا خواستن از منبع جود و احسان

[illegible]   [illegible]   بجا [illegible] کن
[illegible]   [illegible]   کرمیم حال [illegible]
[illegible]   کن از [illegible]   دل [illegible]   زبانی که خواهد [illegible] ز تو
[illegible]   [illegible]   [illegible]   [illegible] عصیان [illegible]
[illegible]   [illegible]   [illegible]   [illegible]
[illegible]   [illegible]   [illegible]   [illegible]
[illegible]   [illegible]   [illegible]   [illegible]

الهی دلم [illegible]
بده [illegible] عقل [illegible] تاب
که نفس [illegible]
[illegible] تا بانش [illegible]
[illegible] از زبانم [illegible]
[illegible] دانم آن [illegible]
بود نقش [illegible] بیچون
[illegible] تو [illegible]
[illegible] دل [illegible] ناروا [illegible]
که آخر [illegible] کنی [illegible]
گر از دوزخم [illegible] بهشت دهی
به جنت شود [illegible] دوزخ تهی
ز یادم [illegible]
بده داد [illegible]
[illegible] چندان [illegible]
که من [illegible] شناسم [illegible] نشان [illegible]
چو نعمت رسانی [illegible]
مکن [illegible] شکر شیرین لبم
مرا چشم دادی که دارم عزیز
ز بند [illegible] زنجیر
غضب [illegible]
بخشم [illegible] اگر غضب
بکن چشم از [illegible] اشک [illegible]
که [illegible] شوم زان [illegible]
بده [illegible] کسی را
دلیلم مکن بر در هر خسی
[illegible] کشیدن [illegible]
به منت خلق بر گردنم
بده جا بکنج قناعت مرا
توانگر کن از گنج طاعت مرا
بدرگاه [illegible]
وزان [illegible] دور دار
[illegible] پیش کس
[illegible] تو [illegible] کرد و بس
[illegible]
بترسان ز [illegible]
[illegible] نشین [illegible] گردن
در آئینه توفیق [illegible]
[illegible] سرنوشت آنچه کردی
[illegible]
[illegible] پیش کش
خطی در رقم کرده [illegible]

منه مهر [illegible] جهان بر دلم
[illegible] هستی مکن [illegible]
نظر سوی [illegible] بینداز [illegible]
مباد [illegible] شیطان رجیم
پر از تحفه [illegible]
رطب وار شیرین [illegible]
[illegible] تاکی [illegible]
چو من [illegible] پیش [illegible]
مرا نور ده گرچه [illegible]
[illegible] رعونت [illegible]
به ویرانه خانه دارم هوس
که هم خانه آنجا تو باشی و بس
پری وارم از خلق مستور دار
ز بیگانه و آشنا دور دار
[illegible] غنی
[illegible] دشمنی
[illegible] بخش
پی آن [illegible] بخش
سیه‌گون حسد [illegible]
مینداز در [illegible] کس
بده نیمه شب [illegible] چشم [illegible]
وزان [illegible]
به آه سحرگاه کن آشنایم
که خاشاک [illegible]
[illegible]
مکن [illegible] نان مرا
[illegible] حرامم میالای کام
که [illegible] آن ز آب حرام
بخوان [illegible]
طعام [illegible]
مکن بنده [illegible]
[illegible]
[illegible] ز رنج طمع [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] سعدی [illegible]
چو من [illegible]
[illegible]
[illegible] کرده [illegible] زشت
اگر [illegible]
[illegible]
[illegible]

ظفرنامه [illegible]

۵

کنون [illegible] شب [illegible] لیل
کدا [illegible] ختم [illegible] جبل
[illegible] جهنم کرده ار تو
سترای من این [illegible] تو
تو داده شب [illegible] هجر
[illegible] بیست [illegible] ز هجر
بیادی [illegible] شمیم پرور زمین حشر
کنامه دهان ناوه خیر البشر
[illegible] پیش [illegible] سیش
نیابم کر [illegible] پاش [illegible] سیش
در آنم که از من [illegible] چنان
ثنای کن کرد [illegible] صواب
کنون مصطفی اشفاعت گرم
دهی [illegible] ساقی کوثرم
سخن [illegible] آب [illegible]
سرودی که باشد [illegible]
کرمن هم [illegible] زبانی کنم
بنعت نبی درفشانی کنم
سخن گوهری کالک [illegible]
ز نعت محمد علیه السلام

نعت سید کائنات محمد عربی آن کشنده آتش بولهبی صلی الله علیه وسلم

رسول عرب شاه یثرب حرم
طفیلش همه هم عرب هم عجم
چو خورشید [illegible] سپهر شرف
چه در تبسم [illegible] صدف
یتیمی که داده شدش در [illegible]
یکبان داوری کردش ام الکتاب
نبوت که [illegible] زد دی
برفت از دهش به در دیگری
بدو شد کتاب نبوت تمام
ازو افتتاح و بدو اختتام
بود خاتم انبیا در شمار
کر انگشت آخر بود [illegible]
نبوت [illegible] ختم [illegible]
که بر خط آخر بود مهر شاه
[illegible] تیغ
در [illegible] برقی [illegible] تیغ
نیفکند از آن جا بیالای او
که ننهد کسی پای بر جای او
سو لوح مکتب [illegible]
کر اندیشه در لوح محفوظ [illegible]
[illegible] آمدن کان علم
نبود [illegible] جز تحصیل علم
سخن آفرینان [illegible]
ز شیرین بیانی [illegible] لب
دو [illegible] که شیرین [illegible]
[illegible] بشکست [illegible] را [illegible]
نکرده [illegible] غیبت [illegible] آتش
کر پر بود عالم [illegible]
[illegible]
فلک را ز نعلین او [illegible] تاج
طرازنده [illegible] نصرت [illegible]
برآرنده توقیع فصل [illegible]
[illegible]
چه [illegible] او [illegible] آخرین
[illegible] زعبیت [illegible]
[illegible] گشتند [illegible]
[illegible]
[illegible] طاق [illegible]
بابروی محراب [illegible]
که کردندش از خاک محراب [illegible]
[illegible]
[illegible] محبوب [illegible]
کرم بین که شد [illegible]
بصد [illegible] گناه [illegible]
[illegible]
[illegible]
بلالش که [illegible]
[illegible] خوب [illegible] خال [illegible]
[illegible]
[illegible]
زده نعره [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
بر [illegible] تخت سلیمان [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] تجلی طور

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
گرفتی [illegible]
که از وصف آتش [illegible]
و آتش [illegible] که در [illegible]
[illegible] که اندکان [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] که [illegible]
[illegible] نگه در [illegible]
[illegible]
[illegible] ترا [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
در دستی [illegible] پای [illegible]
[illegible] که [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] را در نظر
نبوت کمالش [illegible]
که معراج [illegible]
بر آورد [illegible]
[illegible] هزاران [illegible]

در صفت معراج صلی الله علیه و آله و سلم

[illegible] شاه [illegible]
چو [illegible] شب [illegible]
[illegible]
[illegible] فرش
[illegible]
[illegible]
چنان [illegible] کشی [illegible]
[illegible]
[illegible] آسمان [illegible]
[illegible] آسمان [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
ز [illegible]
خوش آن شب که [illegible]
که دست ادب [illegible]
که ای برتر از [illegible]
[illegible]
رسیدش [illegible]
شنیدی [illegible]
[illegible]
ز نور علی [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
چنان [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] سرش [illegible]
[illegible] پدید [illegible]
زحل [illegible] چندان [illegible]
چو بوی گل [illegible]
[illegible] اگر [illegible]
[illegible]
[illegible] هوای [illegible]
[illegible]
از [illegible] شد
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

الی تا رسید شعله [illegible]
که بر سفره کرم و برزبان [illegible]
سراجی بحکمت و دوش [illegible]
بعقبای آمد ز جلال بیش
که نور [illegible] بیرون [illegible]
چو گلهای [illegible] خارش
مشرف شد از گوشه [illegible]
وزان [illegible] کرم [illegible]
شده ماهی خضر آب حیات
که [illegible] دعوت [illegible] آب [illegible]
دماغ ملک زان عطر شد
ز نظاره او [illegible]
ز نورش صفا یافته ساق عرش
نظر سوی ایشان چند [illegible]
[illegible] شد
خرامان [illegible] آسمان [illegible]
[illegible]
[illegible] گرد [illegible] آمده
رسیدش [illegible] گوش
[illegible]
[illegible] آمد از آسمان

ز تعظیم آن آسمان و نشیب
[illegible] برق [illegible]
چو افتاد بر آفتابش [illegible]
از و مشتری [illegible]
چو بر [illegible] آسمان [illegible]
ز نعلش [illegible] فلک [illegible]
ز الطاف او شور [illegible] شده
چنانکه آب رحمت [illegible]
شدش [illegible]
به [illegible] فلک [illegible]
عروسان [illegible]
بنظاره [illegible] هزاران [illegible]
قدم [illegible] عرش [illegible]
همانجا براق [illegible]
چنان [illegible]
در آنجا نه جنبش نه آرام بود
[illegible]
[illegible] غمزه [illegible]
کلامی [illegible]
[illegible] شد از [illegible]
[illegible]

در حکایت از [illegible]
کلامیست از خط [illegible]
شد از [illegible]
[illegible] از چراغش برافروخته
قدم [illegible] بر سر [illegible]
[illegible]
ز بوی خوشش [illegible] شده
اگر گردیده از خاک پایش عزیز
حمایل [illegible]
[illegible]
[illegible]
بر آورده سر از [illegible] برج فلک
[illegible] دست [illegible]
که روح الامین از پی [illegible]
که در لامکان [illegible] از اوج
نه آغاز آنرا نه انجام بود
چو [illegible] بیرون [illegible]
[illegible] قاب قوسین [illegible]
[illegible] دهان
[illegible] چنان [illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] آمد [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] آفتاب

کند [illegible] بر اطراف [illegible]

که شد [illegible] دیباج [illegible] تخت

اگر گرد [illegible]

[illegible]

[illegible] که گفت [illegible]

نه [illegible] که باشد جهان را [illegible]

به کیوان رسانید [illegible]

سپاهی [illegible]

[illegible] دیگر [illegible]

ز شورش [illegible]

شود [illegible]

کجا آمد [illegible] آب آن کسی

شود [illegible]

[illegible] هندوستان [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ازین [illegible]

[illegible] آفتاب [illegible]

بر [illegible] آن [illegible]

بر [illegible] آمد [illegible]

[illegible]

چو [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] آمد خبر

خبر چون [illegible]

چو صاحب قران [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] جهان [illegible]

قران [illegible]

که [illegible]

[illegible] جهان [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] جهان [illegible]

[illegible]

[illegible]

که تغلق خان [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] الا زنظمش کند [illegible]
[illegible] بپوشد [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
پراکنده [illegible] [illegible]
دگر باره [illegible] [illegible] آرامگاه
[illegible] همی سر کرد آوردن پیش
تو چون فرمان خبر داشتند [illegible] تیز کرد اشتند
بعزت پرستان [illegible] دمادم [illegible]
[illegible] باده کرد [illegible]
[illegible] آمده [illegible] سحاب آمده
[illegible] جهان [illegible] جهان
چو [illegible] دولت [illegible] سخن [illegible] دولت [illegible]
بعزت [illegible] جهان بجای [illegible] نشست
[illegible] ز نو دولتی [illegible]
[illegible] که دولت [illegible]
[illegible] که سازد فروزان چراغ
[illegible] [illegible] سعادت [illegible]
[illegible] بساط بزرگی [illegible] جهان
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

[illegible] تیز کرد الحج [illegible] کرد
[illegible] مردم [illegible] گرفتند [illegible]
[illegible] [illegible]
سر خیمه [illegible] که بر گشت از [illegible]
[illegible] خیالش [illegible] عالم [illegible]
ز بلبل [illegible] وصف [illegible] رسیدش [illegible]
[illegible] تماشای آینه کرد رسول گرامی [illegible] کرد
[illegible] کرد [illegible] که انوار [illegible] صبح [illegible]
جهانی دگر دید [illegible] بهر جنس [illegible] طراز [illegible]
[illegible] بستان [illegible] نشستند [illegible] همگنان [illegible]
شکر [illegible] [illegible]
سخنهای شیرین [illegible] [illegible] آفتاب
[illegible] کرد [illegible] کرد [illegible]
[illegible] شادمان [illegible] [illegible] روان [illegible]
[illegible] برآمد که گوید [illegible]
[illegible] [illegible] گم کرده جا
[illegible] مردم [illegible] آمدند [illegible] شاد آمدند
[illegible] گردش [illegible] گردان [illegible] [illegible] زمان [illegible]
بزرگان آراسته [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
برآمد [illegible]
کسی [illegible]
شده تیره [illegible]
که سر دفتر [illegible] حسین
ز [illegible]
بزرگم [illegible]
[illegible]
نخواهم که [illegible]
[illegible]
[illegible] لشکر [illegible]
[illegible]
[illegible]
شبان [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

مجادله کردن سلطان [illegible]
[illegible] با جهان [illegible]

سلامت جز اندیشهٔ جنگ نه
بیامد تمام [illegible]
ز [illegible] آمد [illegible]
[illegible]
[illegible] آمد گرفتند
[illegible]
اگر راستی [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
ز خاک [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

بجا [illegible] کمان از دل [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] هستی کند
[illegible]
نباشد [illegible]
الف [illegible]
چو فرمان [illegible]
[illegible]
ببین [illegible]
چو فرمان [illegible]
رسیدند [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
چنین [illegible]
چو [illegible] داستان [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
ولی [illegible] بود راست [illegible]
[illegible]
ببستند تنگ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

قراول سواران آهن نبرد
شدند از سر کینه صحرانورد
برانگیخت آن آتش کین شرار
که سوزد تن خصم در کارزار
بدا دست آنان بر عزم برق
که شمشیر گردد و عدو را بفرق
هژبران آهن ساز نبرد
که بنمود از فیل بیگانه گرد
پلنگینه پوشان همه سوار
ببستند تنگ و کمر استوار
کشیدند مردانه صف مصاف
پر از کین دشمن لبالب بناف
بدنهای سنگین در آهن همه
وزان آهن و سنگشان تن همه
دو فوج سپه از دو سو بی زبان
دو شیر دو سیل آمده کف زنان
کیانی کمانها درآمد بزه
یکی گشت بستان یکی گفت ده
خدنگ از کمانها گسستن گرفت
ز قوس قزح برق جستن گرفت
ز هم سنگ و ران بیگانه سوز
زمین پر ز پا بست بر روز دوز
ز بسیاری تیره گرد چو قیر
ره رفتن خویش گم کرد تیر
ز خون دلیران و پیکان تیز
زمین لاله خیز آسمان ژاله ریز
خروشیدن نای رویین اساس
همی کرد پیچش درین کهنه طاس
زره شد به نیزه کنیه کوش
یکی سفته مه را چو چوب پوش
چو ترکش تهی گشت آمد بتیر
کمانها فکندند و شد نیزه گیر
نهنگان دران قلزم موجها
درو نیها پر نیشتر آبها
سپاه مخالف دران داوری
ندیدند ز بخت خود یاوری
نهانها ازان کینه برتافتند
سوی قلعه بلخ بشتافتند
بر اطراف قلعه شه شیر جست
یکی شهر بندی ز نو باد رست
به اندیشه دیدند اختر گزند
شدند از کمان حلقه شهر بند
پس از ماجرای اندازه بیش
شبان رنج اندیشه کینه کیش
شد و قصد بند آهن خلاص
هراسان و لیکن دوی خلاص
شبی تیره چون بخش ازان تیره تر
سراسیمه گردیده آن خیره سر
به پیرانه سر در آخر پناه
مشاری دران کشید بیاه
زمین تنگ بر وی ازان رستخیز
سو آسمان کرده عزم گریز
اجل بر حصار ایمنش شیون آن
گرفتارش در چه باز گان
ز نیرنگ دوران پر از تیلم
یکی تا و لشکری گشت کم
بهلا رخنک دست مبا
برادران سامان سپس مناک
بلندیش داده پنهان نهان
رسانید مژده بصاحبقران
چو آن راز پوشیده شد آشکار
نکو نسا بشد سکال امناک
به پیغوله برد ز انجا پناه
و راخر بان تیسر برده راه
بقصد سپس حصار افراختند
ز خلوت سوی انجمن تاختند
پس از پرسش جرم و تقصیر بیش
بکشتند و بستند از کینه خویش
شود حمله کت آورد کلک
که بری سر وارثانش ملک چو
سر وارث ملک تا بر شکست
تن ملک را فتنه پرداخت دست
مره کی خواهنده و از نسبیا
نمیدا ساران معتقد کسی
جزا انسر اگوی را نا سزاست
ز کس هر چه آید همانش جزاست
به بلستان نیکویی کمن
باعی و عقرب نکوئی مکن
بیا ساقیا جام رخشان بیار
درخشنده لعل بدخشان بیار
کامی بپا مدیم شاد کن
ز اندیشه عقلم آزاد کن

نشستن سلطان صاحبقران از شهر بلخ بر تخت

[illegible] سپهر
برآراست از عالم ماه و مهر
ز اندیشه [illegible] پیش
شهان جهان پیش [illegible] پیش

بلند پایهٔ خانی و سرافراختن از افسر سلطنت و جهانبانی فرماید

چنین بود تا بود عالم نهاد
خرد در سر مغز آدم نهاد
برای عالم سپهدار
شهان جهان را شه آمد بکار
بعقل الهی مکرم شهان
لباس بزرگی مکرم کردشان
بهر قامتی جامه دوختند
بشاهان جهانبانی آموختند
شهان بود رونق تمام بلند
شهان مغز نوع بنی آدمند
شهانند سیاره [illegible] آسمان
وز ایشان قرار زمین و زمان
از آن مملکت دور شد [illegible] بخت
که نبود در آن پادشاهی به تخت
بر آن انجمن را بباید گریست
که فریادرس را ندانند کیست
بدانکه کسی کش سیاست بود
کر این پاسبان سیاست بود
کند شعله مست [illegible]
اگر چوب حاکم نباشد بپی
عسس گر نباشد ز جاهل عنان
کند در شب قصد قاضی زنان
بهر جا که باغی برآراستند
پی ضبط آن باغبان خواستند
نباشد اگر باغبان سهم باغ
شود میوه تاراج گنجشک و زاغ
نباشد اگر در میانه شهی
بهر گوشه شیری شود در رهی
چو از گردش آسمان بلند
نماند از سلاطین کسی ارجمند
که بر تخت چغتای خانی کند
به آیین او حکمرانی کند
حشم بی سر و شهر بی سرور
ز گردنکشی بی بلند افسری
نه پیری که سالار لشکر شود
سپه را بدانشوری سر شود
نگه دارد از [illegible] خویش
جهان را چو فرزانه پیران پیش
نه آن نوجوان هم که گاه ستیز
بگیرد جهان را ز شمشیر تیز
نهد گوش بر پند فرزانگان
ز خود رای شد چو دیوانگان
ممالک سراسر بهم درشده
بهر جا یکی شعله سر شده
بدان سر برآورده از گوشها
کشیده سر از تخم بد خوشها
فرومایه دونان هند و نژاد
زده تکیه بر جای سام [illegible]
زده لاف لولی آئینه‌دار
که از نسل اسکندرم یادگار
نهفته سکندر نه آئینه روی
در آن چهره پرداز لولی گری
گسسته گهر از افسر سروران
شده زیب افسار گاو خران
پذیرفته چتر کیانی خلل
نگین سلیمان در انگشت شل
ملوک طوایف برآورده سر
بهر قریه پادشاهی دگر
ازین [illegible] تیره شب
ز مشرق بخندید صبح [illegible]
ندیدو جهانگیر صاحبقران
بتسخیر بلخ آمده کامران
سران سپه جمع در شهر بلخ
شده غرهٔ [illegible] تلخ
[illegible] هر یکی سرور کشوری
بگردنکشی ملکت را سری
چو خسرو آن شیر خیلان مقام
که در خیل خیلانیان شد دوام
اگر سار بر عای ستم نهاد
بجای تو آبروی نژاد
از آن سرکشان نیز [illegible] خشم
برآورده در مهربانی علم
شدند آن سپهبدان هم سران
بجا کوی پرپاس بهارستان
دگر نامداران هر مرز و بوم
که گرد زده در بلخ گیری هجوم

بشد چون بزرگان آن دودمان
سلاطین صاحب قران جهان
ز شاهان به تخت شاهی بود
ولی ورد خود تخت و [illegible]
ولی ولد تخت آن [illegible]
ولی آنکه خاقان و افراسیاب
ولی آنکه اسکندر و فیلقوس
بود دوست [illegible]
[illegible] شناس
گفتند [illegible] بساطی [illegible]
[illegible] نهاد [illegible]
[illegible] بساعت آن [illegible]
[illegible] بساعت [illegible]
[illegible] سال [illegible]
[illegible] دلیران [illegible]
[illegible] شاه [illegible] تخت [illegible]
که [illegible] اکرام [illegible]
[illegible] واجب [illegible]
[illegible] چو از [illegible]
[illegible]
مبارک [illegible]

که در مملکت هست شد اعتبار
همه در کتاب [illegible]
[illegible] از عقل [illegible] بود
ولی آنکه شاهان [illegible] خراج
ولی [illegible] افراسیاب [illegible]
یکی بوسدت پا و دیگر رکاب
سپارد به تو افسر و تخت [illegible]
همه بندگانیم [illegible] است
بساعت [illegible] طرح [illegible]
که با آسمان [illegible]
ز [illegible]
کواکب شناسی [illegible]
[illegible] بیت
شرف [illegible]
کشیدند صف [illegible]
[illegible] آدم [illegible] تاج
[illegible]
زمین بوس [illegible] کرده [illegible]
ز آبادی مملکت [illegible]
برآورد [illegible]
[illegible]

شدند همچنین رای [illegible]
ندیدند مانند او دیگری
بخدمت شتابان شدند [illegible]
[illegible] باغ قراخان [illegible]
ز شاهان [illegible]
تو آنی که جم نام گیرد ز تو
شود [illegible]
پذیرفت [illegible]
یکی [illegible]
و زان [illegible] آسمان [illegible]
سطرلاب [illegible]
شده [illegible] بساعت [illegible]
برآمد [illegible]
بشوکت [illegible] تخت شاهی [illegible]
پی تهنیت [illegible]
[illegible] بندگانیم [illegible] جان [illegible]
[illegible] دست [illegible]
وزان پس دلیران [illegible]
[illegible] زمان [illegible]
ز [illegible] عقل [illegible]
بر [illegible] شدند [illegible] تخت

که سازند ایوان دولت بلند
ز نسل قراچار نویان سری
که ما جمله پروانگان تو شمع
چراغ قراچار نویان توی
همه کاظمانند از تو امیدوار
پی جرعه جام [illegible] تو
اگر تو نباشی بر افتد [illegible]
که باید توی خاندان کهن
کشیدند تا [illegible] ماه و مهر
نهادند تخت [illegible]
سطرلاب بر کف [illegible]
[illegible]
چو بر آسمان آفتاب منیر
کله گوشه خسروی بر شکست
زبان برگشادند [illegible]
ولی بندگانی [illegible]
یکی پیش تو دیگری [illegible]
بخدمت ستادند [illegible]
ز عدل و سیاست جهانگیر [illegible]
[illegible] کشیدند [illegible]
ز آب [illegible] تخت

ز تخت سمرقند کامی فراغ
ز حرب علف بینا جا ساخته
ز عدلش همه کیسها گشته پر
چنان در جهان کرد عدلش عمل
ز لطف برد دیشان کرد باز
اگر نیم نانی بعزت دهی
دمی آب بهرش گرد شاه
تماری جاکوی چو لاس را
امیر آقبوغا بدیوان نشست
بآن نامداران فرخنده فر
شده واق تیمور دمسازشان
دگر کز انعام با هر کسی
کشیدند در مسند دیوان منعی
برآمد کوس و از وخروش
بر سمرقند آن تخت گیر
کز آن بخت شش امی لند
ز صف سپه گرد چون شد بلند
برآورد از کار جنبه تنش
بن که پاینده دارد مرا
سپهدار این لشکر بی قیاس
که شاه جوانبخت صاحبقران

اگر چه بشاهی نشست از عالی
نه چو سبه مثلی کمک او
شد دشبطش بعین بلم
که شد در مهد اعتدال عمل
زبان کرد در حق گذاری بلند
از آن به که خوانی بنت نبی
بپاداش آن داد صد چو بها
دگر علف تو حسین و عباس را
باو ساربو خاطر شکست
بدیوان نشستند چندی دگر
بتابان بهادر هم از شان
ز روی خرد جا و منصب بسی
ز روی خرد هر یکی اتفقی
خروشیدن کو نگنجد بگوش
برآورد آن بخت پایبر
وزان و نشش یمه دیا دچرخ
بر آن قوم یاجوج شد رخنه بند
تماشای خوارزم شد همرهش

ز انصاف آن عادل داد ده
رعیت ز انصافش آباد شد
کجا زاد آن راستی جان
در رنده هم زان هم پیشه اش
تواضع کنان او انعام شان
کمر و ترش کا بخشند کی
ز احسانش داد و فیروزمند
به لشکرکشی و سپه پروری
بایلچی بها آن ریستان
خطای و نیست عهد شدند
باتان گروهی دگر همعنان
وزیران و امای عالی تبار
چو شد بلخ را کار بر دا خسته
گران امد از پای عزت رکاب
همه خیل چغتای خانش طفیل
خرامان شد آن از سیلاب تیز
برآورد از آن خیل بلک دو
بپاسان آن شربت تلخ

ز ترک و جوان بسته صد
ز بخشش سپاهش همه شاد شد
گهی جز ره روی خوبان
که هم پیشه بودند و هم خویش
تلطف کنان کرد اکرام شان
کمر بهر در چشمه زندگی
بضبط سمرقند شد سربلند
ز لشکرکشان داد شان
حسین ابن کاس عالم ستان
بر دوی سپه تعدم شدند
که میو خندی جهان از سنان
نشستند بر مسند اختیار
کیانی علمها شد افراخته
خرامان برج شرف آفتاب
آهنگ جنبه برآراست خیل
که در جنبه زادان نهد
بکشت آتش فتنه جا که بود
که بخشند زنگ جهد پایه
چو خضر از دمی
بهینگونه افکند طرح اساس
چو بر تخت چغتای شد کامران

ایلچی فرستادن صاحبقران کامگار پیش حسین صوفی والی خوارزم و بیان سیدا ایمنا ساختن او رجعت بازی گذاشتن

نظم

کاشف مقرب بجام جهان نمای تیغ گیتی‌ستان بزم

به هنگام رفتن چو ولی که دید
بر بد و ولد خته ملک چید
ز سرهای پرفتنه زر هر ویا
بسی خفته ملک کرده هوا
سپاهنباری که دید آن ستیز
نشاندیش از آب شمشیر تیز
زباران پیکان جوشن گذر
نماند ز غیبا مخالف اثر
چو یکباره گی آن بلند آفتاب
شد اسود از تیرگی سحاب
طلب کرده ما ای سنجیده
پسندیده [illegible] جهان دیده
بدانست چون خم می نوش
برون آمده درون خجوش
سخن سنج و کم گوی بسیاردان
خردپیشه و زیرک و کاردان
[illegible] شایسته ظرف خوان
درون پر شغب و برون [illegible]
چنین داد پاسخ [illegible]
گرم طی کن این بیابان صحرانورد
[illegible] نگهبه سنج
گر از اژدها گوی و گاهی گنج
سخن نیک از فضل یزدان پاک
که آدم سرشت از پی [illegible] خاک
چو شمر و چه [illegible] روی تنش
که چنیمای [illegible] رنگین
ز شر مخالف [illegible] جستیم
ز شمشیر کین کارشان ساختیم
[illegible] گرفتیم [illegible] درشت
بکام و ناکام ما یا گذشت
تو هم دست [illegible]
گر اهل ملکت ماند پایدار
کز آن [illegible] جای اهل ملک
همین خته در ملک مازان و [illegible]
روان جست از این منزل و جا [illegible]
وزان پس [illegible]
بدین مدت این بی [illegible]
بدست تو [illegible] ره دربند بود
پدید آمدش چون خداوندگار
تو دست تعلب [illegible]
ستاره بودن [illegible] اوج
که پنهان بود آفتاب منیر
بود اثر [illegible]
اگر تیغ صادق [illegible]
به توفیق رزم [illegible] بود
گر آب زلال از میان گم بود
منم وارث تخت شاهان [illegible]
ز نسل [illegible] چنگیز [illegible]
[illegible] چاریوتان [illegible]
قراچار چه بود قراخان [illegible]
زمین زنده شد [illegible]
[illegible]
هنوزم نهالی بود [illegible] باغ
هنوزم شرار است [illegible] چراغ
بود وند پس پرده [illegible]
نمانست [illegible]
هنوزم بود قطره [illegible]
هنوزم بود چشمه دریای آب
شکوه [illegible] هنوز
بود صبح [illegible]
اگر بشنوی آنچه کردم پیام
ثنای ملک تو بر من حرام
غنایت ندارم [illegible]
ز دفعت سرت [illegible] تیغ
اگر نشنوی این بیابی گزند
ترا بشنوانم به بانگ بلند
دو شعله یک تیغ [illegible] بجنگ
یکی نور صلح و دگر تاج جنگ
بود نور صلح شبستان فروز
دلی ما جنگم بود جای سوز
به افتد من چون [illegible] کسی
کسان آزموده این [illegible]
چو شد راه پای این آستان
برالی خواندم هم داستان
بپرداخت انگه زبان از پیام
بگفت آنچه بایست گفتن تمام
از آن سرزنشهای خار [illegible]
براشفت خواندی ز من [illegible]
بگفتا من این [illegible]
گرفتیم بشمشیر [illegible]
ز دشمن هم به شمشیر توان گرفت
عجب گر توانیدش آسان گرفت
اگر من [illegible] شدی از سخن
نماندی مرا [illegible] جان [illegible]

ز فغفور گر رسد تهدید کس
کشم بار تهدید از هیچکس
نیم بی جگر هم که ترسم ز جنگ
کز از جنگ ما هم بر آید تفنگ
برد قصه باج و ده نزد هوش
به ارشاد شوکت ده گوش
بود بر سر خسرو باج ده
ز روی خرد بهتر از تاج به
نیفتاده در دام ماهی نهنگ
نیارد ره سر در قلاده پلنگ
تعصب کنان گه سر از تیغ هم
ازان به که در عجز گردن نهم
چو دست ازان خصم خونریز
نباشد ز زور اتابک ستیز
یقین شد که آن همکین تیغ
ز شیر تو مهر دارد دریغ
ازان تند باد مخالف گذار
شدش آتش کینه زان شرار
دران انجمن بود فرزانه‌ای
بفرزانگی گشته افسانه‌ای
بلند اختری آسمان پایه‌ای
گرامی چو دری گران مایه‌ای
سن اول کنم عزم خوارزم چیست
کنم آن شکسته کنار ار بست
گر این همکین از آشوب
سو مرز خوارزم آرد گذار
بسی بی گنه ز آشوب جان تلف
بسی مال گردد بناحق تلف
نشاید چنین آتش افروختن
بجرم چو بی خرمنی سوختن
همای همایون فرخنده فال
به آهنگ خوارزم بگشاد بال
ازان بست بر جنگجوئی میان
قلاوز سالار خوانده میان
بحر خرد گوهر انگیز شد
پی درج گوهر شکرریز شد
بادوند ورزی تو یاری کنی
برین پیرو سر آوری گستری
بسی رفته سر در سر دشمنی
نباید گشادن در دشمنی
بد اندیش تو خواه که خواه
به از آشتی صد ره از جنگ به

نیم نزد تو ولی وقت
گر رساند مرا ز انجمن فلک
جهان دیده و برگ پر علم
ز کم سالی نادان و بی حاصلم
ازان نمک مرگ بهتر
کرا باشد بودن چو من همدمی
چرا پیرو کس شوم خسروم
نه بزم نیم سنگ کم بدیلی روم
گرم سر رود در سر این
نخواهم ازین حرف بستن نفس
فرستاده زان شهنشاهی بر
شد آزرده زان لسان گرانی تیغ
جهن باز گردید زان سلسله
دهان بر شکایت نهاد آن گله
ازان ناگهان نعره ناپسند
درآمد ز جا خسرو ارجمند
چنین خواست آن آسمان بلند
که بر اهل خوارزم ریزد گزند
چو مهر فلک کش بدستش عوض
بر اهل جهان تافتی بیغرض
بر پاسخ بگوید فرستاده لب
که شاه عجم شهریار عرب
مران بحر در رای صواب
رهانم ازین موج تا قعر آب
شود آتش ترکش افروخته
بسی جانها ناکسان سوخته
اگر پادشه گرد کاری تباه
نگیرد کسی بر رعیت گناه
چو بشنید آن حرف سنجیده را
پسندید رای پسندیده را
چو گسترد مرغ خجسته پیام
بران بوم و بر سایه اهتمام
نشاید والی خوارزم را
که تسکین دهد فتنه رزم را
بگفتا صلاح تو ما داشتن
اگر گردن بپیچی ز ما حق
طریق خصومت بنشتی ناخوشت
چه ناخوش خصومت همه آتش است
بود دشمنی مایه رنجها
فرو رفته در دشمنی گنجها
گرش سر قند باید و دون
کلاه تو هم شاید ار شد

مرصع کمر لشکر دشت بود
نهادن بود پند بس ناصواب
بود گرچه آبا خوش لبی نصیب
شراب غرور چنان سخت نوش
که ده عراقی سیلی نیم
کسی کو نکرده ز دوری گذر
ز قوم فرستاده بازداشت
بیا ساقی آن آب آتش فروز
بپیمای این شاه گیتی بود
اگرچه ز نیسانه انجم عمل
بیاورد شاخ شکوفه علم
رخ خوش [illegible] به در شمشیر
بر رکوب سپاهی خروش
نزالی فرق خود حباب
نهان گشت در آهن تیغ آب
خدیو نوآیین وران فرخ بهار
برآمد خروش دم تخت جم
به اندک زمان جمع شد لشکری
ز بر پهلوانان طغرل شکار
ز تیغ سم خنگ بیابان
بپیمود خراسان تا آب آمین

شود تیره آرزده بخت لوا
نشاید نصیحت بگوش سراب
چو خط مرده را زد علاج طبیب
گر بود کجی زرد دهش نو شرف
کند جلوه در صید گاه شیر و نیر
بدار در صفوان تیغ یا حیر
که در سر نخوت بسی تار بافت
که نخوت گداز شهنشاهی بهوی

سخنهای اناز دل شنیدند
کسی کز زکاتش گرفته دماغ
رخ جلوه گرشد نو لوا
تصور نکرده ازخود کسی
ندیده بدروی که چنگال تیغ
ز صاحبقران بود غافل بسی
فرستاده شاه محبوس شد
من به که از فکر بیهوده ام

متوجه شدن حضرت صاحبقران بعزم رزم والی خوارزم در حین سلطنت و کامرانی و گریختن او از عالم فانی به جهان جاودانی

درآمد ستاره با چنین پیچ و خروش
بدان کشان سنگ بهت عتاب
بپوشید او بر جوشن سپهر
بیاراست لشکری کارزار
بجوش اندر آمد جهان از خروش
که بودی از آن هر یکی [illegible]
زمین و زمان پر ز سر بیقرار
بر و پشت ماهی شده نقش گیر
فرستاده همچو گل آتشین

شد از تیر باران و تیر کمان
روان شد سپاه پرآشوب سیل
ز آشوب باران چو چرخ حباب
دریا رگ سوی خوارزم گرد
غریو روارود برآمد بماه
ز جنبیدن آن سپاه گران
خرامیدن شیرزه شیران مست
بدان همگین آتش تیز
رساند ز ملک [illegible] کری

نیغادان بحر دریا شدند
چه سان بشنود بوی گلها تبی
ولی چشم نظار کی کور بود
ز نام دران بود غافل بسی
خرامد سوی آشیانش بنای
ندید آن ز اندیشه بیش پا بود
بسی خسته در تن ناموس شد
کند لحظه خاطر آسوده ام
بیاورد که آهنین گرد روی
درآمد سراحیل و چیل
بیا حصن برابر خیس و حشم
به غوی کمانهای رستم کشید
مسلح به تیر و کمان آسمان
بدان زان اشتراک اشتر از اهل حیل
همه جوشن خود گردید آب
به پرخاش خوارزمیان عزم
تزلزل درآمد به پیروزه
ز جنبید گیتی کران تا کران
کمرگاه گاو زمین می‌شکست
گر و بود شیر عرین گریز
در آن داستانهای فرمان بری

سخن اینکه ذره‌ایم و تو مهر
سهاییم گسترده تو سپهر

اگر باید آید بپابوس شاه
قدم کرده از سر سپارم به راه

وگر خدمتی هست جای دگر
بسازیم از دیده پای دگر

نداریم جز درگهت پیشگاه
نبینیم جز آستانت پناه

ز آوردنیهای شاهانه نیز
در آن عرضگه برد بسیار چیز

گرفت آن سپهبد چو خواهش چو
زد آن مرغ از آن نامه فال نکو

فرستاد با آن فرستاده‌ها
ز جان بنده گردید آزاده را

ملک را بنامه سرافراز کرد
ز شاهان ورا بیش ممتاز کرد

بتشریف نیزش نوازش نمود
زیاده شدش قدر و قیمت فزود

چو پرداخت دیباچه رهنمای
به آرایش ملک آورد رای

ز قندهار رقم کرد تا آب سند
بجا کو که باشد طرفدار هند

وزان پس خرد نامه‌اندم خوا
بنیت سوی خوارزم رام

جهان شد باد از بخار الهشت
ز رفتن ز آتش بدان پهن دشت

رسیدند خوارزمیان فوج فوج
روان از گهرپوش شاهین شبت موج

یکی کوه آهن در آن سپاه
شد آن دجله کینه را سد راه

ز اندیشه خالی دماغ آمدند
چو پروانه سوی چراغ آمدند

ز بانگ دهل فتنه از جای جست
بجیب دلیران درآورد دست

ز جوشن سواران بدان ناحیت
گذرگاه شد تنگ بر عافیت

کمانها چو بجستن از کمین
مراغه‌کنان خون بروی زمین

برآمد ز چاچی کمانها صدا
ز هر گوشه دادند اجل را ندا

بجولان بجستن ز کمانها خدنگ
چو غمزه ز ابروی خوبان شنگ

سر نیزه در سینه کاوش گرفت
ز چشم زره خون تراوش گرفت

ز نوک سنان لخت لخت جگر
فروزان چو از خار گلهای تر

در آن دشت از سیل خون تر شده
وز آنجا ستوران شناور شده

زمین در تزلزل ز سم ستور
ز گرد سپه آسمان را فتور

چو کوشش ز هر دو طرف گشت سخت
شدند اهل خوارزم برگشته بخت

ز شیران گریزان شده آهوان
ز تن تاب رفته ز بازو توان

همه شیرمردان مردم شکار
بخون دست آلوده قصاب وار

ندیدند صیدی که بر خون نخست
وز آن صیدگه صید بیرون نجست

چو آن نامهٔ فتح پرداختند
سوی کاث بیرق برافراختند

خبر شد ستانندهٔ باج کاث
کر آمد قیامت بتاراج کاث

نواحی نشینان آن مرز و بوم
بد و نیک کردند یکسر هجوم

ببستند دروازهای حصار
گشادند بر خود در کارزار

در خانه بندی چو بر آفتاب
در دلها ز روزن بی حجاب

رسیدند شتابنده پیلتن
بر اطراف آن قلعه شد موجزن

دلیران جنگی چو پیلان مست
بقلعه ستانی گشادند دست

بخندق شناور دو رو یک نفس
بانباشتندش بخاشاک و خس

شدند آن عقابان آیین ظفر
سوی آن بلند آشیان تیزپر

سر باره فرسود از دستشان
بلند آسمان گو نشد پستشان

بکردند اندیشه از تیر و سنگ
گرفتند آن قلعه را بی درنگ

نماندند ز شمشیر اهل ارگ
درون آمد از باره و برج مرگ

اجل چون درآمد بدیوار و بام
بدروازه بستن چه سود تمام

چو طوفان نوح آورد تیغ تیز / نشسته بر آن باره و خاک ریز
فرود آید از آسمان چون گزند / چه حاصل که دیوار باشد بلند

چو آن مهر تیرافشان سپر افراز / به قتل و به تاراج شد کارساز
بکوچه کلک تیز تندی نمود / که [illegible] گنبدی نمود

اسب گردش [illegible] / بفر سود اگر آتش [illegible]
بعبرت محاسن بر و دوش شست / [illegible]

محاسن [illegible] نیست / تفاوت میان [illegible] نیست
عروسانه پرداختش [illegible] / [illegible]

[illegible] / دلی [illegible]
رخی کو شود زرد و [illegible] / [illegible]

[illegible] / رخت را [illegible]
[illegible] / [illegible]

[illegible] / بود شه [illegible]
بران [illegible] مردی [illegible] / [illegible]

چو کام دل [illegible] / عنان [illegible]
دگر باره با [illegible] / رساند [illegible]

[illegible] کوس [illegible] / بپا [illegible]
دو دریای [illegible] / [illegible]

[illegible] / شکاف [illegible]
پس از کشتن و بستن [illegible] / [illegible]

سپهدار [illegible] / [illegible]
شد از بیم آن [illegible] / [illegible]

[illegible] کوهسار [illegible] / بجا [illegible] بخت
برادر بجای برادر نشست / [illegible]

[illegible] / نه آسمان [illegible] دیگری
بحالست این [illegible] / اگر گردد [illegible] جام

دو دست [illegible] / که [illegible]
بود این [illegible] کف خاک / [illegible]

[illegible] / که [illegible] گنه [illegible]
بیا ساقی آن آب [illegible] / که [illegible]

بزم آراستن مسندنشین سلطنت و جهانبانی و کام یافتن شاهزاده جهانگیر از ثمرهٔ شجرهٔ نخلستان کانی

[illegible] جهانم [illegible] / [illegible]

[illegible] / [illegible]

که [illegible] سخت / [illegible]

رسیدند [illegible] / بپا بوس [illegible] نشینان شاه
ز گرد خجالت رخ آلوده [illegible] / [illegible]

بعد [illegible] / گناهان [illegible]
اگر گرد [illegible] / [illegible]

[illegible] / برای [illegible]
از [illegible] / [illegible]

ز خوردان چه طاووس بستان
که اندیشه خرد اگر خطاست
سمن بر خورد آنچه اندک کمش
تو خود کار فرما بری آنچه پیش
بر آن خویش آمد بجای کسی
پذیرفت را تا فقوم کوز هیچ
بنزد ای گفت خلاف آورند
همه تیغها در غلاف آورند
چو هنگامه آشتی گرم شد
دل سخت کین آهن آمد نرم
دبیل آن فراموش کرد از دل
بگردن ودانش گره غل
نفس شد گره در گلوی نفیر
بسوراخ ترکش خزان ماند تیر
صلای خصومت نزد گاودم
نگه در میدان نغره بود بیم
کمان حلقه شد چهره در دو کس
نیاورد بیرون و پنهان دم
بکردند شب نه ز دوران چراغ
نهادند سر با بخواب فراغ
نزاع و خصومت من از میان
خزیدند در گوشهای کمان
پس پرده صلح چند کمان
تهی بود چو نقش بند کمان
به رشتهٔ ما دُر خانه زاد
زمادر چو او طرفه دختر نزاد
یکی شاخ گل قد جان پرورش
رخی ماه سیما گلی بر سرش
دو چشمش دو آهوی دلگیر
دو ابرو دو شمشیر فتنه ز گیر
زمین سا دو گیسوی عنبر لقب
در آویخته ز آفتابی دو شب
لبش رشتهٔ جیب جان گشته
دهانش بر آن رشته بسته گره
برفتن تذرو و ببالا چو سرو
که دیده چنین طرفه سرو تذرو
حیا پیشه و شرم آیین او
همه شرم بود و حیا دین او
سر از شرم در پیش لعلش یتیم
بخندان گریبانش با گوی سیم
سخن غنچه اش با بناگوش گفت
هلال آفتابی در آغوش گفت
سمن بر پری چهره حور سرشت
ز حور بهشتی که خرم بهشت
چنین خواست آن تاجور شهریار
که صلحش بگیتی شود استوار
فرستاد و الا که هوشمند
پی خواهشش گشته دانا پسند
پذیرفت کالا چو بر هیچ تمام
بکاس فروشند ماشته حرام
چو دانست خوارزمی صلح جو
که دریا درآورد گوهر بسوی
شدش خاطر آسوده یکبارگی
که دید آنچنان فتنه و آوارگی
شد آن زندگانی ناکاسته
ببام جهانگیر آراسته
کزان زهره زین شود درج او
وزان زهره روشن شود برج او
شد از صفا عاقبت قطره ریز
نشست از میان شور و گرد ستیز
ز هر دو طرف صلح انگیختند
چو شیر و شکر در هم آمیختند
شد آن تانگ و فریاد جنگ و دهل
بشادی و سور عروسی بدل
دلی کز پی کینه زد جنگجوی
ز بهر عروسی شد آماده روی
نهادند شمشیر مردان جنگ
گرفتند آیینه خوبان بچنگ
پسر را نهادند گردان کف
همه مطربان برگرفتند دف
بدینگونه شد قصه پرداخته
کزان پردگی را کند ساخته
که هنگام خواهش رسید از پی
نکند وادی عذر بیهوده طی
کمیت فلک سیر خوش خند رای
براه سمرقند شد لعل سای
چو بنشست بر مسند سروری
بقانون آیین اسکندری
فرستاد استاکاران چند
به آوردن آن طرازنده جهد
بسوی عروس از عروسی لباس
فرستاد بیرون ز حد قیاس
دو صندوقدان زنبان تنگ فر
خز و شرگش و جامه خفت زر تنگ

قصبهای مصری تنک چون سحاب
همه بوی مشک و جواهر ثمن
قطار شتر بیش از شمار
ختایی کنیزان بالا بلند
چو خواندیان این چو بشتافتند
به پیششان مهمان سرای
بیارایش ماه خانی نقاب
یکی طرز صنعت گر سحر کار
بدان طرز پیکر نشست آن پری
شدن آن بعهد بجا او گوهر دلش
همه سرو بالا و گیسو کمند
دلاویز آویزه گوش شان
کشان عنبرین گیسوان تا چمن
همه سیم ساقان و سیمین بدن
ز در حلقه گوش در بیجان
چو کبک دری خنده [illegible]
اگر دمی نقل تنگ شکر
ز دندان شان [illegible]
جوان بخت پیران بسیار دان
ازان هر یکی با کمر جم [illegible]
کمرهای تازی [illegible]

پرند ختایی هزاران هزار
چه خزوار و چه من هزاران من
سقرلاط و جل بیش از شمار
بشترگان سنان دیبه کمند
بتعظیمشان تیز بشتافتند
شدند از سر جد خدمت گرای
نمودند فرمان پیران شتاب
شد از عقد گوهر محفه نگار
چو خورشید در مهد نیلوفری
و یا همچو برجی و او اختری
همه پرنیان پوش و قصابه بند
بعهد حسن مسعود در پیش شان
یکی از یسار و یکی از یمین
همه نازک اندام و گل پیرهن
رسانیده زلف سر دوش شان
نخورده ولی پای سیمین [illegible]
وز ایشان گل و لاله انگیخته
سپهداسران ملک سوار
همه کار دیده همه کاردان
و گر دم زدی از سخن [illegible]
مرصع بیاقوت و لعل و گهر

کتانهای زربفت و چینی سپید
طویله طویله ستور گزین
بسی بردمی اشتر برق رو
ز هر چیز کش نام بردن توان
دو سه روزه ره پیشواز آمدند
پس از عهد خواهی خدیو منکری
بیاراستند آن [illegible]
برآراسته بر بلند اختری
محفه یکی غنچه ناشگفت
به جلوه در اطراف آن محفل
همه گلعذاران غنچه دهن
مرصع به گوهر سرآغوشها
ز نو [illegible] خم موی شان
همه همچو خورشید [illegible]
برفتن همه داده دل را [illegible]
بلای دل و آفت جان همه
شده [illegible] مثل [illegible]
ازان هر یکی [illegible]
وزان پس گروهی [illegible]
غلامان ترکی و [illegible]
برآراسته لشکر [illegible]

بسی بیشتر از حد چون و چند
همه نغز گین لعل زرینه زین
که در پاچه پرده زرین سرگرد
فرستاد ازین کاروان [illegible]
مران قوم را دل از آن آمده
بصد جد کردند فرمان بری
سهی قامت عنبرین موی
مرصع چو برج فلک پیکری
که در پرده رعنایی [illegible]
دگر دمه چار ده [illegible]
طلوعی ز پرنیان سیمین قبا
حمایل حلی بسته بر دوشها
تواضع کنان پیش [illegible]
همه آفت عقل و آشوب هوش
نگهدار پرده [illegible]
برفتار زیبا [illegible]
بخدمت شتابنده پیش [illegible]
همه تاج بخش و همه تخت گیر
ارسطو [illegible] افلاطون
چو سایه [illegible] آفتاب
[illegible]

روان ساختند آن سواران
کسی را بپابوس سلطان کنان
که اینک سپهدار فرزند شان
بدرگاه خاقان جمشید شان
رسانند خود نوعی [illegible] را
بطرز نگهداری ایزدی
بصد عز و نازش بدرگاه شاه
رسانند فرمان برای [illegible]
همین بد از آن خواهش [illegible]
سمرقند شد رشک [illegible] بهشت
پس آنگاه [illegible]
بفرمود تا شهری و لشکری
ز آیین آن [illegible] آورد
همه [illegible] بجای آورد
بسی توره دانان چنگیز کیش
[illegible] خویش چنگیز کیش
دران کار خدمتگری آمدند
بخدمتگری رهنمای آمدند
ببازار ایش شهر بربستند
بهرکوی و برزن بیاراستند
بسی بارگاهی چو سپهر
کشیدند بر طارم ماه و مهر
فگندند فرشی چنان [illegible]
که بردی ز گلزار [illegible] آب
نهادند تختی دران بارگاه
بران تکیه زد شاه گیتی پناه
سپهبد یلان بسته کمر
نشستند بر صندلیهای زر
حکیمان دانا دل خوش کلام
گرفتند در صف مجلس مقام
محل ران ندیمان سنجیده گوی
نشستند بر گفتن نکته جوی
صف جا بجا [illegible] گلام
بخدمت ستادند پیشش غلام
چو آیین آن بزم را ساختند
نکاح مه و زهره پرداختند
جهانی جهان [illegible] شده
وزان [illegible] چهره شد
بدانسان چو بزمی بیاراستند
می و مطرب خوش نوا خواستند
چو زد دست مطرب به آهنگ چنگ
برقص اندر آمد بتی لعل [illegible]
بکف جام می ساقی عشوه ساز
سوی ماه نو دست [illegible] دراز
چو خلد برین گشت محفلی
بعشوه ز هر سو ربودی دلی
سر [illegible] ساقیش با جام می
شده لاله ساغر [illegible]
ز هر جانبی گلرخی نیم مست
چو شاخ گلی جام گلگون بدست
غزلخوان غزالان [illegible]
بنغمه شکر ریخته از لبان
بآهنگ ترکی بیان چگل
ربوده دل از نغمهٔ معتدل
ز صوت خوش [illegible]
ترنم کنان [illegible]
چو زلف بتان پیچ بر چنگ
زده راه عشاق [illegible] آهنگ
نوای نی و ناله ارغنون
ربوده ز دل صبر و از جان سکون
کمانچه چو ابروی خوبان [illegible]
ز رودی باب آمده در طرب
رخ شاه از باده گل گل شده
[illegible] از شوق [illegible] شده
بخون [illegible] ساقیان گل
ز تیر [illegible] ریخته خون دل
صراحی چو دید دل [illegible]
برآورد گردن [illegible]
بروی چو خورشید ساقی [illegible]
بدو [illegible] آتش [illegible]
دماغ شه از می چو شد تابناک
بچشم آمدش کوه [illegible]
کف جود بکشاد شاهنشهی
شده لعل و در کوه و دریا تهی
یکی [illegible] زد [illegible]
بر آن دیگری [illegible]
برین جشن [illegible] داد
بهر کس سزاوارش انعام داد
چو شد مست از باده [illegible]
بسوی حرم رفت از بارگاه
عروسان [illegible]
خود آرای گشته بصد [illegible]
ز مستی یکی [illegible]
بسی [illegible] شاه جهان [illegible]

سفید رو از آن گشته چینی نگار | یکی دیگر از تار مشکین کمند
گرا بنده شاطه همچو مهر | رخی را که در حسن داده [illegible]
که هر خط صندل [illegible] | دران زلف چون [illegible]
بسرخی [illegible] چون بود | جبینی که [illegible] را
بدانسان که بانست [illegible] | فرازکت ز نگارش نشان
گرفتش بصد آرزو در کنار | [illegible] آتش [illegible]
کز آن [illegible] بجای دو [illegible] | چنان ماه کاندر [illegible]
و با تحفه لعل شد پر گهر | بخفتند بر روی [illegible]
نشستند با هم دو آرام دل | چه خوش [illegible]
که مانند کام دل از هم دو | [illegible] این [illegible]

دمیدن آفتاب اوج سعادت [illegible] و منور ساختن جهان را از ماه [illegible] نمودن شاهزاده عالمیان معد الدین شاه [illegible]

عیان شد درج شهنشاهی | بجواز پرده [illegible]

که بادا مبارک بر این جهان | درخشنده تر آسمان [illegible]
طرازنده تاج گردد بخت | چنین گرم تر [illegible]
بفرزندیش آسمان [illegible] بود | بود از علف [illegible]
توان یافتن رنگ [illegible] | پس از مرگ [illegible]
کند بعد از آن [illegible] | ترا یادگاری [illegible]
جهان تا که گردد بجز [illegible] | چو بگذشت از آن [illegible]
ز فتحش از نو جهان تا [illegible] | سپه [illegible]

ز سرمه [illegible] چشم [illegible] سیاه
[illegible] با خالی سپهر
[illegible] شاطه [illegible]
[illegible] لاله [illegible]
[illegible]
[illegible] بخت شهزاده [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
خوش [illegible] آن روز [illegible]
[illegible] شود
[illegible]
[illegible] هلال
[illegible]
بر آمد [illegible] از آن [illegible]
[illegible] بخت
[illegible] خلف شاه [illegible]
شود [illegible] محبت [illegible]
چو [illegible] نهالی [illegible]
و گر [illegible] خلف
به آهنگ [illegible]

[illegible] گلبرگ [illegible]
[illegible]
[illegible] موی [illegible]
[illegible]
[illegible] آتش [illegible]
[illegible] پر سیم [illegible]
[illegible] جان تنگ گردید
[illegible] آغوش [illegible]
[illegible] آغوش [illegible]
[illegible]
[illegible] شود
[illegible]
[illegible] هلال [illegible]
[illegible] آسمان [illegible]
[illegible] کوکب سعد [illegible]
[illegible]
[illegible]
نشیند بجای تو [illegible]
[illegible]
خدیو جهانگیر گیتی [illegible]
بکشور گشائی چنین [illegible]

که بنشست سالار توران بگاه   که اقلیم ایران شود باج خواه
بغرسود تا خیل نام آوران   به محفل نشستند نام آوران
یکی بارگاهی چو این کارگاه   برآورد تا اوج خورشید ماه
فروزنده رزمی به از ...   برآراست شایسته روستا
بلند اختران سپه را تمام   دران انجمن نام کرد احترام
بدل داشت اندیشه شاهی ...   زده با بر ... بخت ...
گرامی امیران توران زمین   شهانرا بود فتنه ها در کمین
نگهبان سلطان لشکر کش بود   شود قوت لشکر کشور ...
بکشور توران لشکر آراستن   ز لشکر توران خصم را کاستن
بود عرصه ملک ... ...   رسد زود در روزگو ...
بیا تا ببینا جهانی کنیم   بکوشیم و کشورستانی کنیم
گر از بیشه آید برون نره شیر   چنان گردد از پهلوی ...
بپرد گر از آشیان هر دو باز   ز مرغابیان چون شود طعمه ساز
نشاید نشستن چنین بی پرده ...   نماند بتن پردلان ...
چو سلطان بمرز ازین بهشد کی   فتد از سرش نغیر تاج کی
مرا انچه هست از جهان دلپسند   شوم در ضمیر شما نقش بند
قناعت ندارم چو دوران بسی   بود ملک روی زمینم هوس
جهانرا پسندست یک شهریار   زنی را دو شوهر نیاید بکار
بر آنم که خواهم بر سیستاج   تا از زیر دستان ستانم خراج
شود کار شاهان ز شاهان تمام   چو خیزد عدو پیش ناخورده شام
ز دارا توران ساخت سکندری   تا از پاره دوزی آهنگری
ز گنجی شود خسروی را نگار   نه انگبینه کاسه ام را دوا
نخواهم این سیب و فرخون حرص ملی   که از دانه بیوه ام پاسبوب
برون کن ز انگشت قیصر نگین   نه از دست بیوه زن آید ...
ز دریا توران یافت ذره خوشاب   نه بینی جز آلودگی از خلاب
ز تیغم قطره ها باید از ناودان   زراعت نیامد آن کی نوان
ز بال عقابان پر تیر گیر   پر ماکیان نیست در خورد تیر
بپرداز دوش هزبران کمیش   چه موینه پوشد کسی از ... پیش
نیستگاه گاو نیست در خورد شیر   نشد شیر از ان خرگوش سیر
به ایران در آریم اول سپاه   اگر شاه ایران شود سد راه
زد دریای لشکر برد در صف   بر یش جا گر بود کوه قاف
نهیم آنچنان تیغ کین ...   کند قطع ... پشت پا
چو ایران و توران شود ملک ما   تواند که کاری کند ملک ما
ز تیغم ... رای پا دوستان   بعزم تماشای هندوستان
در آریم کشتی بدریای سند   بگیریم کشور ز دریای هند
چو بر سیل بندیم کوس سفر   بر آریم از دشت قبچاق گرد
بگنجینه یابیم دست بازی کنیم   دران رزمگه سحر سازی کنیم
ز گرگان دشتی بیابیم صید   در آریم شاهان ... گردن بقید
... سپاهیگری تاج ما   زما یاد آموخته راه هما
اگر سنقر است اینجا نیم ما   و گر ... بود آفتابیم ما
... [illegible] ... گیرم   ... راه ... سمند درکشیم
ببندیم بر خیل چنگیز راه   که این شود ملک ... سپاه

در آن پس آهنگ اقلیم روم
بخواهیم لشکر ز مرز و بوم
جهان را گذرگاه لشکر کنیم
ز دشمن روان توان قیصر کنیم

ستانیم نوبت ز نوبت زنیش
فرستیم خازن سوی خرگهش
چو در روم گردن فرازی کنیم
بملک عرب ترکتازی کنیم

بگیریم تا مرز عرب
بگیریم باج از دمشق و حلب
اگر شاه مصر آورد باج ما
شود ایمن از بیم تاراج ما

[illegible] کشی
بیاموزد آیین لشکرکشی
برآریم از آن پس فغان از دلی
ز ره بغراخان چین و ختای

[illegible] چین آریم تختن
بنای سیمین بود از آن چمن
بصحرای چین تا صفی کنیم
ره بارگه فرش صینی کنیم

پذیرفت چون داستان کوهی
محیط هنر شد ز گوهر تهی
سر سرکشان تا به پای شد
بعزت جهان زمین پای شد

زبان را و نیش بیاراستند
همه خواهش انجمان خواستند
کز آنجا که بنیاد سال و مه
باندازه همت کوته است

بدرهای [illegible] رای تو
[illegible] کند [illegible] پای تو
تو هر جا نهی پای ما سر نهیم
ز جان باختن پا فراتر نهیم

همه جا گرانت فریدون عزم
همه جا وشانت سکندر [illegible]
همه روز زر سیم ضحاک بند
که از ما روانش آید پیش کمند

کمینم از [illegible] درگشاد
کله خود پرویز را طبل باز
کشیم از ته پای شه تخت
کنیم [illegible] بخت

باگر سکندر برابر شود
بگردد سرش چتر چاه در شود
دو دست [illegible] ای [illegible]
به بندیم از پس [illegible]

ز شه حکم و فرمان پریم ما
اشارت از و ملک گیری ز ما
ستادن از و زر پر چتر بلند
ز ما دشمن آوردن اندر کمند

آهنگ [illegible] شاه
ز ما صید کردن به نخجیرگاه
شد آن کیمیا [illegible] کوتاه دست
سخن وان ز گفتار [illegible] بست

گشایش پذیرفت [illegible]
پی فرد فرد و [illegible] پرده [illegible]
دهی هر دگر بیش از گردنش
نهی بر کرد [illegible] گردنش

بود شاه [illegible] جست
کمندش [illegible] انگشت
مسافر که [illegible]
بر او راه دشوار آسان بود

ره آورد [illegible]
طمع سر برآورد از [illegible]
پذیرفت [illegible]
متاعی اندازه [illegible]

دلاور دلیران [illegible]
ز انعام و [illegible]
فزون کرد [illegible]
اساسی گران [illegible]

چو تاج فریدون [illegible]
بود سود [illegible] خورد [illegible]
سپاهی برآراست [illegible]
که دانا دلان راست [illegible]

زیک جنبش [illegible]
ز یک [illegible] آن [illegible]
بجنبند آتش بهنگام [illegible]
نبردند چون [illegible]

نی نیزه خورد [illegible]
بد انسان که [illegible]
لیمو و نارنج شاخ [illegible]
ستم را [illegible]

ندیدند تقویم [illegible]
منجم ندانند [illegible]
جهانگیر خورشید مشرق [illegible]
آهنگ مغرب علم [illegible]

دلیران پی ننگ و ناموس نام
شب و روز [illegible] بصحبت
بانگ دهل گوش [illegible]
بگرد [illegible] سقف [illegible]
گرفت اندران [illegible] آتش و آب
بده ساقی آن آتشین آب را
که آسودگی بدهد از غم دل
[illegible] سپاه و فلک نهیب
که آن کشور آرای اندیشه [illegible]
ز دریا گذر کرد البرز کوه
نخستین [illegible] ایران نشست
شد از سینه گرگ شست این [illegible]
بمادرش اینک فدای جهان
وزان بعد آن سیل [illegible]
به نظام [illegible] شد باد
ز ده خلوتش [illegible] حصن
بزرگ خرد خرقه [illegible]
چو گاه وضو خاطرش [illegible]
پی قوت جان [illegible] نفس
نهان [illegible] زبان قلم
عصا [illegible] زبان [illegible]

خور و خواب کرده بر خود حرام
خنک [illegible] خواب و [illegible]
[illegible] سپه مهر گم کرده راه
فتاد از [illegible] فرق فغفور [illegible]
[illegible] چشم انجم غبار

برفتند زین سو به توران زمین
برآمد ز کوس [illegible]
ز وادی [illegible] آن [illegible]
ز نوک سنانهای اقلیم گیر
ز توران زمین خیمه بیرون زدند

متوجه شدن رایات نصرت شعار بجانب خراسان و فتح شدن آن بدست خدام صاحب قران الشان .

چو در کار ایران شد اندیشه ناک
درآمد بسر حد ایران شکوه
کلید خراسانش آمد بدست
که مرغ ظفر سوی [illegible] زد
نگارنده آن نسخه [illegible]
بصحرای [illegible] سود آورد [illegible]
سپهر آفرین خوان آن خاک [illegible]
وزان [illegible] سایه آن انجمن
گرامی تر از جای باغ بهشت
[illegible] سویش آفتاب
ز تسبیح [illegible] کرده [illegible]
بعین الیقین لوح [illegible]
[illegible] آب [illegible]

چنین داد فرمان [illegible]
سر اهل ایران [illegible]
بتحفه یکی سینه [illegible]
خراسان [illegible]
وزان پس [illegible] از [illegible] کشور
هوس کرد [illegible] خاقان [illegible]
چو خورشید [illegible]
که خرقه [illegible]
وزان خرقه کان شیخ [illegible] بود
در آب وضو [illegible]
دل [illegible] پر نور حضور
دهان [illegible] سوک [illegible]
[illegible] شد [illegible]

بشستند آیین [illegible]
عزیزی گران شد [illegible]
هوا گر [illegible]
شک [illegible]
سراپرده بر طرف جیحون زدند
گرانمایه [illegible] ناب را
ز سودای عالم فراغم دهد
بدینگونه آورد [illegible]
که بر روی جیحون [illegible]
که بگذشت دریای آتش [illegible]
فرستادش آن [illegible] ارجمند
[illegible] آسمان نام [illegible]
[illegible] ساحل [illegible]
که روشن کند چشم [illegible]
مجسم شده سنت مصطفی
شدی سوزن [illegible]
ز روی شرف کعبه [illegible] بود
وزان آب [illegible] از جنان
وزان [illegible] کرده [illegible]
نگین سلیمان در انگشت او
که تا زود [illegible] آن [illegible] را

نگین ... تو در ملا / خرم بدی از خروش ...
خرامان شده از کرو هما / بگستردن سایه بر تا نیاد
چو از پاسخی کرد زین ملک / بدر یوزه شد ... آفتاب
مدام بجلوه که آن بزرگ / تواضع کنان تا حد سترگ
بنا زود ام جان سروری / طلبکار همت ز نیک اختری
ز غنچه گره باز کرد آن چمن / وزان غنچه ... شکفت ...
... سایه گر جهان / ... کرد ... کیان
بتخت عدل احسان کن شهنشاهیت / نیاید جزا این هر دو اندیشه ات
توان این جهان را باحسان گرفت / بعدل آن جهان ... گرفت
ز شاهان همین عمل آید بکار / نپرسند از ایشان جز این کردگار
بود عدل سرمایه خسروی / ز ... دولت ...
بسی گرد ... وزیر / که فردا بداد رسد داور
مکن هم بر مردم زیر دست / که دستی ز بر دست او برترست
مردم کش امروز انسان ... / که فردا تو را پیش گفتن جواب
بترس از فریاد مظلوم را / جدا ساز از انگبین موم را
بدیوان بنه از فریاد او / که شاه بد دیوان بود داد
ولیک ... مرد ... / بود گرگ فارغ ز ترس خدای
ز کلک قلم ... / که ما ... نا امید
بدست زبر جاهی اقتدار / اگر بیم از او ترسد هم از کردگار
نگین سلیمان ز آصف ... / بدیوان ظالم ... خطا
نظر جانب ظلم کیشان مکن / گشاده جبین و پشیمان مکن
بسی بود دولت سرای کهن / که ... انداخت ...
بقتل جوانان مکن اشتباه / بپرسند از او روز محشر گناه
ز بیخ قتل جوانان خوشی / قصاص دیت ...
مکن تربیت بدگهرزاده را / به بدست هندو مده باده را
بد از نخوت جاه بدتر شود / چو گردد قوی مار از ... شود
ز بدگوهران چشم نیکی مدار / کند بچه مار هم کار مار
مکن ... / نشد زنده ...
اگر بیضه زاغ ظلمت سرشت / نهی زیر طاوس باغ بهشت
... آن بیضه ... / ... زرنش
دهی آبش از چشمه سلسبیل / بآن بیضه دم بر دمد جبرئیل
شود عاقبت بیضه زاغ زاغ / بر رنج بیهوده طاوس باغ
چو آرش ... / نشد از دوی اخلاص آید ...
بر آورد نعره ... / ... سل
نهفت آن ... بنده ... / با طراف تو ... شد ...
فرو ریخت آن ... / ... آنجا سلامت ...
زبانگر دمی چنگ و ... / ببستند ... سلطان ...
گریزان بود ... آفتاب / چه ... کلاه
سمندر که پرورده آتش است / گر آب خضر ...
ببستند در ... حصار / حصاری ...
قضا ... / بود ...
چو تقدیر از عرش آید فرود / نماند ...

رعیت که بر باد شد [illegible] / [illegible] شکست
گر آهو تیز رو بشیر ژیان / کنند آن [illegible]
بفرمود فرمان ده نامدار / که لشکر شود سوی حصار
حصاری چو دوار [illegible] / گران کوه [illegible] کنند
برابر سپاه و حشم [illegible] / نشسته بر آن چون که بر [illegible]
کشیدند شیران قلعه کشای / پی فتح آن قلعه [illegible]
ز اطراف گردان [illegible] / بباز وی آن قلعه کردند جای
بسی مرکب از چوب پرداختند / بگرداب خندق در انداختند
چو مرغابی [illegible] / شناور شده جانب خاک ریز
نکردند اندیشه از سنگ و تیر / گذشتند چون باد از آن آبگیر
دو ده براه از دیوار و بام / کف انداز در کار این خاص و عام
فرو شد بگرد سپاه آفتاب / شد از تیر روی هوا پر سحاب
نخستین سرافراز [illegible] / ز دریای مردی برآورد سر
بسی سر و بر سینه چاره خورد / کیانی علم بر سپاه ره خورد
شده دست دیوار در چون کمند / بسرهای دیوار گردید بند
ز سرپنجه آن یلان سر مه / سر بار ه از رخنا کنگره
دو دیده بالا ببار و و بام / کشیدند شمشیر در قتل عام
بباد فنا رفت چه که چه مه / زنادانی پیشوا این ده
ز سلطان بهر جا بلایی رسد / زنادانی پیشوائی رسد
نکرد و کسی یارب اندر جهان / گرفتار نادانی [illegible]
[illegible] / تن خویشتن را ابد آوری
برهنه که پهلو زند خار را / به پهلوی خویش آن [illegible]
بدروازه راندند فوجی گر / شکستند نخجیر بشکست در
شد موج دریای [illegible] / بخونریز خیل بد اندیش تیز
ز سرنیزه [illegible] / شتاب شتاب شمشیر بالا گرفت
سر سران [illegible] چو گوی / ز سیلاب خون گشت جاری جوی
بکشتن نمودند چندان شتاب / که شد جنبش [illegible] تیغ آب
در و بام از سیل خون گشت تر / بسقف سرا [illegible] گرفت
برافتاد از موج خون [illegible] / شدند از پی [illegible]
یکی کنده دستار غوری سر / سر از تن جدا ساختش آن دگر
یکی [illegible] انگشتهاشان / شکست آن یک انگشتهاشان
شکستند و بستند خیل فتن / سر و دست غوری چو چوب و رسن
شد آویخته بهر پاداش خلق / رعیت ز پا و سپاهی ز خلق
چو شد قتل و تاراج پرداخته / مناره ز سرها برافراخته
بفرمود کان قلعه ویران کنند / [illegible]
برآمد ز ویران گران غلغله / فکندند [illegible] زلزله
بخندق فرو ریخت آن شهربند / بدریا در افتاد کوه بلند
ز جا کوه البرز برداشتند / [illegible]
حصاری چنان توده خاک شد / [illegible] بر افلاک شد
چو پیکار [illegible] پرداختند / بسوی هری [illegible]
چو دریا [illegible] گرفت / زمین آسمان [illegible]
ز سم ستوران [illegible] / [illegible]

[illegible] بستان [illegible]
چو پولادگند دلاور گرد باد
فلک را ز ره برده خواب [illegible]
چو شد آن [illegible] که در خواب

بر افتاده وز خاک بر خیز
فرو بسته بر خویش راه گریز
شد آن کوه پولاد پیراهنش
گرفتار در بند آهن تنش

چو [illegible] حصار [illegible]
برون آمد آخرش شهریان
حصار شهان نغز و چون بهشت
ز دیوار رخت و در دشت

بجایی نیابد برون آمدن
که نتوان از آنجا برون آمدن
چو مرغ آید از بوستان در قفس
ز پرواز باید [illegible] نفس

بشهری که در قید زنجیر ماند
بسیاری کور و زنجیر ماند
شبانگه که این آسمان مهر
فرو شد بگرداب نیلی سپهر

شد از موج آن بیکران بحر قیر
پر از گوهر شب عنبر آمیز
خروش [illegible] بهار روشن زنان
برون برد از خواب [illegible]

ز بس شعل و شمع کافروز
زمین آسمان دارد انجم فروز
طلایه روان شد ز مرد و گروه
در اندیشه جنگ با او کوه

همه صبح کین قلعه گیران [illegible]
بر این قلعه بر شب [illegible]
بگشتند شب زنده داران چرخ
بر و رفت سوی [illegible] از [illegible]

همه بود دائم که لشکر کشان
که بر قلعه گیری گمارند رای
دلیران همه باره زانند خویش
بهم باره و برج کردند پیش

ستیز شد جنگ آن تیغ [illegible]
نشد آتش کین همه سوز [illegible]
شبانگاه کز نخل این ماه و برج
بپرید طوطی و فرشته آن

[illegible] کش بود نیزه [illegible]
شد از عنبرین جلوه شب فام
زده وازه کوی افضا بیان
گروهی از شرار بازاریان

[illegible] چون در آن آمد
چو شب دیگر فرو دن آمد
سر کس اکشتند و کشته شدند
زدند آتش و رفت باشند

[illegible] لشکر [illegible] و از کوس
چو شب خفتگان از خور و [illegible]
ز بانگ اهل قلعه بیدار شد
بر آسودگان کار دشوار شد

[illegible] هوای [illegible] تمام تاج
گرد پای لشکر دو آمد [illegible]
یلان قلعه جنگ اندر آختند
سر و تن خود و زره ساختند

جوشن [illegible] استبان [illegible]
شد آسایش بر که جیب پوش
فرو برد سر در گریبان [illegible]
فرو مرد آسودگی را چراغ

[illegible] باران [illegible]
گرفتند چرخان بر آن آهن ران
همه حلقه گردند پیچان کمند
که پیچید بر کنگر شهر بند

کشید [illegible] مغفر [illegible]
البرز در جنگ پیل [illegible]
بهری عالم و بارش آن کوه
از این ناف باشد [illegible] کوه قاف

[illegible] آبنوس
دمادم نعره ز گرد نای کوس
دم صبح کاین شاه دین احتشام
ز مشرق بر آورد طبل و علم

دلان [illegible] بر چوب [illegible]
کمان کرد قوس قزح آسمان
دلیری که گردد بها و سموم
گلستان اهل شمشان [illegible]

[illegible] جنگ [illegible]
به تیر بیداد بر راه [illegible] اختند
ز هر گوشه چندین پیکرها
به پولاد آن قلعه بالا دران

[illegible] قلعه دیوار ره
باین دست تیغ [illegible]
یکی کرده از رخنه دیوار راست
زده دست گریبان آن [illegible]

دو چوبی [illegible] از هشت
وزان [illegible] زربان بتاخت
از آنجا رسانید خویش [illegible]
بدیوار [illegible] کند

بکا کرده سوراخ دیوار جنگ
بمیدان نکرده سر از کیان تنگ
گروهی ز مردان رزم آزما
بمیدان مردی نهادند پا

فرو ریخته از سر باره سنگ
برآمد دو ده صد [illegible] جنگ
یلان جنگ والان پر شکوه
پلنگانه [illegible] کوه

ز سنگ استخوانها شد ریخته
تن استخوانها پر پیکانها
بهم کرده در پای جنگ آمده
جهان را خصومت بتنگ آمده

خروشش [illegible]
ز سر جوش میبود [illegible]
ز بس ریخت زان باره خارها
شد از خارها هر طرف بارها

دلاور دلیران فیروز جنگ
نکردند اندیشه از تیر و سنگ
صد و دو دلیران آیین غزو
جدا از سر باره کرده [illegible]

برآمد بدیوار مار کمند
برآورد قهری سر از شهربند
ز هر سو بر آن باره پر خطر
شدند از زبان شاه [illegible]

نخستین خلیل سیاه دل چو شیر
برآمد ببالای باره دلیر
ز اطراف گردان فیروز جنگ
بباره نهادند روی [illegible]

گذشت از سر باره [illegible]
فرو ریخت دریای لشکر بشهر
ز لرزان خیل مخالف فتاد
گریزان [illegible] از تیغ [illegible]

یکی ریخت از [illegible] سنگ
دگر را در آمد ازان بار سنگ
یکی دید در پیش گرز گران
چو بر گشت جنبید [illegible]

گرفت این یکی گریبان [illegible]
ز دامان [illegible]
فرازان شده وان یکی ریخته
ز چنگال آنان [illegible] ریخته

ز شهری بجو توت لشکری
شراره چگونه کند اختری
کس از بیم [illegible] نجست
ز جرم سها آفتابی نجست

تن ریخته از [illegible] کس
پر تیر نتوان ز بال مگس
چو خورشید [illegible] آمده
بسوراخ [illegible] آمده

چسان پشه زاطاغ [illegible] نهاد
گشاده پر و بال در بندها
اگر نیست چنگال [illegible]
[illegible] شیران دلیر

پناه ملک شهربند [illegible]
تنی پر جراحت [illegible]
ز فرمان [illegible]
چنین [illegible]

که هر کس [illegible] پای [illegible]
بخندید [illegible]
برو [illegible] تیغ خونریز ما
[illegible] آتش تیز ما

دگر پای از خانه بیرون نهد
چو [illegible]
گشادی چو [illegible]
[illegible]

شد از غصه [illegible] درون [illegible]
درون [illegible]
پس آنگاه [illegible]
[illegible]

کمان [illegible] بیکار کرد
[illegible] بیکار [illegible] کرد
بجمع سپه داد فرمان [illegible]
[illegible]

چو لشکر پراگنده شد در نبرد
[illegible]
[illegible]
[illegible]

چو [illegible] شکست سپاهی
باستادگی [illegible]
یقین شد که [illegible]
[illegible]

[illegible]
شکوه [illegible]
[illegible]
[illegible]
جهان [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

دران جا [illegible]
[illegible]
شد آنگه [illegible]
جدا [illegible]
جز چنین [illegible]
گر حالی [illegible]
گر حال [illegible]
نهنگان [illegible] دریا [illegible]
بود نیز [illegible]
صف لشکر آراسته [illegible]
وگر [illegible]
[illegible] آن نام
[illegible]
برفت [illegible]
[illegible]
ز [illegible] نسیم صبا
[illegible] آمد [illegible]
[illegible]
[illegible]
نشستند [illegible]
[illegible]

باز چنین گفت کای [illegible]
فرستاده آمد [illegible]
شبستان الطاف [illegible]
گر از من [illegible]
گذشته زمان [illegible]
اگر بایدت [illegible] تاج گیر
لشکر [illegible] خندق و [illegible]
وگر باره [illegible]
دلیران تو [illegible]
برون آر گنجینه [illegible]
خطیبت چو بر منبر آید [illegible]
[illegible] این جشن [illegible]
درین کعبه [illegible]
پس آنگاه کرد آن [illegible]
فضایش [illegible]
درختان [illegible]
هوایش همیشه ز گرم [illegible]
ازان [illegible] قصری [illegible]
[illegible]
هر روز [illegible]
فرود آمد [illegible]

تو خواهی مگر عذر تقصیر من
[illegible] شدش [illegible]
نوا خوانی [illegible]
[illegible] این جهان [illegible]
کنون بایدت پیش [illegible]
وگر [illegible]
گر این [illegible]
فرشته [illegible]
هزبران [illegible] تیر و تیغ [illegible]
ازان پیش [illegible]
ز القاب [illegible]
باز سایه دولت [illegible]
[illegible]
[illegible] باغ [illegible]
هوایش [illegible]
[illegible]
ز [illegible] گل [illegible]
[illegible] شمس [illegible]
منور [illegible]
[illegible]
[illegible] باغ [illegible]

[illegible]
پرستش کنید [illegible]
سرافکنده پیش خلافت [illegible]
شده پادشاهش [illegible]
[illegible] یک [illegible]
طریق بندگی بر آن [illegible]
لب از [illegible] بسته [illegible]
نظر [illegible] سبب [illegible]
ز من علم [illegible]
چو دشمن شود [illegible]
چو دشمن به پیش آمد [illegible]
به رای [illegible] زدن [illegible]
وزان پس به بندگان [illegible]
علی بیک آمد [illegible]
همه کشور خراسان [illegible]
بجا [illegible] ایشان فرستاد [illegible]
[illegible] دست [illegible]
چو آن نامه [illegible]
شد [illegible]
علی بیک [illegible]
دگر [illegible]

[illegible]
پرستش نمودش به رسم کیان
[illegible] دولت [illegible]
به انسان که احسان فرمان [illegible]
سر از شرم در پیش افکنده [illegible]
کرم‌های [illegible] مهمان [illegible]
نوازش [illegible] انجمن [illegible]
بود انتقام از [illegible] عجب
[illegible] نشتر [illegible]
بشکرانه آن [illegible]
مروت نباشد [illegible]
سرافراز کردش [illegible]
رسیدند در خدمتش [illegible]
بپا بوس [illegible]
به فرمان [illegible] بسیار [illegible]
به دستور فرمانهی [illegible]
[illegible] قندش [illegible]
[illegible]
پریشان [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] تن [illegible]
فرو بست دست [illegible]
[illegible] فتاده [illegible]
شده [illegible]
تلطف کنانش در ایوان [illegible]
به احسان و انعام [illegible]
گنه کار [illegible]
چو شرمنده [illegible]
به آزردگان [illegible]
چو افتاده [illegible]
گناهش ببخشید [illegible]
شبی تیره [illegible]
پس آنگاه [illegible]
علی [illegible] خویش
چو بردند فرمان [illegible]
سپهی [illegible] خراسان [illegible]
[illegible]
رسیدند خراسان [illegible]
ولی [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
فتاده [illegible] پادشا
[illegible] حرف غلط [illegible]
ز بر دست [illegible]
به مهمان نوازی [illegible]
گناهش ببخشی گناه است [illegible]
به یکجا [illegible]
بود در جراحت نمک [illegible]
نگیری گرش دست [illegible]
وزان [illegible] قیمت [illegible]
به جان [illegible]
[illegible] جانب [illegible]
از [illegible] احسان [illegible]
[illegible] سربلند
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] ستان بلند ‌ ‌ [illegible] گند را خورشید بند

[illegible] عنان سوی [illegible] ‌ ‌ کلید در خیبرش [illegible] یافت

[illegible] با خیل گران ‌ ‌ بتسخیر دیوان مازندران

شد اندیشه فرسا [illegible] ‌ ‌ سلیمان صفت کرد تسخیر [illegible]

[illegible] چو ما این [illegible] ‌ ‌ گر ره روی تو آید بپای طلب

وزان جا سوی سیستان [illegible] ‌ ‌ [illegible] شاهان [illegible]

[illegible] ستان [illegible] ‌ ‌ ز رستم نژادان [illegible]

علم برد از آنجا [illegible] ‌ ‌ [illegible] آسمان [illegible] زمین

[illegible] آتش تهی کرد جای ‌ ‌ سر سرکشان کرد زیر پای

دل شاه با خرمی [illegible] ‌ ‌ گران گنج بی کلفت [illegible]

[illegible] ملک [illegible] ‌ ‌ عدو در کنار آمدش آنچنین

چو از سرکشی [illegible] ایران [illegible] ‌ ‌ تماشای توران هوس کرد باز

[illegible] سپه را آغاز کرد ‌ ‌ سمرقند جولانگهش ساز کرد

بیا ساقی آن می که باشد حلال ‌ ‌ [illegible] ز تو نیست [illegible] وبال

عزیمت کردن صاحبقران کامگار و جهانگیر بجانب ایران و فتح شدن مازندران و گیلان و عراق و فارس و آذربایجان

[illegible] پیش [illegible] ستم کند ‌ ‌ بلند [illegible] چو رستم کند

[illegible] سواد ‌ ‌ ز پیشینه دفتر چنین یاد [illegible]

[illegible] ستان [illegible] ‌ ‌ که از عیش آفاق [illegible]

[illegible] ستان [illegible] ‌ ‌ طمع کرد در ملک ایران تمام

بدانا دلان فکر آن کار کرد ‌ ‌ به تدبیر اندیشه را یار کرد

[illegible] سلطان [illegible] طلب ‌ ‌ بتعیین ساعت کتاب [illegible]

بفرمود تا ساز لشکر کنند ‌ ‌ سپه را ز زیب و ز زیور کنند

[illegible] شوکت خسروی ‌ ‌ دل و دست شمشیر زن [illegible]

سکندر که سلطان آفاق شد ‌ ‌ بشمشیر زن در جهان طاق شد

[illegible] تو [illegible] ‌ ‌ تو باید نداری از زر دریغ

تمور روز رزم آنکه [illegible] ‌ ‌ [illegible] اگر چه [illegible] کم بود

[illegible] ‌ ‌ ز گنجی کن آراسته لشکری

سپه را قوی ساز [illegible] ‌ ‌ که سیلاب [illegible]

[illegible] ‌ ‌ چو بازیست [illegible]

هنر بر که [illegible] ‌ ‌ [illegible]

[illegible] ‌ ‌ [illegible] رنج را ساز [illegible]

بشمشیر [illegible] ‌ ‌ [illegible] ملک گردون [illegible]

[illegible] ‌ ‌ [illegible]

ز دست [illegible] ‌ ‌ [illegible]

[illegible] ‌ ‌ جواهر [illegible] زر داد [illegible]

بجا [illegible] گنج [illegible] ‌ ‌ [illegible]

[illegible] شد آن [illegible] ‌ ‌ [illegible] خوش [illegible] دل [illegible]

دلاور دلیران توران [illegible] ‌ ‌ به آیین آن کار [illegible]

[illegible] ‌ ‌ [illegible]

بپستند [illegible] ‌ ‌ بیاراستند [illegible]

[illegible]
شده منصب [illegible]
[illegible]
[illegible]
سوز دوستان قطر لطف ریز
کند آتشی [illegible]
[illegible] سزاوار شد
ز بیکاری قشون جویان کر
سوآن [illegible] شد
نه هرکس که خاک آتشی [illegible]
گریزان [illegible]
درآورد کشتی آب [illegible]
[illegible]
به آتش پرستان [illegible]
زد آتش چلیپا و زنار را
سلاطین گیلان [illegible]
شهنشاه شروان [illegible]
[illegible] زبان [illegible]
شد آن [illegible] پسندید [illegible]
[illegible] آورده [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] گردنده [illegible]
زمین شد سوا آسمان [illegible]
[illegible] ز دشمن [illegible] پست
[illegible] دشمنان [illegible] تیر
نشانده [illegible] اندیشه [illegible]
[illegible] گردنش [illegible] شد
زبانهای [illegible]
بران فتنها فتنه انگیز شد
چنان [illegible] بسوخت
بیاورد [illegible] آتش
ز دریای لشکر [illegible]
سو قوم [illegible] شد
هم آتش بکشت و هم آتش پرست
برانداخت آیین کفار را
[illegible] بلخ
لب [illegible] کیش
بجای [illegible] خویشتن [illegible]
[illegible] کرده [illegible]
[illegible] چنین [illegible]
[illegible]

[illegible] بدین [illegible]
سپه را [illegible]
[illegible] شاه [illegible] تنگ
بجنبید [illegible] عجب
یکی تند بادی [illegible]
[illegible] شاه [illegible]
[illegible] آمل فرستاد [illegible]
شد اندیشه آن [illegible] شاه [illegible]
شد آن شعله زن آتش [illegible]
به تبریز از خراسان [illegible]
چو تبریز [illegible]
در آن ناحیت [illegible]
[illegible] کفار [illegible]
بنا کرد مسجد بجای کنشت
[illegible] آوازه صیت شاه [illegible]
[illegible] قلزم [illegible]
[illegible] شاه [illegible]
چو [illegible] شاه [illegible] شکست [illegible]
[illegible] کرد [illegible]
[illegible]
[illegible] جهان [illegible]

[illegible]
زمین [illegible]
[illegible]
[illegible] قطر لطف [illegible]
[illegible] آتش [illegible]
[illegible]
رسانند [illegible]
[illegible] فتنه این کند [illegible]
در آن [illegible] شعله [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] کرده شد [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] شد [illegible] سپهر

[illegible]

[illegible]

[illegible] بیاراید [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] دست [illegible]

[illegible] شکسته [illegible]

[illegible] سر [illegible]

[illegible] اسب [illegible]

شنیدن [illegible] شیر [illegible]

[illegible] شب [illegible]

[illegible] دست [illegible] شیر [illegible]

[illegible] شیران [illegible]

[illegible] که خون [illegible]

[illegible] سر [illegible] سام [illegible] مرگ

[illegible] شد [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] کین [illegible]

[illegible]

[illegible] بدست [illegible]

[illegible]

[illegible]

خروشی [illegible]

کسی [illegible] گرفت

[illegible]

[illegible]

[illegible] علی [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] سپهبد [illegible]

ازان پس [illegible]

[illegible]

چو دانند ما [illegible]

[illegible] اصفهان

بود دیگر [illegible]

[illegible] مردان [illegible]

[illegible] گرفت

[illegible]

در [illegible] دهقان [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

برآشفت و برتافت از عهد مان   که از خون بهرنب تیغ [illegible]
سپاهان شد آن ابر رعد جو   که سیلاب ریزد بر آن کوه و
ز گرد سپاهان برآورد خاک   سپاهان شد از زلزله [illegible]
بگرد سپاهان درآمد سپاه   بگرد سپه گشت گیتی سیاه
بترکان شه داد تاراج را   ره گنج بنمود محتاج را
ز نقش همه نیز فرسود لب   تهی کرد خاطر ز باد غضب
بغارت شوی گر [illegible]   کنند از زر کعبه [illegible]
اگر ترک را شد ز غارت پسند   بهشت آیدش اینش غارت پسند
شنیدند غارت چو برنا و پیر   همه سینه کردند آماج تیر
سپاهانیان هم ببانگ بلند   شنیدند زو رکینه دیوار بند
ز سرها گذشتند روز ستیز   نگردند اندیشه از تیغ تیز
ز کشتن کسی را نه از تیغ بیم   بهر کس که خواهی ز ترکان شیم
کسی کو قدم بر سر جان زند   بجنبیدن دست ستان زند
ز ترکش تا مردی بود یک قدم   ولی آن صد افسانه کرده ست کم
مدان یک قدم زنده بسیار کس   بسا مردمان صد قدم پای پس
بفرسوده شاه گیتی نورد   برآمد ز گردون نفیر نبرد
بسی قلعه گیران بهرام خوی   ببازوی آن قلعه کردند روی
فدائی شان سپاهان تمام   ستادند در معرض انتقام
بسی صعوه گر شیر بی تیغ   زدند بر ره تیغ پابی دریغ
گریبان دشمن چو ترکان گرفت   تو گوئی ز جنگ دامان گرفت
کتیری کعقاشان بکشد   نیاید که بیداد قیصر کشد
غلامی که از خواجه بیند عتاب   بدشنام آهسته گوید جواب
چو کوشش ز هردو طرف جوی   شکوه هندیه و لیت خسروی
شده آن هزبران هم آگهی   ازان شهر از هر طرف ره کی
بدیوار از هر طرف صفدری   ز رخنه کشادند هر سو دری
ستیزنده شد آن شهر و کیان   نهادند شان شیر مردان امان
فتاد از خصم ساحت آن کران   نقش و تبلی شان جگران
بشمشیر کین تشنه شد قهرگر   بشوریش چندین هزاران گر
درآمد بخیل سپاهان گزند   ستیزنده اش دست از هر بلند
بود گرگ درنده گر چه دلیر   شود عاجز از پنجه نره شیر
دران شهر غارت سپاهان شتاب   هم از در هم از خنجر کرانه
درآمد دو صد خیل شیر گله   بتاراج پروا نکرده کله
ترنبه آمد ز هر سو بباغ   ز رنج دل باغبانش فراغ
بغارت شتابنده لشکر   چو گرگان درنده سوی گر
ز سر زورش شاخسار کهن   نگونسار کردند از بیخ و بن
درختی کسی را که ش افراختند   بیکدم ز بیخش بر انداختند
ز مردم کشان جوش زن [illegible]   سراسیمه در کار مردم کشی
سراسیمگی از اجل بیشتر   که سوی کمانی برد پیشتر
بجان غارت از تیغ شمشیر گر   چو ملمان غسان خنجر زبرق
بدان موج چندان [illegible]   که شد غرق دریای او موج [illegible]
شدند آشکاران بلد قرین   سپردند جان و تن آسمان و زمین
بهر گوشه غرقی بخون [illegible]   [illegible]

ظفرنامه [illegible]

زبس برد افتاده ویران [illegible] | شد آن کوچهای کشا [illegible]
که مدفن شد آباد و مردم [illegible] | پری شد در آن ناحیت [illegible]

در آنجا [illegible] خراب [illegible] | کشائی در آن [illegible]
سپاه از سپاهان [illegible] آمد [illegible] | در آن [illegible]

زر و مال [illegible] | شد از سیل تاراج یکسر تباه
نگهدار [illegible] تا جان [illegible] | ببردند ترکان تاراج گر

[illegible] نهفت [illegible] | ز صد پاره خرد [illegible]
نماند آشکارا چیزی بجا | نهادان تهی [illegible]

ذخیره [illegible] | ز انبار [illegible]
شکستند [illegible] | یکی شد [illegible]

ببردند [illegible] | شکستند [illegible]
گرفتند در خانها [illegible] | زر [illegible]

نظر [illegible] خانه [illegible] | ببردند زنجیر و در [illegible]
سراها [illegible] | شده [illegible]

شد [illegible] بستان [illegible] | که [illegible] سالم [illegible]
چنان آتش [illegible] | گر گفتی در آن [illegible]

ز تاراج [illegible] | مناره ز سر [illegible]
به دفتر در آمد [illegible] | [illegible]

بهانه [illegible] | غضب [illegible]
خدا گر [illegible] طوفان [illegible] | نجنبد [illegible]

توجه نمودن آن سرو سرافراز بجانب دار السلطنه شیراز

[illegible] | که بود [illegible]

[illegible] | دوای [illegible] شود

[illegible] | سپاها [illegible]

[illegible] | [illegible] جهان [illegible]
مرجان کرد فرمان [illegible] | چنان گنج [illegible]

قیامت [illegible] | جهانی آرایش و ساز [illegible]
گلستان [illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible]
[illegible] ملک ایران [illegible] | نهادند شمشیر [illegible]

ز ایران و توران [illegible] | شدند آن [illegible]
نکردند آل مظفر [illegible] | بکردار [illegible]

ز خاک [illegible] | [illegible]
شدان [illegible] | چو شاهان [illegible] فرمان [illegible]

[illegible] | بگنجینه داری فرستا [illegible]
[illegible] شاهان [illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible] گنج [illegible]
[illegible] | فرستاد [illegible]

[illegible] | [illegible] نعلین [illegible]
[illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]

به هر سو قیامت شده فتنه خیز گذشت از هم چرخ گرد ستیز
دلیلان و شب چندان بپای که قطع ره آمد بتاب [illegible]
ازان تنگ پوشان جیحون [illegible] ز بستن همی ماند در دستی
کسی آن چراگاه ندهد نشان که روزی نبود اندر آن دشت [illegible]
اگر سوی دریا گذر داد [illegible] تیمم بسی بایکند اندرو
خبردار شد کارفرمای دهر که سیلاب صحرا در آمد به شهر
ز عطر و سودای آن [illegible] گاه ز لشکر قمر گرد گنجید راه
بعثمان چابک [illegible] دگر فرستاد شصت از سران حشر
ستانند این بیابان دو چنین اندر آن راه [illegible]
که خان چون [illegible] جنگ بیک جا دو [illegible]

بغزای رفتن بایکو تمر و کشته شدن بدست قپچاقیان از کینه بر

که دارد تمر دولت شه قوی بآن دولت [illegible] بتوان ستیز
اگر موی بر دولت [illegible] [illegible]
بد طالعت آن که [illegible] [illegible] لشکر [illegible]
بر اسانم از تیزی دوش وگر زنده ماند شه از صولتش
چو شه دید کان قپچ [illegible] همی آید آسان بکار ستیز
بایکو تمر گفت کای گرد کار حرامست بر ما سکون و قرار
خبر گیر از دشمن [illegible] عنان برستان [illegible] نشیب
بیابان نوردید از آن جا گذشت شمار سنان زان پانصد گذشت
سفر کرده وران دز [illegible] غلط میکنم در [illegible] جان [illegible]
بیابان شیران ز طعمه [illegible] تهی شد ز آهو و خرگوش [illegible]
فتاد استوران [illegible] فکندند از ضعف تن بال و دم
هر اشتر که بستندش [illegible] شد [illegible] چارش [illegible]
گریزان بود دشمن از کارزار گر از قحط بر ما شود کار تنگ
بپیغاره با دیده سنگ اوریش ستیزه کنان سوی جنگ اوریش
پذیرفت فرمان هژبر دلیر بآهنگ میدان بکالید شیر
کمین هندوان کمان کرد زه کله کرد زاهن قبا از زره
زره کرد و پوشش [illegible] در آمد نهنگی بدام بلا
یکی سهمگین چتر بر زده چناری عقابی بران بر زده
یکی تیغ هندیش [illegible] شکاف که بودیش از گرد تارک غلاف
بکف بارویش نیزه ده [illegible] ز خون عدو یافته پرورش
کمند خم اندر خمش شیربند گلوگیر شیران شمشیربند
وداع حریفان دیرینه کرد که آهنگ بر قلزم کینه کرد
برآمد به پشت یکی کوه خیز شدن آتش از خار [illegible] تیز
عقاب سبک سیر پرواز کرد نصیب افکنی بال و پر باز کرد
ولا میان وادی فتنه خیز ستیزنده را آرزوی ستیز
نظر بر کمین گاه [illegible] گشود کز آن آتش فتنه [illegible] دود
جهان در جهان فتنه انگیز [illegible] بسی آتش فتنه را تیز [illegible]
ازین تیر و [illegible] شده موج دریای عمان [illegible]
فرو ماند حیران در آن رستخیز ز روی [illegible] پای گریز
بهم آشنایان بفرسود لب که [illegible] کار عجب

بود خصم بسیار و ما اندکی
ز ایشان هزار و ز ما یکی
گر از رو بتابیم ازین رستخیز
دگر چون توان برد نام ستیز

بود جنگ ولی از ان ننگی
که باشد ز همه پیشه سر ننگی
سری را که نتوان ج اوردنش
بشمشیر اولی بود گردنش

دگر حمله آریم سوی نبرد
ستیزه بسی با چو ایشان که کرد
در اندیشه کار فیروز انمرد
که بر خاست از خیل بیگانه گرد

دلاور دلیر [illegible]
بجنبید ازان سهمگین اژدها
بانگ گروهی پرنده پلنگ
صف آرائی شد دیگر بیگانه جنگ

کمان کیانی ز قربان کشید
غریو زها ز پهلوان رسید
هوا قیرگون شد ز پر عقاب
زره دار در پیش [illegible]

شهاباب پیکان چو شد شگاف
نهان شد در ابر سیه آفتاب
ستاره بگردان آهن کلاه
چو سد سکندر دران جنگگاه

ز بسیاری خصمشان یکلی
ز بسیار بودن هلاکلی
بر قلزم آید بکوه شکوه
پریشان بگردد از ان لخت کوه

ز هنگامه بحر بخشش عیانشان
که در رزم جان باختن کارشان
ز سر لشکر گشت هنگام کار
ز نهضتش چو چشم زنگی گروه

ندائی وشان سوی شان تاختند
ز سر خود و از تن سپر انداختند
بآن فتنه جویان در آویختند
ز نوک سنانان آتش انگیختند

چنان آتش فتنه بالا گرفت
کزان شعله در چرخ والا گرفت
رسیدند قبچاقیان بی شمار
بخون ریختن تیز شمشیر وار

ستیزه کنان در خروش آمدند
چو گرداب قلزم بجوش آمدند
نهنگان دریا کمین فوج فوج
بپایان رسیدند سد موج

ستیزندگان تهمتن آوری
ندیدند اختر زان ج اوری
چو پیمانه عمر گردید پر
فروماند از چاره اکنون تر

پریشان شدش ترک تاریک تیغ
بگردون بدآمد فغان دریغ
چنین بست دستور این زال پیر
که زهرت و چون چشمان زبیر

جبینی بپوسید ان بی وفا
که آخر خورد سیلی در قفا
پر از کینه بود ان [illegible]
که بخت تم گشت گیتی فروز

هوا تار شد جلوه آتشش
پریشانی او دو در شمشش
چو خورشید رخشان برارد علم
سپاه کواکب بریزد بهم

رسیدند جنگ آوران بی صاف
ز شمشیر و در ترک تارک شکاف
مشبک همه سینها چون زره
ز تیر کمانهای [illegible]

جهاندار از ان نکو بندگی
زبان تیز شد در نوازندگی
ثنا گفت بر تارک تاج شان
ز مرهم بها خونبها داد شان

بنودی شبنبد یک فرزانه مرد
گرانمایه جنبی چه مردانه مرد
سخن کرد ازان ماجرا کوتهی
بار آگهی رفت شاهنشهی

شبانگاه کز سوگواران نگاه
بپوشید گیتی لباس سیاه
طلایه روان شد بتیغ و سنان
فرو بست ره بر شبیخون زنان

در اندیشه گردنکشان یک بیک
که فردا بکام که گردد فلک
کرا اختر سعد سازد بلند
کرا از کوکب نحس بیند گزند

همه شب بخوبان با هوش جنگ
در اندیشه کار سازی جنگ
ز انفیه تیغ زنگار گون
بصیقل ز دودند زنگار خون

بر اسب [illegible] جنگ   الا بانگ جنگ آید از [illegible]   کمان کیانی کی کرده زه   دگر یک جلا داده خود و زره
یکی [illegible]   ز گرز و [illegible]   جهاندار در بارگه کرد جای   بدیرینه سالاران جنگ آزمای
برآراسته در نوازش زمان   ز دهگاه و سالار تا ساربان   به شهزادگان تخت بخشید و تاج   گر از روم و از چین ستاند باج
بگردنکشان جامهای [illegible]   باین های آن یک سپاهی [illegible]   بری منصبان جهد داد و تمکین   نهالی درختی شدش [illegible]
کمر دادشان پر ز [illegible]   که شد بنده جان [illegible]   بالعام صبح کج پر و زر داد   [illegible] چو گلگون [illegible] داد
[illegible] چو چشم شیرشان تیز کرد   [illegible] عزیمت [illegible]   همه شب دلیران پولاد پوش   برافسانهٔ جنگ بنهاده گوش
سحرگه خداوند یزدان پرست   به یزدان پرستی برآورد دست   جبین سوده بر سجده گاه نیاز   [illegible] کارساز

بیرق افراختن صاحبقران به اهنگ جنگ تقتمش خان و هزیمت یافتن آن

دم صبح کایت [illegible]   همه کینه گردید و بگذشت [illegible]   برآمد برین توسن تیزگام   برآورد رخشنده تیغ از نیام
بفرمان سالار توران گروه   بغرید رعد از دمامه و کوه   خم روی [illegible] پشت پیل   درافتاد جوشش به دریای نیل
دمیدند در نای رویین خروش   خروش آمد از [illegible] بگوش   نوازنده کوس زد بر آهنگ   برآمد غریو [illegible]
علمها برآمد به چرخ بلند   شد از شعلها مهر و مه پرده [illegible]   از آن گرد [illegible]   سر از کوه بر زد بلند آفتاب
روا رود رآمد بصحرا [illegible]   هزاهز برآمد بگردون [illegible]   یکی بست [illegible]   برآراست [illegible]
یکی دیگر از آسمان ظفر   فروزنده گرد آفتاب سپهر   سوی دشمنان [illegible]   [illegible] تیغ خونریز و در چشم [illegible]
یکی دیگر از شعلهٔ تیغ تیز   جهان سوز کرد آتش رستخیز   گرفت آن [illegible] گلشن بهشت   که امروز مائیم و خصم درشت
شتابان [illegible]   درافتاد پیچش بناف زمین   غبار از سم ستوران [illegible]   ز گردون [illegible]
زمین آهنین شد ز نعل سمند   ز ما علم آسمان بلند   برآراست کشورستان هفت صف   عنان همه [illegible]
بران هفت سد سکندر اساس   چو هندس شه هفت لشکر شناس   و زان هفت [illegible]   نهان هفت دیگر [illegible]
جهان در جهان زیر آهن قبا   فرو بسته [illegible] بر صبا   [illegible]   ز پر فرق گردنکشان [illegible]
[illegible] قطاس [illegible]   زمین [illegible] آسمان [illegible]   [illegible]   نهنگان [illegible]

برآراستندش یمین و یسار
عمر شیخ و دیگر شه نامدار
قوی شد دو بال عقاب دلیر
و یا هر دو بازوی فرزند شیر
ز شهزادگان قلبگاه سپاه
جهان کرد در چشم مردم سیاه
علم در پس صف آن سرفراز
پس صف بود جای شطرنج باز
ثنا داد از قضای صف خصم سوز
که در پی بود صبح رایت فروز
ز سوی دگر لشکر آرای شب
که سیتیش زنه آسمان عد کند
به پشت نگاور درآورد پای
برآورد آواز رویینه نای
جهان پیش از کوس پر زد نبرد
بدریا این گشتند لاجورد
بلرزید گیتی ز سر تا به بن
سراسیمه گردید چرخ کهن
علمهای خانی برآمد به اوج
محیط صلابت برآمد به موج
جهانی در آهن چو دریای قیر
ز دستو چنگیز آهن پذیر
ز رنگ بیابان فزون لشکری
ز جوی زرم از آتش پرسری
همه پشت زادان درنده خوی
ربوده ز شیران درنده گوی
همه زود خشمان دیر آشتی
سرشته خشمند سند آشتی
نه از تیغ شان غم نه از تیر بیم
نه از قتل ترس و نه از مرگ بیم
برآراست خان باینه سپاه
هزاران صف از پیل لشکر جدا
ز قبچاق و چین و بلغار و روس
فرو کوفتند از چپ و راست کوس
یمین را سپه کرد خان بزرگ
ز نیروی اقبال نژادان سترگ
ز عقلانیالش بسیار سپاه
جهان کرد تاریک بر مهر و ماه
یمین و یسارش شد آراسته
ز وادی نوردان نوخاسته
به قلب سپه خان خاقان شکوه
شتابنده گشتش چو دریا و کوه
کمیتش بچولان بیک پای شد
ز ساطان و آلان صف آرای شد
دو لشکر نگویم که دو شیر شیوه
رسیدند در جلوه گاه سپاه
نخستین نیزه بران بولاد دست
ببستند دست و گشادند شست
برآمد درنگ از کمانهای سخت
درخت فلکی از سر شاخ زر ریخت
ز هر دو طرف یکه تازان تیز
گشادند بر هم کمان ستیز
خدنگ از دو جانب زره را نهفت
بروی زمین خون و آن دو بهفت
دو دریا برآمد ز هر دو طرف
دو دریای کین با لب آورده کف
یکی گفت بستان یکی گفت ده
یکی گفت جستن وزان گفت زن
فرو ریخت پیکان ز قهر آبدار
چو باران ز قوس قزح در بهار
شد از سهم پیکان نشو تیز
زره باد و صد بد چیران خویش
فشافش کمان تیر چون تندباد
همیکرد از زه دمان گرد آز
خدنگ فرای تا بحید
ز خون دلیران شده سرخ بید
صف پیلبانان شده سرنگون
فتاده تبا پک در خاک و خون
انان چون کمانی در پیچ
همه رنگ آن دشت چون باغ شد
سپر یشکسته ز انگل خدنگ
وزان کرد نظاره مرد جنگ
بدن آهنین شد ز پیکان بسی
بجوشن نماند جایی که کسی
کمان خم چو ابروی جانان شده
ز هر گوشه عار بر سر شده
شده پیچ چون طره قبا خسته یار
چو گیسوی کافر دلان تار تار
کله خودها گشته گلگون همه
چو دلهای عشاق پر خون همه
علمهای کوس تیره تفشل
چو بالا بلندان بچم در بال
ز بس شستیان از یمین و یسار
شکستند شیران دنبال

چو بشکست بالقعاب [illegible]
ز تیغ شه آید فتادن بزیر
چو خان دید ویرانی لشکرش
فدائی شد و دست [illegible] سرش
میان در [illegible]
بسوی [illegible] شیخ آورد روی
بجنبید شهزاده از جا چو کوه
گره ماند در کار خان آن گروه
برفتن گر سیل سدی کنند
چو چشمه [illegible] کوه [illegible]
از آنجا عنان تافت شه چون سیل
بسلده و زیان کرد [illegible]
[illegible]
بران چشم ناگاه ببستند راه
شب تیره چتر کیانی کمان
قرار زمین [illegible]
[illegible] خدنگ
جهان بر یلان گشت تاریک تنگ
بیابان نشینان چنگال گرگ
کشیدند شمشیر [illegible]
[illegible] زبان [illegible]
بکشتند شان را [illegible]
شدان سهمگین جان [illegible]
دران [illegible] اسکندری خنجر
وزان [illegible] سیاه
بصحرا نورد آمد چابک سوار
صفی در پس صف [illegible]
برآراست [illegible] سپاه
دو صاحب قران [illegible] شکوه
بکردار آراست صفی چو کوه
قیامت سو کوه [illegible]
[illegible] کوه [illegible]
خدنگ از دو جانب فرو ریختند
بخون خاک میدان در آمیختند
چو ترکش تهی شد ز تیر خدنگ
فرو ریخت بالقعاب جنگ
شد از زده از قبضها شستها
ز سوفارها سود انگشتها
بپیکار پیکار گردید شست
سوی نیزه بردند [illegible] دست
سنانها گذشتند از [illegible]
نهادند در سینها کاو کاو
چنان نیزه را در ره [illegible]
که افعی [illegible] بسوراخ خویش
ز [illegible] قتل کس تیره [illegible]
چو بالا بلندان [illegible] دل
[illegible] نبید [illegible]
چو لبهای سنگین [illegible]
[illegible] ترکان نیزه [illegible]
ز [illegible] سنان [illegible] سحر گاه
نی نیزها نیز آمد قلم
پس آنگاه شمشیر [illegible]
زبرند شمشیر تا رک [illegible]
شکاف اندر آمد تا رک [illegible]
برآمد چنان گرد از آن [illegible]
که [illegible] نهفت [illegible]
چنان [illegible]
کران سبزه [illegible]
[illegible] هفت [illegible]
ربود از سر و مغز [illegible]
ز [illegible] سهمگین [illegible]
سراسیمه شد خیره [illegible] چرخ [illegible]
زبانگ [illegible]
شد اندیشه [illegible]
چو شمشیر و نیزه بپایان رسید
حکایت بمشت و گریبان رسید
گلو و گریبان [illegible]
ز گردن [illegible] گریبان [illegible]
در آمد به بند کمر کار دست
کمرها گسست و کمرگه شکست
یلان یکدگر را ز بالای [illegible]
گرفتند و کندند [illegible]
ز هر دو طرف [illegible]
شکست آمد [illegible]
[illegible] دولت [illegible]
اگر شیر باشی [illegible]
رسیدند [illegible]
چو [illegible] میدان شیر
صف لشکر [illegible]
ز هم [illegible]
یکی جامه [illegible]
کلاه [illegible]
یکی [illegible] پشت [illegible]
چو پس [illegible]

قباده دران پیش پشت
سنانها تراشیده چون نبات
فرو بسته ره بر ... مش
ز بس آتش کین ... از دهش
سر نیزه آن ... سرکش ...
فرو رفت در آب آتش ...
بصد حیله خان پریشان ...
برون رفت از آن سهمگین رزمگاه
دل از تاج و تخت ... آشفته
در دولت و بخت ... آشفته
چنین است آیین این بی وفا
که نوشته ... اندر قضا
فلک چشم از آن صبح روشن بکرد
که شام از شفق ... دامن بکرد
نشد سرخوش از جام عشرت کسی
که نامش نگشت از جهان ... بسی
... بند ... ن ... رد
... چنگ ... جانی ...
دران ... صحبت ... دادکام
که بودی دران ... صبح و شام
... تعجب
می ... بعضی ... وقت
بیا ساقی آن می که آرد فراغ
بود روشنی بخش همچون چراغ
... که از غم ... امید
درین ظلمت شب ...
... این خسته رقم
چنین راند در فتح نامه قلم

لشکر آراستن صاحبقران
بعزم یورش پنج ساله

چون فتح ... شهر
... سودا ... کلفت ...
بعید ... آمد ... ما
مه ... ثالث ...
پادشه ملک گیری بتیغ
نکرده دماغش هوای فراغ
بعزم ملک گیری ...
ز لشکر کشیدن ملالی ...
ز نیروش ... شهانه ...
ز خودش کله و ز ... جامه ...
دل افروز روزی ... عید
بعیش ... سعادت ...
سپه ... تدبیر ...
بزرگان درگاه را داد بار
زمین بوسه دادند ... آن
نشستند در بارگه ...
لب ... فال ...
بشیرین سخنهای نغز طرب
که ای شیر مردان ... از
بعشرت نمی باید ...
که اندیشه ...
دهد دین تاراج ...
چو نیرو ... دل شیر ...
دل شیر ... شمشیر ...
از ...
عروس جهان در کنار ...
عروس ... دل ...
... آسمان ...
...
... آتش ... بخت ...
بکعبه کسی ... امید
که ... بیابان ...
کسی ... سر ...
... سر ...
... شده
شنیده ... ملک ...
خدمود ... لشکر ...
... اهتمام
نمودی که ... جهان ...
...
...
شاه ... گوش ...
همه گوش ...
...
بشکر خدا ...
زبان ...
شد ...
بتقدیر تدبیر ...
بفرمود ... فرود
برآرند چتر ...
که ...
...

[illegible] چرم گاو
روارو شهد در زمین گاو گاو
زند نعره چون شیر غرنده کوس
که تا آسمان از گرد آبنوس
[illegible] پای
عرب وار گردد همه یکسر درای
بنیکوترین ساعت آن کامیاب
بدولت درآورد پا در رکاب
[illegible] آن [illegible]
که بر خاک ایران شود قطره بار
زمین از زر و از رخ چتر همای
ببالای سر رفت از زیر پای
چو چون گذشت آب [illegible]
ز دریا گذر کرد لب رنگوه
نخستین سپهر و بر تران
گذر کرد بر مرز مازندران
بپرداخت از فتنه آن بوم را
ز ظالم رهانید مظلوم را
وز آنجا خدیو سکندر یراق
عنان تافت شد سوی ملک عراق
[illegible] ماه [illegible]
ز دی تا به بهرش آراسته
برون رفت بیداد از آن [illegible]
درآمد بآن بوم و بر تخت نشست
وز آنجا بسوی کردستان شتافت
وز آن بوم و بر کام دل برگرفت
فرو شست از آب شمشیر تیز
از آن ناحیت نیز گرد ستیز
[illegible] دو آن رشته چون کرد
دیگر که سوی شیراز کرد
در اثنای این حالش آمد بگوش
ز حرفی که بودند عمری خموش
[illegible] ظفر غیبت گمون
تهاو تمتای ز حد خود برون
ز انعام و احسان صاحبقران
فراموش کردند بد اختران
[illegible] ملک کرا کردگار عطاست
بشهزادگانش سپردن خطاست
کسی کز شه بود در روزی بدر
ز سودای تاجش تهی نیست سر
[illegible] ملک [illegible] دلیر
نهادن بود طعمه در کام شیر
چو شد دست شهزادگان [illegible]
رسد در گریبان شاهان گزند
[illegible] چندان [illegible]
کز [illegible] چنگال و دندان [illegible]
زگردن نهاد [illegible]
سرانداز قلاده ببر و پلنگ
[illegible] کوفت [illegible] سیل
در افتاد جوشش بدریای نیل
نه از شاه منصورش اندیشه
تو گفتی که شیر است [illegible]
نه بیم آتش و سیلاب کسی
کسی [illegible]
ز باشه چه اندیشه دارد عقاب
سها چیست نزد بلند آفتاب
ولی از [illegible] بهمت [illegible]
که اندیشه در کار باشد صواب
مبین خصم را خرد و میدار هش
که افعی نه خردی بود در کشش
مباش ایمن از دشمن کینه جوی
اگر چه بود خرد خردش مگوی
اگر خصم خاری بود در رهی
تواند که در پا خلد ناگهی
چو شیراز نزدیک شد شهریار
بگفتا دلیران روز عیار
شتابند در ساز کار نبرد
تغافل نورزند مردان مرد

لشکر آراستن صاحبقران بقصد شاه منصور و کشته شدن آن گردنکش از تیغ غرور

صف آرای این لشکر کینه خواه
چنین بست صفهای آوردگاه
که چون صبحگه شهریار سپهر
زکین دلیران برافروخت چهر
بحکم ترخان بوز نجری
فلک سای شد سنجق سنجری
ز نفیر تا گذر
همه گوش کر و بیابان گشت کر
گریزان ملک زان فلک [illegible]
چو مرغان ز شاخ درخت [illegible]
یکی قلزم آهن آمد بموج
نهنگان دریا از آن جلوه گر فوج

کشیدند بر تازیان تنگها ببستند بر جیبیان برگها
شوران شیرمردان و رخش [illegible] بجوشیدند [illegible]

بزیر سم هر تکاور زمین بدان سان که چرا جان نگین
نشستند بر تازیان فوج فوج محیط [illegible] بموج

یکی کوه آهن از ان هر سپاه آتاغه سر کوه لخت بر
شده کوه زان [illegible] سر و [illegible] [illegible]

یکی مرکز رایت فتحیاب گزان بهره اژدها بود و تاب
دگر قول را رایت خسروی [illegible] قوی

شده زین [illegible] تیغ [illegible] [illegible] شمشیر [illegible]
چو قلعه [illegible] سپاه رساندند تیره بخورشید ماه

تجنبش [illegible] محیط [illegible] تیز آهنگ شمشیر شد موج خیز
[illegible] خواه [illegible] [illegible]

تگ با تگ [illegible] گریزان شد از [illegible]
[illegible] گفت [illegible] که ای بر تو شمشیر [illegible]

چو بازوی [illegible] شیر [illegible] قوی [illegible] [illegible]
[illegible] است [illegible] [illegible] است

چو اندیشه داری [illegible] تیر دو سه پاره [illegible] خورده [illegible]
از ان [illegible] شیر شمشیر زن ز آواز گوشش [illegible]

بغرید و برگشت چون [illegible] نهنگی ز بر اژدهای [illegible]
ز شیران جنگ آوران [illegible] [illegible]

فکندند [illegible] یلان با هم [illegible] بر اسپان تازی مطلا لجم
ببستند [illegible] [illegible]

بسر بر نهادند خود فرنگ نهادند در کیش تیر خدنگ
کشیدند در بر ز آهن قبا ببالای آن [illegible]

نهادند بر دوش [illegible] کمان دمشقی کمان [illegible]
[illegible] خصم [illegible] [illegible]

که ناگاه از طرف با تمامت شهر بر آمد یکی گرد آشوب دهر
چو بشکافت آن [illegible] [illegible]

[illegible] زره جامه پرشکوه بهم متصل گشته چون لخت کوه
رسیدند [illegible] نهاده [illegible] پس که سیل دمان [illegible]

از ان هر یکی همچو تیر خدنگ [illegible] شد روان [illegible] جنگ
ندیده کسی [illegible] مصاف [illegible]

زدند آن دلیران [illegible] غریو بیکبار [illegible]
شده [illegible] منصور [illegible] بر آن [illegible]

برامد ز ناورد برنا و پیر شباشاب پیکان [illegible] تیر
کشیدند [illegible] کله های [illegible]

صدای سم [illegible] [illegible]
ز [illegible] ترکیانی کمند [illegible]

[illegible] توان [illegible] سیل دمان شدند آن [illegible] کمان
صدای کمانها [illegible] گوش پی غارت [illegible]

پدیدار شد از هر طرف [illegible] چو رگهای [illegible] تن جای گیر
یکی دجله کین شد موج ریز به البرز خشم [illegible]

زگردی که برخاست از رزمگاه   چنان کرد چشم مه و مهر سیاه
بدانسان که گم شد در آن گرد مرد   که غیبت [illegible] جز عرش
زلب تا بگوش آن آواز برد   دو صد ره که گرد و ز گرد
رسیدند آن جمع یال نی جنگ   پراگنده کردند مردان جنگ
کف شاه [illegible] بزد تیغ   کف آورده بر لب چو خود زد تیغ
فگندند آن زنده و از حیله   و از آن سنگ [illegible] زبره
اگرچه بود بوده ثابت قدم   چو آید قیامت بر زد بهم
چو روی آورد سوی کین‌گاه‌ها   بیاید با جای کردن گاه‌ها
بهم بر زد آن قهر ایشان زمین   بلرزید از آن آسمان برین
وز آنجا عنان تافت تیز تند   [illegible] چنان سیت را تند
ز آن گرز شاهی بهم درشکست   ز قوت بماند چو بشکست تیغ
وزان پس بپیچید بر [illegible]   وزان نی سره ما نیل [illegible]
کند حمله چون تیر هر ده گراز   شود فرض فرزانه را احتراز
اگر کرد بود دیوانه آسیب تیز   بود خوشتر از ما جهی اش گریز
ز تیغ دو شد جان شان مندی   نهنگی گرفته بکف از تری
ترخان و اندیشه جیار دار   بجمع دلیران نظار آتش
بدان انگشت [illegible]   ز غولی رسید آن بهیبت [illegible]
رسیدند سویش عنان بند   کشیده کمان گشاده کمند
رسید آن کمین دار آن تیغ   چو پروانه خود را بر شمع زد
چو صاحبقران دید آن تیره رو   ز آن رزم و هم دار کوه بیش
ز غیرت شعفت چون پیل   لی خواهش نیزه باز بد دست
ز نیزه بگاو یدند نیزه دار   ز شمشیر خسته ز صد نیزه دار
نجنبید آن کوه تمکین ز جای   دران شور و غوغا فرو دست پای
ز طوفان نجنبید آن آسمان   نجویید ز امواج قهرش امان
دو جانب بسایند تیغ دو روی   نجو در راند و آن نامجوی
زند تیغ اگر برق بر فرق کوه   نبیند الم فرق آن پرشکوه
چو پروانه خود را زند بر چراغ   نمیرد چراغ او بسوزد دماغ
سپر بر سرش آن یل ارجمند   فرو داشت از بهر دفع گزند
بزیر سپر فخر شاهنشهان   چو زیر سپهر مقوس جهان
چو دانست کان شاه در حصن یل   نهفتند چو در بین خبار آسمان
دران رزمگه نیزه بازی نمود   بقلب سپه ترکتازی نمود
چو دیدند گردان قلب سپاه   که با اژدها تاخت تا قلبگاه
کشیدند کشاوند تیر و کمان   برآمد فغان از زمین و زمان
ز بس در هوا تیر پر زد بهم   نه بر رفت گرد و نه بنشست هم
چو شد در نورد میدان تنگ   کشیدند شمشیر برنا و پیر
برآمد چکاچاک شمشیرها   کشید آن چکاچاک تا دیرها
ز چوبی که تیرک نه دارد فرقگاه   یلان را برافراخت بر کلاه
شده خودها چاک چون لاله‌ها   چو گلها سپر گشت پرکاله‌ها
گران گرز در دست سروران   وزان درد سر سروران بیکران
سنانی که در دست سفاک بود   سر و مغز را مار ضحاک بود
تبرزین نخودیلان گشت غرق   چو تاج خروسان جنگی بفرق
ز خون نشانید گرد سپاه   چه گردی که برشد ز ماهی بماه

برافروخت شاهرخ در مصاف
برافراخت تیغ مصری غلاف
کشیدند تورانیان صف
بهم جمع گشتند از هر طرف
باندیشه فرق خصم ثبت
پراگنده گشتها گشت و مشت
غضبناک هر یک چو شیر ژیان
گرفتند بدخواه را در میان
در آن سهمگین عرصه هولناک
که میشد دل شیر از هول چاک
درآمد بسر خصم را بارگی
نگونسار گردید یکبارگی
برافتاد از آن صدمه درخت
پرید از سر شه منصور بخت
پس آنگه بصف خیل ایران شتافت
گریزان شدند بسیار روس
برآمد خروشش بگیر و بگیر
یکی خورد نیزه یکی خورد تیر
بنیزه یکی و دگر یک بتیغ
ز تیغ و قشون و ز آن تیغ
فتاد آن ارسش گر آمند
یکی از کمان دیگری از کمند
بسا نیمشد ز ایران ملک
سر شاه منصور نزد شاه
پی توره زانو نشان کشید
که در پیش خاتج بخاکش کشید
سر آنکو بیا تعبیه فرود
بخواری بخاک اوفتاده بود
مبین ای چه شیری عدو و رقهر
عدو بیش ازان کو بود شیرگیر
بماند ز بیمی تن خسته جان
که باشد با زیبی ور دمان
بپنجه ابستیغ ستان
که آهنگ ... آهن
ملاف چو پیلی برو بنیان
مباشش امیران حمله کردن
پس آنگاه گردش شاه
ستاوند گردن توران تمام
بگفت بلاز گون مل
سراسر ... مشغول
چو اندیشه کینه شه کرد بس
تماشای شیر از گرد شاه بس
بدرواره سلطنه
شد آن بزم لشکر عرصه کارزار

توجه نمودن رایت فتح آیت بصوب دار الخلافه بغداد و گریختن سلطان احمد جلایر از او

بیا ساقی آن لعل گون باده
که از شکست بازار بیجاده
بمن ده که مدهوش و مستم کند
خراباتی و می پرستم کند
طرازنده داستان کهن
چنین بسته حلی بند سخن
که از فر اقبال شاهنشهی
چو از فتنه شد آن ممالک تهی
رسیدند نیکان آن درگاه
که بودند محنت کش آن دیار
تظلم کنان پیش شاه آمدند
ستمدیدگان دادخواه آمدند
که ای عالم آرای اقلیم گیر
ز بیداد آل مظفر نفیر
خرابی این ملک از ایشان بود
ز زورشان جهانی پریشان بود
رعیت ز بیدادشان در گله
مکن گرگ را پاسبان گله
اگر دفع ایشان کند شهریار
شود ایمن از فتنها این دیار
شه عدل گستر بفریادشان
رسید از ستم کرد آزادشان
بکشت آتش فتنه هر جا که بود
ز آل مظفر برآورد دود
بپرداخت از فتنه آن بوم را
برون کرد از انگبین موم را
بسلطان عمر شیخ شیراز را
چه زیبا تذروی آن باز را
ز تبریز تا سرحد ملک روم
ز میرانشه آراست آن مرز و بوم
کرم کرد تخت بلا خاصیش
برآراست او ملک سلطانیش
بهر شهر ایران و هر منزلی
فرستاد فرخ فری عادلی
چو شد کار ایران بدینسان ساخته
بدانسان که بایست پرداخته

ز بغداد آید پیام آوری   پیام‌آوری کی ز نام‌آوری
چو آمد در [illegible] نزدیک شاه   زوال بغداد شد عذرخواه

[illegible] سوای [illegible] پیام   نیامد برون انقیاد تمام
همین بود مضمون آن گفتگو   کز آن نکته را گفت آن جنگجو

ما را نه صلح و نه جنگ   وز آن [illegible] پیام [illegible] جنگ
تو حال خود عرض کردم تمام   تو دانی دگر بعد از این والسلام

از آن سرکشی [illegible]   شد آشفته چون طره مهوشان
چو رخصت ایلچی بغداد داد   جهان گشت تنگ از سفر یاد داد

به آهنگ بغداد شد [illegible]   بیاورد زین گوی گردن [illegible]
چنین حکم شد کز ضعیف و قوی   [illegible]

[illegible] جنگ [illegible]   که [illegible]
ز بال [illegible] مرغ [illegible]   شو آن [illegible] کرده [illegible]

[illegible] بارگه [illegible]   شتا[illegible]
چنین گفت [illegible] آن [illegible]   که شد راست گو [illegible] جهان [illegible]

کبوتر که [illegible] بود نامه بر   ز ما کرده بغداد ما را خبر
ندیدند از [illegible] چون گریز   بگفتند آری [illegible]

[illegible] غلط   کبوتر ز بغداد [illegible] خط
بفرمود تا بر قفس تخت   یکی نامه را [illegible] چیست

کز آن تیره گردی که [illegible] پیام   نگر [illegible] گردشان [illegible] بود
ببستند بر پای مرغ دگر   که بغداد [illegible] بود نامه بر

چو سلطان بغداد آن نامه دید   بخندید و [illegible] اهل هنگامه [illegible]
فرو ریخت از درج یاقوت [illegible]   که هست آن ز تدبیرهای [illegible]

فرستاده را [illegible]   ز دنبال این [illegible] رسید [illegible] خبر
هماندم فرو بست [illegible] پل   گذر کرد از آن [illegible] مغل

ز دنبال آن مرغ فرخنده [illegible]   عقابان جنگی گشادند پر
شتابان شد آن سیل دریا شکوه   که نزدش یکی بود صحرا و کوه

روان شد ز بغداد چندان سپاه   که روی زمین شد [illegible]
جهانی روان از یسار و یمین   بیاورد تاب [illegible] زمین

شد از تیره گردی که انگیخت سم   درختان [illegible] خاک گم
از آن تیز [illegible] خیل آهن [illegible]   در آموخت [illegible] آفتاب

شتابنده گردید [illegible] خروش   خروش از قفایش رسید [illegible] بگوش
چو مرغ سحرخیز فریاد زد   علم بر لب شط بغداد زد

چهل فرسخ آن راه دور و دراز   اگر گردان جهانگیر [illegible]
بیک دفعه ترکان [illegible]   رسیدند آنجا دو پنجه هزار

رسیدند [illegible] فوج فوج   ز زره جبه پوشان [illegible] موج موج
جهان پر شد از شور و بانگ کوس   بدرید این گنبد آبنوس

نیستان شد از نیزه دریا کنار   هزاران آن نیستان نیزه‌دار
بداندیش غافل در آن [illegible]   چو بیدار شد از قیامت ز خواب

[illegible] جسر و [illegible] ز وطن   گریزان از آن [illegible] فرزند و زن
تمرخانیان را ز اندیشه دور   دلاور دلیران آن مرغ [illegible]

[illegible] دریا درون [illegible]   که از خشکیش باز نشناختند
نسیم [illegible] وادی نور [illegible]   به گردون شد از شط بغداد گرد

ستوران ز آن آبگه هم دو
ببردند زیشان آبی گرو

گریزان بازان دریا شکار
نهنگان دریا بدریا کنار

ز تیر کلاه ویلان بی غلط
پر از مرغ آبی همه روی شط

که خود دیده دریا دران چون حباب
بر آراسته روی دریا و آب

خروشیدن کوس و هندی درای
درآورد بغداد را از جای

هراسنده بیچارگان زان خروش
غریوی کز آن شد سپهر [illegible]

یکی گفت گویا قیامت رسید
سرافیل صور قیامت دمید

دگر گفت کانیان شب نشستند
همانا که بی بال و پر بستند

و یا مردم آبی از این گروه
که دریا بود تیز تابان بی شکوه

بگفت آن دگر یک کو دیده
بود این قیامت سپاه [illegible]

دلیران گذشتند از آب [illegible]
گذشتند دریا گذشتند [illegible]

تذروان تازی غرقاب شط
گذشتند آسان [illegible]

چو صاحبقران شاه با نامور
ز دریا گذر کرد همچون شمال

شتابان شد آن شیر آهو شکار
ز دنبال آن [illegible]

رسانید در کشتیان [illegible]
که دریا چه [illegible] تو فرض

[illegible] شد [illegible]
که در صید [illegible]

پی غرق دوری [illegible] قطره [illegible]
چرا بایدش رفت جیحون [illegible]

غلامان این [illegible]
کمندش [illegible]

رخی و دوری ز [illegible]
ز دنبال تا [illegible]

برآورد اگر [illegible] بی ملال
بدامش درآریم [illegible]

عرب را بود ناقه گر تیزرو
بر درخش ترکان [illegible]

بود شیر آهوش اگر وقت کار
بود چرخ با تیر آهو شکار

وگر باد گرد سلیمان شدیم
به وقار حکم و فرمان شویم

گریزنده تا دنیا به دست
گر کوششش نخواهیم از دست

پسندیده شد حرف سنجیده را
پسندیده آمد پسندیده را

برآراست [illegible] شیر را
در ایوان سلطان بغداد را

فرستاد فوجی شیرافگنان
ز دنبال خصم سست عنان

ز طوفان قهر کرد دریا [illegible]
ز عمان [illegible]

شتابان شدند آن [illegible] تیز
که آتش فشان بود و سیلاب [illegible]

[illegible] تعجیل و تنگی [illegible]
بمانند [illegible]

چهل از هزاران همه سوار
ز ارکان آن دولت استوار

بدشمن رسیدند در کربلا
هزبران [illegible] صلا

بمیدان رسیدند [illegible] یکی
بود باغ [illegible]

اگر دجله در بیابان رسید
چو [illegible] بیابان [illegible]

یکی تشنه وادی هولناک
که از هول آن [illegible]

هوایش ز آتش فروزنده [illegible]
فروزنده [illegible]

چنان ریگ گرمش [illegible] بود
که نعل نگاه [illegible]

[illegible] در آن [illegible] آفتاب
همی گشت [illegible]

در آن بر آبی که امید بود
همین چشمه گرم خورشید بود

هوا آتشین [illegible]
همه [illegible] تیغ [illegible]

همه تشنه لب [illegible]
تنوری که [illegible] آتش [illegible]

اگر [illegible] مجال
جهان [illegible]

سواران شدند [illegible]
برآراست قلب سپاه [illegible]
ز کم بودن خود نخوردند غم
رسیده ترس [illegible]
بسی تیر داریم اگر کم کسیم
بهر تیر صیدی ازین صید گاه
نترسیم از هجوم عرب سهمناک
نهادند زانو همه بر زمین
ز پیکان چنان آتش افروختند
کسی گر ز تیری شدی بی خبر
نشسته بسی تیر در مرد جنگ
چو ترکش شد از تیر پرداخته
ز جا باد پایان بر انگیختند
ز شمشیر شمشیر زن تیز تر
ز هر دو طرف ماجرا شد دراز
بآهن ستد آهن در آمد شکست
گرانمایه در دست دین [illegible]
سپاهش همه کشته و دستگیر
درین لاجوردی سرای دو در
سر مرده فیض بخش حسین
بدان پس دلیران نصرت [illegible]

چو اسپان تصویر با [illegible]
که تا قیامت برون [illegible]
اگر بسیار کس شد ز ما هر که کم
همه جنگجو آشتی ناشناس
بزور کمان هر یکی رستمیم
فکندن توانیم بر خاک راه
ز بسیاری وحش صحرا چو کوه
برآمد فغان از یسار و یمین
که پر ملک بر فلک سوختند
خبردار کیش تیر و گر [illegible]
درخت خدنگی شدی [illegible]
شد از هر طرف تیغ افراخته
زمین باز گردون در آویختند
ز چشم بتان فتنه انگیز تر
نشد گرمهای آن تیز باز
ز بر دست هنگامه شد زیر دست
یکی با گریبان یکی با عنان
شده خانه غارت [illegible]
ز دنبال مطرب سد نوحه گر
که هم عین نو رسته هم [illegible]
ببستند احرام درگاه شاه

چو دست بغدادی [illegible]
چو دیدند ترکان [illegible]
دلیران ز اسپان [illegible]
لب آراستند آن فدائی [illegible]
چو تیر قضایی خطا تیر ماست
ز تیر جگر دوز ما [illegible]
بود هر یکی کش صید یک تیر ما
کمانها ز بازو در آمد بدست
خدنگ سپاهی ز [illegible]
ز زنبور پیکان خارا گذر
گذر کرده تیر از تنها چنان
پس آنگاه چرخ بجای آن [illegible]
کشیدند شمشیرها بیدریغ
ز فارسان آتش فتنه تیز
ولی عاقبت آسمان بلند
ازان صیدگه هیچ صیدی نجست
بصد حیله بغدادی تیره بخت
چنین است دستور چرخ کهن
شدند آن دلیران فیروز جنگ
ز خاک درش چهره افروختند
غنیمت بران [illegible]

گر آید [illegible] ترک [illegible]
که ایشان [illegible]
چو شیران بمیدان [illegible]
بدل این همه کامی [illegible]
نه بر فلک [illegible] نخچیر ماست
توان یافتن هر یکی با یکی
درین صیدگه هند نخچیر ما
کشیدند تا گوش [illegible]
که پیکان این سخت سوفار [illegible]
مشبک چو زنبور خارا سپر
که با داز خم زلف سیمین [illegible]
نشستند و کردند [illegible]
بدشمن نمودند بازو و تیغ
زمین فتنه خیز آسمان فتنه ریز
رسانید بغدادیان را گزند
نبودی تنی کش سلامت نجست
برون برد از آن [illegible]
که چون سر برآری برد زین
ز هنگامه [illegible]
همه یافتند آنچه میخواستند
زمین بوس [illegible]

[illegible] آب سوزند ها   مروق [illegible] فسردند ها   بیمن و کداز قید هستی بهم   ز اندیشهٔ خودپرستی بهم

عزیمت کردن اعلام خجسته فرجام بصوب دیاربکر و دیگر مواضع و صدر شاهزاده [illegible] نوشتن تغتمش خان جهت تاراج کردن ولایت شروان

[illegible] تاج بخش   بکشورستانی چنین انجمش

[illegible] نان بتر   برو بوم بغداد چون گشت پر

بس [illegible] نقاش [illegible]   ز نام نکوئیش هم [illegible]

باطراف ملک عراق عجم   خطیب از ثنایش [illegible]   عراق عرب را چو آباد کرد   دیار حسن کیف را یاد کرد

شدش [illegible] ملوک آنجا و عجم   هوای تماشای [illegible] شام   بفرمان عالم مطاع [illegible]   ببستند پرده سرا [illegible]

نهادند زین [illegible]   شد او از کوس [illegible]   بجنبش در آمد زمین [illegible]   هما موخت جنبش بهفت [illegible]

تحسین جهانگیر [illegible]   شد از عرصه کار دین [illegible]   وزان بوم و بر [illegible]   گر آتش دلایل و چرخ کبود

چو زد سکه [illegible] شام   ز نام نکوئیش هم دید نام   بتاراج کرجی فرستاد کس   که آتش فروزد از آن [illegible]

چو دیار [illegible] شد طرف [illegible]   شد از خیمه و خرگه شاه پر   که ناگه رسولی ز شروان [illegible]   که طوفان از [illegible]

قبچاق [illegible] لشکری   از آن سبک فتنه کشوری   شد آشفته خیل [illegible]   وز آن پا و شد آتش [illegible]

سپاهی [illegible] کرد آهن جسد   که بندند بر راه آن سیل هم   خرامان شه آن ز سیلاب [illegible]   که بنشاند آن آتش تیز [illegible]

گریزان شدند [illegible]   ز آواز شان [illegible]   پس [illegible] خیل [illegible]   بزانو درآورد [illegible]

که از [illegible]   بر دیش [illegible] کین [illegible]   نکوئیش [illegible]   که هم پای حلیم هم مرد جنگ

بیارایش [illegible]   فلک [illegible]   نویسنده بر [illegible]   شدش صدر آرا بنام خدای

وز آن [illegible] چنین [illegible]   که [illegible] خان [illegible] چنگیز [illegible]   سپاهی [illegible] ره انصاف [illegible]   که نبود طریقی ز انصاف

فلک [illegible]   که بد تیز با شد از آن پیچ [illegible]   تو خود نرم [illegible]   بس مهر و کین شیر [illegible]

ببندیش [illegible]   که [illegible] ماجرای جنگ   سیاهی [illegible]   که هست [illegible]

آنان که [illegible]   که کانش [illegible] خواب [illegible]   وزان بحر [illegible]   که دارد ز [illegible]

عنان [illegible]   کند آستین پاره [illegible]   منه پای در کوی [illegible]   که آنجا سلامت ز رفتن سری

شنیدم که با [illegible]   و [illegible] پر از کبر [illegible]   سوی کشور [illegible] آذری ترکمان   کنی باز دست تصرف دراز

چو صد [illegible]
که آری سوی ما [illegible]
سخن ختم کرد از ره کارزار
برآورد دم از [illegible]
بدان نیزه [illegible]
بدان رمح خصم افکند [illegible]
بود بیش از بیشتر لشکرم
زیاده شده عرصه کشورم
از آن اژدها پیچگان این سنان
شده هر کدام اژدهای دمان
ز دوری شده هر نهالم بباغ
شده مشعلی نیز از آن هر چراغ
وزان چرخ زه بندان [illegible]
شده هر یکی شاهباز [illegible]
بهم بر زدن باز قبچاق را
برایشان کنم تیره آفاق را
بود خون آن قوم بر گردنت
بود دست آن جمع در دامنت
همان به که بر صلح رای آوری
طریق مروت بجای آوری
بصلح ار فروزند شان این چراغ
شود شهری و لشکری فراغ
وگر رو بمیدان کین آورند
بپا ز آسمان بر زمین آورند
اگر دوستی جام لعلست و بزم
وگر دشمنی تیغ تیزست و رزم
بهر دم ترا شمع مجلس فروز
اگر گیرد آتش خانه سوز
دم از مهر زن یا ز کین ده پیام
حکایت برین ختم شد والسلام
چو آن نامه گردید پرداخته
ز طغرا و توقیع شد ساخته
تعهد شد آنگه ز مردان کار
ز بهر رسالت یکی نام آور
خرد پیشه چیزی ز کار آگهان
چو شمعش بپرد به آتش زبان
سخنهای روشن‌تر از آفتاب
یکی آبحیوان یکی زر ناب
بخدمت کمر بسته فرزانه مرد
سوی دشت قبچاق شد ره‌نورد

رسیدن نامه صاحبقران بخان خانان و تعجب کردن خان بسبب انشاء بعضی [illegible]

رقم سنج این نسخه چون نگار
چنین کرد آرایش وی کار
که قاصد ز ره بند چون حد گذشت
در آمد بسر حد قبچاق دشت
شد آن ره‌نورد منازل گذار
در آن دشت با خان خانان دچار
ز پیغام و پیشکش هر چه داشت
زبان را پی عرض آن برگماشت
بدانگونه کردش ادای فصیح
که احسنت احسنت گفتش مسیح
پی مشورت خان خاقان تبار
بزرگان قبچاق را داد بار
کشیدند گردنکشان سپاه
در اطراف آن جنگ بارگاه
در آن انجمن آن ثریا جناب
ز لعل لب آمیخت یاقوت ناب
که اولیست ترک نزاع و ستم
نمی باید آزار او کرد هم
ندارد چو او کس بلند اختری
بکشور کشائیست اسکندری
کند اختر و آسمان کار او
ز دولت بود گرم بازار او
قضا و قدر کارساز ویند
درین صیدگه چره باز ویند
بهر کس [illegible] دولت تیز او
نه از تیر و شمشیر خونریز او
فروریخت چندان گرانمایه در
که دریا تهی کرد و آفاق پر
پرستش نمودند خان را همه
که بازیم پیش تو جانها همه
بمیناد آسیب دوران تخت
سرافرازی اسم تو بخت
باین پیش دستی نمودند [illegible]
چو گردیم قانع بتجویز [illegible]
شود خسروان را درین سبز کاخ
فراخی روزی ملک فراخ
ز شهرست آرایش خیل شاه
ز صحرا نروید بغیر از گیاه
بود شهرها جای شاهان [illegible]
[illegible] دشتها دست خس

چو در طالع خان نوی
نبد شست پیرایه خسروی
گر او هست دولت ازو چیز هست
ز اسباب حشمت همه چیز هست
کمینش غلامان این آستان
توانند شد نیز هم داستان
بچنگال فتح و دندان کین
به از شیر شیریست شیر عرین
سگ کز ناوک تو باشد ستیغ
بود لایق طشت در خورد تیغ
بهر چیز فرمان دهی آن کنم
همه کار دشوار آسان کنم
ز شمعی ما همچو پروانه جمع
که خود را بسوزیم در پای شمع
بود گفتن از تو شنیدن ز ما
ز تو بال دادن پریدن ز ما
تمردانه نیز زین گفته گری
چو باشد غرض چه شد صلح جوی
بما از ضرورت صفا می کند
نه از روی مهر و وفا میکند
چو شاهان بهم سازگاری کنند
مپندار کز روی یاری کنند
بهم وعده و دل نوازی دهند
که هم را فریبند و بازی دهند
دو خسرو نبیند کسی هم رکاب
نتابند با هم مه و آفتاب
نسازند با هم دو جنگی خروس
که باشد فریشان یکی عروس
ز اندیشهای کج آن بد گمان
برفت از ره آخر چو نامردمان
ز هم صحبت بد گزندست بیش
بیندیش کین هم پسندست بیش
کمر بسته انگیز را همنشین
بسا عهدنامه در آستین
وزیران کج بین ناهوشمند
رسانند شاها بملکش گزند
اگر شاه قیصر بود در قبای
که زر باد آن و هشتن بهای
شهان جهان را نباشد گریز
ز جمع دلیران دانا وزیر
دلیران شمشیر گیر مجای
نگه داردش مرد دانا برای
چو نادان شود نایب پادشاه
شود ملک ویران و لشکر تباه
چو بشنید خان بود از آن خواه را
طلب کرد دانندهٔ شاه را
بابرو در آورد چین غضب
ز پند و مدارا فرو بست لب
بعرض تو شمشیر گفتش جواب
جوابی که آتش فروزد ز آب
چه دانستند از غصه فرسوده
بزهر هلاهل لب آلوده
سخنهای بی پهلوی نیشتر
چو خار خسک هر طرف نیشتر
درستان دریا جان ستیز
بزهر آب داده سنانهای تیز

رسیدن ایلچی صاحبقران پیش تقتمش خان و برآشفتن بخشم دیدن صاحبقران امان و لشکر کشیدن آن خیل فرخنده مال از راه دربند باکو بجانب دشت قپچاق و بلاد شمال

همه سر فتنهها را گداز
ز اندیشهٔ آشتی بی نیاز
چو آن پیچ گفتن بپایان رساند
حکایت ظفر بعنوان براند
برآشفت از آن تلخ گفتن زبان
شد آتش فشان اژدهای دهان
چو شمع انجمن آتش افروختش
ز گرمی سخن در دهن سوختش
گرانمایه بود که این چراغ
شد آن خان بنیان پیشانی داغ
درین گفتگو بیش بد امید کیست
درین بود که تلخ آتش فروز گفت
لگام از سر بخت گم کند
مدارا ز تو نی تصور کند
فرستم بشش تحفه روم و شام
کنند تحفهای مرا باج نام
چو لایق بود کس کرا اینها
که ابن باج نشناسد انعامها
بآهنگ قپچاق بار دگر
کشم خیل خود را شماری دگر

بتابید بر ان لشکر بی حساب
ز راستی دولت ابد پیش تاب

بجنبید ناگه که یکسر سپاه
بر آمد به عرصه عرض گاه

کشیدند همه جوشن ارغوان
ز رهای اودی زنگار

حنابان بالا که بی بال بال
ز قربان ترکش گشاده دنبال

به سبزه دوان گان بکیر بر
درخشان مرغان بجا چهره گر

نشستند بر تازیان فوج فوج
محیط شور دریا مه بر موج

بپا کرده تازیان گزین
مرصع لجامان ندیده زین

عماری براه به چرخ بلند
شد از شتها مرد مه پر دو چند

چپیلی آهن شده موج پا
عماری خیس خنجر آید

جهان شیر خارستان دشت
شده کوی گردند بی غار دشت

به آیین همه بر نشسته همه
که کرو شها بر شکسته همه

برا راست یک [illegible] جنگ
کشیدند صفها آبی چنگ

برآمد به بالا [illegible] زرین
ثریا سپر سلیمان نگین

بسنجیدن آن [illegible]
[illegible] فت خیل [illegible]

سر سروران گروه سترگ
فرو دامن [illegible] پیلی بزرگ

وزان پس [illegible] ساختند [illegible] کام
بیع جهانگیر قیصر غلام

[illegible] کرت [illegible] جوشن [illegible]
[illegible] جوشن [illegible] آهن [illegible]

[illegible] قابت بود [illegible]
[illegible] بر دیروی [illegible]

[illegible]
[illegible]

بجنبید [illegible]
[illegible]

[illegible] شاخ [illegible]
ز زمین [illegible]

سپاهی همه بر تازیان شب رنگ
درافتاده ناگه که در بر گروه

کمندان ز ایران [illegible] کهکشان
[illegible] دستان

بر پر ز رمح سپاهیان فوج فوج
[illegible] بالا گری [illegible] موج

کمر بسته گرز گران زرین
که ساخته از آن [illegible] گران

بجلوه ز رهیو قبا آهنان
قبا آهنان [illegible]

پیلان بر ستون [illegible] گروه
پیلکان چو بالا گری [illegible] کوه

همه رشته [illegible] برق [illegible]
بر فار [illegible] ز صرصر گرد

همه سر علم زیور آسمان
شده حلقه مهر بر آستان

ز خارستان [illegible]
[illegible] غنچه [illegible] گشته [illegible]

نخستین بآن عرصه عرض گاه
رسیدند شهزادگان کینه خواه

رسیدند یکسر سران سپاه
رساندند بجیوق بر کلاه

پس انکه جنیبت کش [illegible]
کشیدند [illegible] بر در بارگاه

دم گرنا رفت تا آسمان
بلرزید بر خود زمین و زمان

به هر فوج از آن خیل [illegible]
[illegible] گردی کنندان [illegible]

به دستور رسم سلاطین پیش
کشیدی [illegible] آب [illegible] کیش

گرامی [illegible] شاهان [illegible]
[illegible] فتح و نصرت [illegible] آیین

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible] روزلان قتمش جنگ
ز شمگیر موجش [illegible] تنگ
خبردار شد خان خاقان شکوه
که آمد سوی دشت سیلاب کوه
[illegible] دلان گرد با پیشوا
ورا [illegible] طلب کرد با پیشوا
برآراست لشکر به آهنگ جنگ
که مرد کارزارش نبودی درنگ
گشادند شاهان چالاک تیز
که پرزور و کین پیش بیند ستیز
چو آن هر دو کوه بیابان نورد
شدند از هم انگیز طوفان گرد
فرود آمدند از دو جانب سپاه
برافروختند و سیه [illegible]
شتابنده و کین هر دو خنجر [illegible]
فرود آمد از پشت خنگ [illegible]
برآمد ز درگاه شاه این ندا
که کس از تشویش نگردد جدا
[illegible]ان کشند گهی پای خویش
نجنبند تا روز از جای خویش
ز آتش فروزی بدارند دست
نگردند زنهار آتش پرست
دم سرد سوی چراغ افروز
خزان ورق گل سرخ باغ افروز
ببستند ره حمله را چنان
که نتوان گشادن به تیغ و سنان
بفرمان فرمانده بحر و بر
شدند آن هزبران همه کارگر

سپاه آراستن صاحبقران نوبت دوم در سرحد ظلمات بجنگ تقتمش خان و عنان تافتن خان از آن مملکه جان ستان

سپهپاسبانان بیدار مغز
نشد از شبیخون زنان پای نغز
چو آن آسیاب سپهری بپای
برآمد برین بارگی صبحگاه
ز داور ده خاقان شرقی سر هجوم
پراکندگی در سپاه نجوم
نفیر صد نای رویین
بجنبش درآمد یسار و یمین
بجنبیدند جای کشورگشای
به تعظیم برخاست از جای [illegible]
دم نای بر شد برین سبز کاخ
ز نای بشکست [illegible]
شد از صور غازی نگر زندگی
سرافیل را داد شرمندگی
کشیدند در گوش شاهان شاه
چو برق اشهبی بر در بارگاه
به پا مسی پابوس مالک رقاب
سراسر درین گشته زرین رکاب
[illegible] در پای در رکاب سمند
سپه را به چرخ آمد بلند
بجنبش درآمد زمین آنچنان
که جنبش فراموش کرد آسمان
علمهای [illegible] طوق پرچم سیاه
خداوند بخت گیسو خیال ماه
ز دندانه پیکان تیغ و سنان
بنوبت در جنگ نوبت زنان
[illegible]
ز دلاور قوت بازوی حرب
علمها برافراخت [illegible]
چو گیسوی خوبان سرفراز
قطار ستوران [illegible]
چو گیسوی کافرزلان قندهار
نگارهای بربسته هفت رنگ
بسرها شگفته گلهای جنگ
[illegible]
عروسان حنا بجلوگری
یلان بسته [illegible] زیب تن
چو در حلقه‌های سر زلف شکن
[illegible]
ز بستن [illegible] تیغ [illegible]
شه نیزه و نیزه داری دلیر
جهان بیشه پر ز غران شیر
علمبر گرهشان ز هر خشم
[illegible] خشم
ز جنبش درآمد ز سنگین گروه
یمین و یسارش گران شد چو کوه
[illegible] تیغ
[illegible]
جناب [illegible] به تیلیم [illegible]
ز دولت شده حمله پیرا [illegible]

یلان بهر غارت نهادند گوش
سپاهش همه یار از رستخیز

بر ترکمانان چو لاوه بجوش
بیامد بصحرای قبچاق جوش

همای شاهان چین پر کنار
بجنبش درآمد بکین لشکری

سپاهی که نتوان شمارش بجا
بتخمین برون بیشتر از شمار

الا با دیوزین بساخته
بآیین چنگیزی آراسته

قبا کرده سوزنیه چون شیر رو
دمادم نهان همچو کوه گران

جوانان چیپال تا دو روی
نهنگان دمادم بر روی

کهن سال پیشینه و نوجوان
نماینده چشم و دشمن دوان

ز ماچین و چین تا ببلغار و روس
سپاهی شده آراسته چون عروس

سپاهی که نتوان شکستن بجنگ
بصد خیل چون لشکر زنگ و روم

چپ و راستش چین آراستن
ز قلب و ز دامان یغمای ایلخان

ز خاصان خان قلب لشکر قوی
برافراخته رایت خسروی

چو لشکر درآمد بصحرا و گاه
شد آراسته هر دو صف سپاه

دو دریای آتش علم بر کشید
زمانه بعبرت قلم در کشید

زمین خاک چون چشم سیاره بخت
بپاداش آن آسمان خاک بیخت

ز اقصای قبچاق ستم دشمنی
بجولان درآورد گرسر کشی

بنعلی بهر زین بزاد و بنام
گرو برده و شمشیر از نیام

ز پولاد چینیش بسر کلاه
چنان کرده آتش فروزان نگاه

نهان زیر آهن بپا تا بفرق
چو در نیلگون ابر سوزنده برق

طراز کمر تیغ سیماب رنگ
که بر سنگ و آهن کند بیدرنگ

کمرگاه هشیار ترکش آراسته
ز بالای زین فتنه برخاسته

یکی گرزش پهلو بنعت جوش
که بیرخت مغز سر از ترکوش

زره دوخته در دوال گران
دو والی چپ و راست ستی و زان

درآمد بهنگامه هنگام گیر
جهانی بنفیر ره برنا و پیر

بتحسین ثنا گفت بر داورش
که با فلک کمترین یاورش

دگر سر برزگان نغ در آسیو
بنام آوران خویشتن بارزو

بگفتا منم آنکه در روز کین
توانم زدن آسمان بر زمین

کمانم بقوس قزح توامان
گرفت این زمین را و آن آسمان

مرا زهره شیر و بازوی پیل
مرا تیغ مصریست دریای نیل

بخونریز هر دشمنی در ستیز
مغز سوده دامن ز تیغ تیز

برانگیزم از جا چو طوفان ز یم
بقصد بهم آورم در نبرد

بلرزد زمین از سم توسنم
درافتد ز بالای زین دشمنم

دهد جان اگر بانگ بر وی زنم
چه حاجت که تیری بجانی زنم

نظر گر کنم سوی دشمن بخشم
دهد جان ز شمشیر مژگان چشم

اگر تا نیاید درآرم بکار
بدشمن کند کار پیچنده مار

بدوزم ز پیکان ناوک چشم و گوش
گشایم بتیر و کمان قصر روس

فرود آورم گر گران گرز را
کمر بشکنم کوه البرز را

بود پیش چشمم چه شیر و پلنگ
خورد ترس پیلی بلندی نهنگ

سپارش طلب کرد با وی که اوست
دلاور دلیری بسهم او درست

دگر گفت عثمان که جای من است
که هنگام جنگ تیغ ما بند کست

ز آوازه او جهانست پر
که نبود چو او در سپاه ترک

بخندید عثمان آنگه بگفت
که ما را بهر گوهر تو شنفت

تمامی بجوشند و با ماه و تیر   ببستم متاع ترازوت را
دهان پیش ورز و سد پا درنگ   سر از کوه بر کرد غران نهنگ
ز خون تیره دشت پشتا عیار   ز ترکش سنه مرغ کرگی بتیر
گران شد رکابش سبک شد عنان   فرس خورد همی پیش و پس سنان
نمود و قضا در دست آن بی کشش   که تیری برون رواز گیتی کشش
برآمد فغان از آسمان و زمین   که بر دست بازو و ماه و پروین
سرش را ببرید بر نیزه کرد   پس آنگه بقصد آتش و نیزه کرد
زمین گر بوی خون آمده   بدست دو گرز برون آمده
چو دیدند کاری چنان بی هراس   از آن قوم شان دل آمد هراس
چو تکمیر شد حلقه شست   خدنگ از شاخ نخجیر نشست
بسی شیر چنگال بالا دو دست   بشیبه کشادند بازو و شست
سپهدار ایران و توران زمین   نهنگ قلعه بسیار روی زمین
چنان کمان آتشین برزنند   گران گرزها را برین در زنند
چنان کیانی درآمد بزه   ز قبضه میان تو و بر و گره
کمان صد من و گر گزین بود   کجا کارگیتی چو صد تن بود
خدنگ جانسوز آتش فروز   شده چاکها نیز ره نیزه دوز
ز دمی سر فشاند تیر از کمان   فرشته زمین دمی آسمان
بجوش آمدند کمانها خدنگ   چو غمزه ز ابروی خوبان شنگ
ز زنبور پیکانها را اکند   مشبک چو زنبور خانه سپر
بیامیخت خون و بیخت گرد   بگردون در و بیخت گرد دیر
بجوش تیغ تیز تشنه خون   برآمد ز دریای خون خنجا

فرو جست از کوه و بوزن   کشیدند و ها زنگ و بر باد
چو مرغان سر سیر ماهی آب را   چو زو تیز بیخت بن مرغ
عنان کرد بر باد و صرصر را   باندازه آن سهمگین اژدها
چو بغلی بسوی کمان دست برد   نمودی ز تیرش با دست برد
چنان جنبش انگشت بر زه بود   که چنگ گفتش سپهر کبود
درافتاد کوهی بکوهی دگر   درآمد بعمان شکوهی دگر
نهنگ ار بدریا شکست او نشد   نهنگی گراسان شست او بشد
بسوی چنان دلی طرقه دست   دل و دست قبچاق قبیا شکست
کشیدند شاخ زرگین رنگ   همه تا بداده دیم پلنگ
درآمد درنگ کمانها بگوش   درآورد مغز سپهرا بجوش
همی جست تیر از زره ریش او   برون جستند پوستش بهر جا
گذارید شمشیر اندر غلاف   که دشمن چو تیر آمده در مصاف
کمان دار باید کمان دار را   که از پیش بردن بود کار را
دو لشکر همه اژدها و نهنگ   بهم برکشادند بازو بجنگ
ز هر دو طرف شیبه تیز شد   در و دشت پر صید نخجیر شد
ز چوب خدنگ آتش افروختند   وزان عالمی را همی سوختند
گذر کرده تیر از زره‌های سیم   چو از حلقه زلف خوبان نسیم
ز صندوق سینه دلان کمان   کمان دار میکرد صندوق‌ها
هزاران بشیه پیکان که   بهم در سنیزه گره ها گره
ز بس گرد بر رفت از مرزبان   زمین شد سبک آسمان شد گران
دم تیغ در فرقها کرده جای   دلیران از آن جمله شسته روی

زرا بر دل دشت [illegible]
ولسا بسان [illegible]
چو پر الماس شد تیغ [illegible]
[illegible] شد [illegible]

جوانان تنها که فولاد پاک
زده پاره پاره به تن چاک چاک
بیالاتر از آب خنجر گلو
فرو ریخته آب خنجر از [illegible]

ز بس گرز افتاده فولاد [illegible]
سلیحها که پر کرده [illegible]
شده خون خلق اندر [illegible] تیغ
که گرفت دامان [illegible]

ز کشته فتاده [illegible] سیاه تن
نه تابوت نه گور کرکس کفن
ز بس کشته افتاده در دشت [illegible]
شده دشت [illegible] کرکس فراخ

[illegible] که قصد از [illegible] سنان
کشادند باز و به تیغ و سنان
دو لشکر به شمشیر [illegible]
بجنبن [illegible] همچو شمشیر تیز

همه سینه‌ها تند و فر و شکوه
چو برگشت دریا بجنبید کوه
فرو ماند [illegible] تنگ ستوران سمند
شده تیر شمشیر [illegible]

دم تیغ را رخنها کرده خود
بر آن رخنها آنچه فرق بود
نبا زدی نوبت نشان [illegible]
دریده شده بر دل [illegible]

بخون ابر کی جای [illegible] تن
زمین را [illegible] جان بدن
از آن خاک خون [illegible]
شدی [illegible] قامت [illegible]

چو شد کار شمشیر [illegible]
کشیدند از هم [illegible] اندام
[illegible] در فرق هم پشتها
شکستند در دشت [illegible]

در آن جا [illegible] ستان [illegible]
گران بود شمشیر [illegible]
[illegible] یکی [illegible] تند باز
روان شد سوی [illegible] طوفان [illegible]

نشانید قبچاقیان از [illegible]
برون بر [illegible] کشتی [illegible]
بکار [illegible] دسته میان
زده خاک در چشم قبچاقیان

فرو ریخت آن کوه [illegible]
گسستند آهنین [illegible]
چو خارا یقین شد که کار [illegible]
کند تا [illegible] اختری همچو در

بزور سپاهش امیدی نماند
بتدبیر عقل اعتمیدی نماند
[illegible] سنقر برو می عقاب
تهی کرد پهلو [illegible] از آفتاب

نور دیده وادی جهان [illegible]
پری وار از دیده‌ها شد نهان
همه خیل قبچاق از آن رستخیز
فتادند در زیر شمشیر تیز

بسی کشته گشتند و کشتند نیز
تلف شد [illegible] آن جوان عزیز
[illegible] دولت [illegible] خان
[illegible] گرفتار [illegible]

هم قبچاقیان از زبون [illegible]
بقتل و تاراج شان [illegible]
ز برگشتن [illegible] اختران
بغارت گرفتار [illegible]

اسیروار [illegible] گشته [illegible]
[illegible] گشته زخم تیر
یکی از سنان [illegible] دلریش [illegible]
یکی [illegible] خویش [illegible]

یکی از نهنگ [illegible] سر سوختی
یکی چاک شمشیر [illegible]
چنین است آیین [illegible]
[illegible] فراخ

[illegible] گلها
[illegible] بلبلی
امان جهانجوی [illegible]
[illegible]

[illegible] فتح [illegible]
[illegible]
دهش بر جهانگیر [illegible]
[illegible] پیوسته

بکرده تماشای آنکس [illegible]
[illegible]
بیا ساقی آن می که غم می برد
[illegible] الم می برد

ظفر یافتن صاحبقران ستاننده آفاق بر لشکر دشت قبچاق و ارزانی داشتن ایالت ملک چنگیز را بپور ارس خان و عنان تافتن هم از راه دربند بجانب آذربایجان

بمن ده که تا از غم فراغم دهد   درین ظلمت شب چراغم دهد
نگارنده این کهن داستان   بدینسان کند نقل از راستان
که صاحبقران خسرو ارجمند   شد از بخت فیروز و فیروزمند
سوی بارگاه آمد از رزمگاه   برافراخته طرف کیانی کلاه
ظفر بر یمین نصرتش بر یسار   فلک یاور و خنجرش نیزه دار
طلب کرد اورنگ چنگیز را   به جلوت فر دولت انگیز را
فشانده بران پیکر لعل و در   نشانیده ای گرچون [illegible]
به دولت جهان سرور ارجمند   بران تخت فیروز و فیروزمند
برآراسته تخت چنگیز را   طرف بر زده تاج پرویز را
سراسر دلیران گردنکشان   زبان کرد در تهنیت درفشان
ستاده ز هر سو سپه سروری   گرانمایه تر هر یک از دیگری
ستونهای دولت به دولت سرای   ستون وار هر سو ستاده بپای
چو خورشید آزرم افروخته   بعزت نظر بر زمین دوخته
نه یارای جنبش نه حد سخن   همه حاضر آیی که کن یا مکن
ز روی یمین سروران سپاه   سر آورده در سایه یک کلاه
خداوند گیتی به فرخندگی   زبان برگشاده به بخشندگی
شده ملک چنگیز خاص ملک   گرفتش به شمشیر و دادش فلک
بپور ارس خان سپردش عنان   توی دست گردش [illegible]
به لطف نشان پادشاهیش داد   بخنده رقم تا به ماهیش داد
بشیرین زبانی گر احسان کنی   چو جلوتگه [illegible]
بیاموز ازو این طریق کرم   که می خندد و می فشاند درم
چو زد سکه بر نقد قبچاقیان   می فتح خورد از کف ساقیان
به آهنگ گشتن آورد رای   برآورد آواز روئینه نای
فرستاد قومی به تسخیر روس   که روسست آراسته چون عروس
به تسخیر چرکس گروهی دگر   فرستاد و دادش شکوهی دگر
وز انجا عنان سوی البرز تافت   بران کوه دست آوران چنگ تافت
نواحی نشینان آن سخت کوه   شدندش مسخر گروها گروه
پلنگان آن کوه نخچیروار   همه صید قربان آن شهسوار
چو فارغ شد از کار البرز کوه   بسیم و زر آورد گرد و شکوه
وز انجا فرو کوفت روئینه خم   به آهنگ قشلاق بو خارقم
دران بوم آباد هنگام دی   گهی گرد صید و گهی خورد می
چو سیماب گون برشد از نوبهار   خرامان ز دریا سوی کوهسار
شب تار دی باد کوتاه شد   بروزان دلاویز همراه شد
شد آراسته جلوه گاه چمن   گل از خلوت آمد سوی انجمن
بجنبش درآمد سپاه گیاه   جهان را گرفت آن مجسم سپاه
بجنبید از جای فرخ شکوه   چو سبزه بهاران صحرا و کوه
فلک قدر خسرو گیتی طراز   گذر کرد بر مرز دربند باز
همی رفت آهسته عشرت کنان   گشاده جهان و شکیب افکنان

هوای خوش و دامن کوهسار
بت دلپذیر و می خوشگوار
بتان تابع آسمان پیروش
نگین جم و تخت کیخسروش
بکف جام مینای جام بهشت
چو خورشید تابان بماهی سرشت
صراحی بدست بتی همچو حور
زده قهقهه بر شراب طهور
بریشم نوازان عاشق نواز
کرشمه در ابرو و چشم ناز
جهانی همه گلشن و نوبهار
سرایندگان همچو بلبل هزار
بهر روز بزم دگر ساز کرد
بهر بزم گنج دگر باز کرد
بهر هفته منزلی کرد طی
بهر منزلی هفته خورد می
شب و روز در گرد جام شراب
زده خنده بر گردش آفتاب
چو زد بر لب آب کر بارگاه
ستوران سوی آب [illegible]
ز بسیاری بارگی و آدمی
بآن [illegible]
بیک آب خوردن سپاه تمام
گذر داد و صد جا بدریای کم
چنان موج دریای [illegible]
ز کشتی و ملاح شد بی نیاز
تهمتن رخ بپای روان تیز
گذشتند تیز از چنان آب تیز
از آنجا نظر بر عراقش فتاد
گذر سوی ملک عراقش فتاد
وز آنجا بخاک خراسان گذشت
وزان بوم فرخنده آسان گذشت
زمینش سمرقند عشرت سرشت
دگر باره شد رشک باغ بهشت
ببالای سرچشمه طرفه روی
که هم طرفه روی و هم طرفه گوی
بیک غمزه گر کشتم بنده
ز چشمت بکش ور لبت زنده ام

مجلس آراستن صاحبقران سپهسالاری مالک توران و ایران جهة عزیمت سوی ملک هندوستان و کشیدن لشکر بر کنار کشور و فتح منازل ایشان

خردمند منشی و دانا نهاد
ز عنبر چنین نامه بنیاد داد
که صاحبقران سلاطین پناه
بحشمت نشست چو بر تختگاه
بسر برد چندین بمعشوق و می
بآیین جمشید و دستور کی
برافراشت ایشان بفرخندگی
که سلطان هندش کند بندگی
ز هندوستانش خراج آورند
ستانند انعام و باج آورند
گرانمایه روزی چو عید سعید
ز غیبش نوید سعادت رسید
ز پرده سرا شد بمحفل سرای
بر اورنگ زرین برآمد بجای
چو بر تخت بنشست جمشید وار
بزرگان درگاه را داد بار
نشستند دانا بزرگان ترک
به آزرم در پیش ترک سترگ
سر سروران تاجداران تمر
ز دریای دل بر گشاد این درر
که شکر بخت مجلس هندوستان
که خواهم تماشای هندوستان
برانم که لشکر کشم سوی هند
نهنگان درآرم بدریای هند
مجوسی و نصرانی و بت پرست
تمامی در آن بوم هر جا که هست
براندازم از بیخ و بن بی حساب
پرستنده آتش و آفتاب
بآتش کسانی که نازنده اند
بسوزم بآتش بجان زنده اند
صنم خانها را مساجد کنیم
ز شمشیر حجت در آن جا کنیم
زنم گشتگان را ز اطراف تمام
بدین محمد علیه السلام
مؤذن درآرم ببام بلند
بیثرب رسانم سلام بلند
ببینیم عجبهای هندوستان
بسنجم متاع سیه پوستان
شه هند را تا بنیروی بخت
بتقاضای تیغ از او گیرم تخت

همه زنده و پیلان کشت
شتر و اژدها گرگ سلام ...
شتر زر شاید گران
اگر پیل بردار ... گران
شنیدم سخن با دمی هر [illegible]
بطوطی کلام نیز گفت و شنو
آن مرغ هندی چکا کنیم
سلیمانی از خود روت کنیم
چو دیو و پری گردم در انجمن
ز رسم سکه بر نقد فیروز شاه
شکر بخت چندان ز هندوستان
که شکرستان شد لب هندوستان
کسا کار او بینا اقبال
پسندیده کار ز اسپند و افتاد
بمه گوش ازان که هر آراسته اند
زمین بوسه دادند و بر [illegible]
روا رو بهندوستان خرسند
دگر بارش اندیشه رزم شد
مقرر چنین پیشه کرده ...
اساس سپاهی کند ...
[illegible] بحر شد تا زعرب
به انعام و وعده برازا
دو د و دد آن کس که ...
من او دادلی ...
[illegible] و درهم کیل
براراست شمشیر چون خیل
شدند آن هنر ... و هم ...
همه تیز دندان بسوهان سیم
[illegible] ترین ساعت رسید
خم روی را داد آواز ...
وزان پس به زرینه زین برنشست
جهانگیر با دست ... نشست
سلیمان و باد و در میدان
سحر چاش گران تا گران
روان شد سوی ... سالار ...
به نیروی بازو ... سترگ
[illegible] بعالم رقاد
بعالم چنین جنبشی کم نماند
ملک کر شد از نعره کرنای
ز بانگ دهل هم ...
ز اطراف شد جمع چندان سپاه
که شد تنگ صحرا و کم شد ...
گران شد به آن کوه کوه قاف
که گاو زمین زیر زمین ...
شه عادل اندیشه و ارجمند
چو در بارگاه بر نشست آفتاب
گروهی آن پیشگاه آمدند
ستمدیدگان دادخواه آمدند
[illegible] ستم
بگردن نهد کرده در دیده نم
بفرمود سلطان عاجز نواز
گدای زیر دستان ...
[illegible] گفت کای ...
ستم دیدگانیم ازین کینه ور
ز کفار ... بجان آمدیم
بدرگاه شاه جهان آمدیم
[illegible] چند گاهی ... ستیز
در آیند ازین کوه چون سیل تنگ
تباراج ما برگشایند دست
بسوییم ازان قوم آتش پرست
شناسند ... اهل
روند ... سوی اهل و عیال
زنان ... ازکشتن ...
برند و زنند آتش ...
گروهی همه صورت آدمی
ز مردم جدا دور از مردمی
چو خار خسک هر طرف نیشتر
ز افعی و عقرب بد اندیش تر
نه دل ... دیده شرم
زبان هم نگردد بگفتار رم
به کثرت ... و دد
خداوند آن دیو و دد را عدد
بر اندیشان ... آدمی
بعمری بگیرد یکی را تپی
چو سگ جیفه خوار ...
همه ... زاغ و ...
[illegible] جسته ...
خورند و ندارند زان باک هیچ
چو چرخ بد آواز کوته قدم
چو افعی و ارقم ...
[illegible] چو ...
قدم نامبارک بهر جا نهم
زنی را که خواستن ...
چو سگ ... نیک ...

[illegible] خروب
گهی جفتشان نادره گرگ و گرو
بشهوت درآیند در پیش هم
ندارند شرمی ز هم خویش هم
تنانشان بپوشیده چون پرند
لباس همه رشته [illegible]
زن و مرد را موی سر تا بپای
شده پوشش بازگند خدای
و ریشانشان از رستنی [illegible]
رود تا بقعر سنگ [illegible]
مر آن بدرگان را از این عجب
زبان همچو شان نی عجم نی عرب
همه پیلها تند و ماردوش و مو
ز قرنا دو در مار دو [illegible]
چو بر گردن و دوش بار آورند
شتروار نی پیل وار آورند
بیک گور را در زمین [illegible] نشست
بگیرند و پالان [illegible] نشست بر
ز ناخن بکار آمدش آهنه
چنان سنگ را از [illegible]
چنان چل چل سال رای حسن
گرفتن توانند و کندن زبن
برغبت بخایند زنجیر را
بدان سان که سگ پای نخچیر را
همه دیو ساران کج آلوده مو
بریش دراز و درازی رو
ز هر موی آلوده آن بروت
گرسنگی او توان یافت قوت
فتاده لباشان و دندان [illegible]
شتر لب ده و دندان گراز
ز سرما و گرما ندارند باک
ز سنگ اند و آهن نیاز خاک
ندارند کاری بجز خورد و خواب
نمانند چیزی بجز نان و آب
بجنگ اندر آیند خرد و بزرگ
بچنگال و دندان چو درنده گرگ
چو در پیش گیرند راه گریز
بجنبند بر توسن تیز خیز
بدان قصه چون شه نهاد گوش
گران باد دریا درآمد بجوش
شده مست و پرجام ساقی ز نوش
شب آخر شد افسانه باقی خموش
هوس تیز شد شاه بیدار را
که بیند عجبهای نادیده را
ازان همگنان لشکری شاه
گزین کرد شمشیرزن صد هزار
ازان هر گروهی که دید و شمرد
بدرگاه سالار دیگر سپرد
برآمد به بالای کوه روان
باهنگ کشور شه خسروان
بود موی سر تا بزانوشان
خدایا نه بیند کسی و شتان
چو شد کوه کشور تماشاگهش
شد آن همگنان جای ره مسند هش
نه کوهی که روئین تنی تخت
ز روز فرو ماندگی سخت
بود سالها کز برای ستیز
ستاده بپا تا بسر تیغ تیز
گذرهای بر رفتن از بیکران
مگس لغزد چون بر آسمان
ز نظاره آن هراسان سپاه
چو دارا ز دیدن قصر خواه
نظر از بلندیش کوته کند
ز رفتنش او در آسمان بلند
در افتد کلاه از سر مهر و ماه
کنند آسیا آتشگاهی نگاه
ز بالا چو نخچیر شاید بزاب
خورد آب از چشمه آفتاب
برشش فلک سبزه و [illegible]
سر برکاله آسمان داده شیر
پلنگش ز ده پنجه بر روی ماه
ازان روی هست [illegible]
عقابش کند صید [illegible] ملک
بود آشیانش فراز فلک
ستاره ز اطراف پیرامنش
درخشند چون ژاله در دامنش
دران سنگلاخ آن دد آن که جای
وطنگاه دیوان و جمع بلای
گروهی چو گفتی سپید آن بهشت
وطن سنگلاخ و خورش سنگ و خشت
بنا از درون آن کره‌هایی ز سنگ
نمودند قسمت بمردان جنگ
میان چیست کردند چابک روان
سر زیر دست [illegible] گوان

دویدند بالا گروها گروه   بروی کمرها چو نخجیر کوه
چو دیدند آن بر میان دلیر   که سربند دار کوه شمشیر شیر
غریوی برآمد از آن دره‌کان   بکین تیر زد آن شه [illegible]
نخستین سوی سنگ بردند دست   فراوان همه سنگ در هم شکست
یلان هم گشادند بازوی چیر   برآمد از آن کوهساران نفیر
از آن سوی سنگ و ازین سو خدنگ   زمین آسمان هر دو گشتند تنگ
زبالا چو تیری ببالا شدی   مشابک دران چرخ والا شدی
زبالا چو سنگی بزیر آمدی   زگاو زمین بانگ شیر آمدی
طراق طراقی گران سنگها   همی رفت هر سو بفرسنگها
شباشاب پیکان الماس گون   بهر سو روان گرد سیلاب خون
چو دیدند دیوان پولاد چنگ   که آهن نخواهد شکستن بسنگ
خروشان بسوی نشیب و فراز   دویدند چون تیر خورده گراز
تن شیرمردان رسا و بخستند   بدندان چنگال خارا بخستند
بدندان یکی کند میخ دری   یکی در زمان چرخ روشن [illegible]
بچنگال برکند آن یک ستیغ   زدوش از غضب سر و دیگری
دگر را یکی برد بالای دست   زدوش ابر زمین داد و گردن شکست
بسی بر یکی بحری و شیر سیاه   ز طوفان آن دیو و دد شد تباه
دلیران ستادند با گرد سخت   ستادن آهن‌تنان درخت
نکردند از آن کوهساران کنار   گرفتندشان در میان صیدوار
ازان فرقه خون آنقدر ریختند   که از پیش آن سیل بگریختند
چو بیچاره گشتند آن سرکشان   گریزان شدند از هزاران یکان
چو دیدند دیوان سنگین گروه   که طوفان بیامد آمد بکوه
کلنگ سنگ شیران عالم مطاع   رسیدند از آن کوه سخت آن سباع
بضبوطتر کوه از آن کوه سخت   گرازان ز کنجی کشیدند رخت
بدیو جهانگیر فرخنده چهر   سر از کوه برزد چو رخشنده مهر
سپهری دگر دید افراخته   ز رفعت برین پایه انداخته
بیابان بره آن پیادان پناه   ببرده بتسخیرش اندیشه راه
چو زین صید ناظم اندیشه کرد   اشارت بنخجیران کوه کرد
نشیبی باندازه آن فراز   شد آن سد آن راه دور و دراز
نشیبی که گردی دران گر نهنگ   ز بیننده کاسمین فتادی کلنگ
اگر مور از آنجا بزیر آمدی   ز لغزیدن از جان بسر آمدی
مگس گر نشستی بدانجا دلیر   بلغزیدی و در فتادی بزیر
چو دانا دران چاره داد دست   خرد را باندیشه قوت نبست
ولی آخرش بخت یاری نمود   خرد راه جستکاری نمود
برآسا ستاز کاج و ابنوس   مرتب یکی پیکری چون عروس
بزرینه حلقه بیاراستش   بابریشم طناب آنچنان خواستش
بقد مرحبا جنبش همسار اس   گره داده بر شیم گرش [illegible]
رسن بسته محکم دران طوق [illegible]   چو در حلقه زلف خوبان نظر
و کردند از گفت آمرگار   رسنها دران حلقه‌ها استوار
نشستند زان مهد مهدی عهد   چه فرخنده مهدی چو فرخنده [illegible]
بنیروی بازو زده طناب   روان شد بسوی شب آفتاب
بروی زمین بهر امن و امان   مسیحی دگر آمد از آسمان

بسی عقل هم پاکان [illegible]
ز رسیده آفتان حیران
گراز دگر رسیده گشت [illegible]
گرازی چند نقابست

بنوک سنان [illegible]
رهش نقش سم ها تنگ بود
قریب بفرسنگ گیتی پناه
بیا و مردان تیغ پیموده را

جوانان دلیر و مردمیان
بر افکنده طرف کلاه کیان
پلنگینه پوشان کارزار
بر آنکوه بالا نهادند پای

هژبران [illegible]
همه تیغ زنان کین گراز
گرازان همه گرد نازش [illegible]
همه در خراسی [illegible]

بچنگال [illegible] ناخن تیز
گرازانند قند سوی ستیز
بران سهمناکان چو شد کار تنگ
زن و مرد کردند آهنگ [illegible]

خروشان [illegible] سر القصه
تو گویی که اژدها راست [illegible]
دو چندی بیانه دیوان [illegible]
سوی آن [illegible] براق

[illegible] نه دست [illegible]
نه زخمند از پیش آن سیل [illegible]
از این سوی بوزر آن سوی [illegible]
ز گیتی کش [illegible] باز [illegible]

کس از جنگ مستان [illegible]
چه گویم چو دانند [illegible]
سپه دیوانگان آخر آمد شکست
که [illegible] ذات [illegible]

بجز زیرشان [illegible]
سلیمان عجب کرد [illegible]
دلاور دلیران شمشیر زن
نهادند شمشیر در [illegible]

بگشتند چندان [illegible]
که غیر از خدا [illegible]
زن و مرد آن بود [illegible]
زد آتش دران جا [illegible]

بکشتن دل [illegible]
بسیلاب خون [illegible]
سکندر به تسخیر ایشان شتافت
بران بود و لیکن [illegible] نیافت

تمرداد قومی چنان شکست
پس از سکندر دران کار دست
بیا ساقی آن لعل گون باده را
که بشکست [illegible] را

ببین که مدهوش [illegible]
خرابی و می پرستم کنم

متوجه شدن صاحبقران بعد از فتح کوهستان بجانب هندوستان

سخن سنج این قصه [illegible]
چنین کرد نقل از سخنور [illegible]

که صاحبقران سپه [illegible]
چو کرد آنچنان فتح [illegible]
ز دیوان [illegible]
عنان تافت آنگه سوی [illegible]

فرود آمد از کوه آن سیل تیز
که از جنبش کوه گردید [illegible]
از آنجا سوی مرز کابل شتافت
هزاران [illegible]

همه خیل و خانی [illegible]
بفرمان [illegible] اطاعت گری
هزاران آن سرزمین [illegible]
شدند [illegible]

همه سرفرازان آن مرز و بوم
[illegible] چو موم
ز کابل [illegible]
ز ره [illegible]

همه کشورستان [illegible]
تن آسودگی [illegible]
قمر [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
که آتش [illegible]

گرامی [illegible]
باهنگ [illegible]
[illegible]
گرفته [illegible]

روان شد چو بادی سوی هندوستان
که آتش فروزد دلشاد بوستان
تزلزل در آمد به هندوستان
بلرزید دهقان بستان
طرف دار شهر و نگهبان راه
گریزان بهر جانب تکیه گاه
رعایا همه از غم سیل گران
شدند از سر راه بر سرگران
بیابان نشینان گروه گروه
نشیمن گرفتند سوی کوه
نواحی نشینان ده یکسا
سوی جر اکشیدند پا
بزرگان شهری ز بیم گزند
به حصاری خندق شهربند
ممالک ستانان کشورکشای
بدلداری ملک آورده رای
خداوند دوران سپهر کیان
به کشورکشائی به بستان
بهر دیر مسند آتشی برفروخت
همه دیر بازار آتش بسوخت
بهر منزلی کامدی در شتاب
بسی دیر و بتخانه کردی خراب
صنم خانه ها را برانداختی
بناهای مسجد برافراختی
بهیچ زبانان آتش پرست
به یزدان پرستی ببستند دست
چو گردید از گردش مهر و ماه
نواحی هلیش آرامگاه
جنیبت بران قیامت شکوه
شدند از پی تاختن هم گروه
شبیخون ستانان ناگه گیر
ره وابر بسته بر تیغ و تیر
گروه جنیبان آلوده خشم
بتاراج هند و سیه کرده چشم
به یغمای ملی میان کرده چست
میان کرد چست عنان کرده سست
قراول سواران ملی پناه
که بودند آگه ز سرهای راه
همه سر نهاده بخواب سحر
گذشتند خاطر بحران بی خبر
دم صبح رایت برافروختند
بدروازها نیمه تاختند
ز آشوب ترکان بهرام قهر
درافتاد شورش بهر شهر و دهر
دلیران ملی بخواب فراغ
که از بیم گشت شمع و چراغ
ازین سو یکی برد اسپ یله
ز سوی دگر آن یکی اشتر گله
یکی در شکسته بروی اسیر
دگر یک متاع سرا و حصیر
یکی برد سوی رمه سر رمه
شتر را بکشتند بودن بیه
چو زان الست هوی ملی طراز
که آمد بدروازه ترکتاز
سپه شیر بیشه برآمد بلال
به زنجیر گردنش نی دوال
ازان خیره چشمان ناهم اید
لب هندو آتشین تیغ بند
ملک اژدهای سپه شد ز بیم
ز تدبیر افسونگران سلیم
بگفتا به هند نیم گران
نهم روی شیران آهن بران
برآرند آواز صور از نفیر
مدارند جوشش زیانی فقیر
برآراست نوبت زنی جلوه دست
ز طبل ظفر کوهه پیل مست
بپا داشتند آن صد پیل
گران بیش بستند آن پیل را
ز علی برون کار انما از
که آسمان گنبد کار روشن اپند
بد و صد هزار اژدهای سیاه
از آن سرکش آشوب صد رزمگاه
سپاهان بیکدست چیره
ز چشم سیاه بتان چهره تر
شده جمع گردن فرازان هند
بدریاچه گنگ تا آب سند
سپه تیر باری بهم
همه تفاق مرصع کلاه
صف آرای شه کشور آرای هند
روان شه به سهام گرد از تفنگ
بهنگ سماعی بیاجی
دلی زود سبز پرده بربا کرد
لب سیابان بر شیم طناب
که بودی نقاب تیغ آفتاب

بزرگان آن محفل دین پناه
کشیدند تا ذروه مهر و ماه
شدند آگه از هر دو صاحب نبرد
که دیدند شب آتش و روز گرد

چو سلطان شب تخت شاهی گرفت
جهان را ز مه تا به ماهی گرفت
دل لشکر از اندیشه داوری
گریخت که فردا کند یاوری

ستاده که ابر سر افسر نهید
گر آسمان تخت بر در نهید
گر در شبستان فروزان چو شمع
بندگان درگاه گردد جمع

که دو دابر دو زنامی من تمام
تن آسودگی باشد آنجا حرام
چنان رو بسو خصم ره
که باسر نهی بستانی کلاه

پس از پهلوانی بهند نگین
کز زنگی بالاست زنجیر زین
ز دنیا غرض نام و ننگست و بس
چه به زانکه نامی بماند ز کس

بروی گرت نام کردند بلند
ازان نام نیکو شوی بهره‌مند
زهر دو فری نکته گفته شد
زهر لحظه گوهری سفته شد

ز تمثالشان کرد دانا قیاس
که دارند از زنده پیلان هراس
قسم کمان بخت تو خوشناب
بحکمت نه دلها ببرد اضطراب

که گر اژدها باشد و نره شیر
چو آدمی زاد باید دلیر
چرا باید از پیل کردن حذر
گر آنهم بود چارپای دگر

ز افعی پیلان مشو ترسناک
زماری که زهرش نباشد چه باک
عماری بود مار را در شمار
چرا باید اندیشه کرد از نگار

چه ترسی ز خرطوم پیلان مست
کزان آستینی ست خالی ز دست
دمی دارد از پیش خرطوم نام
بود باژگون کار هندی تمام

خردمند دانا بچندین دلیل
برون برد از سینها بیم پیل
زمین بوسه دادند زور آوران
که خاک درت افسر سروران

سر ما طفیل سم توسنت
بسر نقد جانها فدای تنت
فلک گر بود پیل و هند و زحل
برآریم ز کار ایشان خلل

که گوید ازین پشت هندو نژاد
به یکدم توان داد صد را بباد
ز هندو چه غم گر بود بیشمار
زبازان یکی بس ز زاغان هزار

علم افراشتن صاحبقران بمحاربه ایلوخان و گریختن ایلو و مسخر شدن ملک هندوستان

دو لشکر ز خود پر خبر تا سحر
بتولب سم تیز بنهاد سر

دم صبح کین تیغ زن آفتاب
زد از چهره آتش مشکین نقاب

فرو رفته در انگار روی مهر
غبارش نگار نگارگاه سپهر
سپاهان شد ابر تیغ چو برق
بپرید باز و بشکافت فرق

ز درگاه سالار توران پناه
برآمد یکی تند ابر سیاه
نهفته در آن ابر پیکان تیغ
چو باران چو تیر از تیغ میغ

برآمد زنای دم صورها
برو از خروش خرو دود ابرها
تکک بر دهل فتنه انگیز شد
ز بانگ دهل فتنه گر تیز شد

خم آورد در دهل ز خم رگها
وزان بارگاه زمین چاره جو
برآمد غریو کورکه بعرش
یکی گشت پنداشتی عرش و فرش

ز آواز کرنای و کورکه هم
ره جنگ نغمه زیر و بم
بقصد عدو خیل ترکان سترگ
بکف نیزه و تیغ خنجر و ترگ

جهانسوز ترکان آهن قبا
بجلوه چو آتش ز باد صبا
شده گرم بازار آهنگران
همه جوشن و چار آینه گران

قضا بس ستوران خنیده پی
کند غم اندر جهم تا مدار
چو زد بند بین نعل چون لاله
کمر بست بر بند و تیمار گر
گرفته همی برگ بر خویشتن
هوس خواست آن یکی پهلوی
نگندند اطلس [illegible] خوشتند
خصومت گره دیده بنا فگند
بسی صبح دولت رسید بشام
شد آن عالم آرا جهان پهلوان
زمین زیر سم فرس بیقرار
در آن فتنه جان جهان آسمان
میاد جهان [illegible] آمد بجوش
برآمد یکی تیره گردی چو دود
سپه اتفاق [illegible] سپاه
ز پولاد گیر و باتش طلا
تماری و ضراب لشکر شکن
برایات [illegible] صف میر
جهانشاه [illegible] شیخ ارسلان
[illegible]
[illegible]

همی کرد جا به جا پیدا کمین
چو گیسوی مهجوکان تفته با
فرو ریخت بر خاک سیاره ها
دم باد پا مه کرده خوشتر
وصیت نوشته بفرزندان
ز اندیشه مرد و مست بری
ز پولاد جوشنی تن آراستند
عداوت و در ابرو چین افگنند
بسی راشده روز و تیره تمام
بدل داده جان بتادن او
فرس تیز و زیر چابک سوار
نهاد از تیر اجل شد کمان
خبر پر دل نهنگان لادو پوش
که آنجا مجال گذشتن نبود
دگر باره شد فتنه و رزمگاه
که گردن کش از او دل تنگ
فریدون و ضحاک اهرمن
سپه پیش با [illegible] بیان [illegible]
[illegible] آن [illegible]
[illegible]
[illegible]

کشاده دهن اژدهای علم
فرو شیدن ابلق خاره سم
برآورده سرنیزه ها سیل سیل
سراسر سپه کرده ترک فراغ
عنان تافته یکی در گریز
یکی دیگر از بدسرش نام
نهادند از دست انگشتری
تن آسودگی زر قلم بدر زد
اجل از بیابان زمین آمده
زمین زیر طوفان سم فرس
شد از شیهه و گرد سم ستور
بجنبید کوهی بآهنگ جنگ
غضبناک ترکان شمشیر جوی
فرو شد در آن تیره گرد آفتاب
زمین سپه سخت بنیاد کرد
سلیمان شهش با ورکار زار
گروهی همه کار کین ساخته
چو آن کوه جمشید را ساز داد
که پیوستش ماه آشام [illegible]
[illegible] دل [illegible] از خنده
[illegible] نام مردان نیز خیل دگر

که شیر فلک را دل در بدم
شده آفت نعره گاو دم
چو لرزنده بنیاد دریای پیل
همه باد جان باختن در دو تیغ
بقصد گریزنده آتش رخش تیز
تن آسودگی کرده بر خود حرام
شد انگشت زنجیر مشتری
بکار نبرد آستین برزدند
بلا از آسمان بزمین آمده
هوا شد گرفتار ضیق النفس
سه چرخ گرد افلاک گرد
در آن جنگ چون سپه [illegible]
بهند و نژادان نهادند روی
با انسان که در خاک شود [illegible]
ز توبانیان کوه پولاد گرد
بفوجی همه زاولان رستم شکار
زرنج افروخته رایت [illegible]
بسلطان حسین عنان باز داد
ز خود و زنده جامه و جان [illegible]
ز شهزاده رستم [illegible]
شده هر که [illegible] طفیلی دگر

ظفرنامه

سپاهی که چون خیل سیلی بود ز کینه مخالف کجا غم بود
شکوه هند از فرشته قفا شده جان عالم ز قلب سپا

علمهای ماهی علمان نهان ز قلب سپه سود بر آسمان
بزیر علم آن سلیمان نگین هم البرز بشد چرخ برین

تو ادل شد و هیچ قلبگاه که بیدار گردد مخالف ز خواب
ز سوی دگر کشورهای هند طراز ده مسند آرای هند

سپاهی بسته لشکر آراستن علم کرده در کار کین خواستن
ز ارباب منعم درم خواسته شیر آوردایان بهار آراسته

ز هر شاخ جسته نهنگ دگر بهر اژدها داده گنج دگر
قوی پنجه صد خیل شیر دلیر ز چلوی گاوان پرورده شیر

ز هر سر اندیست آب سند سپاهی برآراست سالار هند
که حیران ازان ماند چشم سپهر وزان خیمه شد بده ماه و مهر

ز دهلی برون راند بی میغ بجنبش درآورد دریای تیغ
سپاهان هندی کشیدند صف کف آورده بر لب کینه کف

همه کج زبان و همه کج نهاد همه کارشان بر خلاف مراد
زره جامه دیوان هندی تمام چو زاغان غافل گرفتار دام

بجلوه سپاهی نه پیرایشی چو دودی که برخیزد از آتشی
بآن شوکت آمد سوی رزمگاه که در هیچ گه نا مهیچ شاه

یمین صف شاه ملی زاد برای تپورای هندی نهاد
دلیران گجراتی و دهلوی برافراخته رایت خسروی

جهان زیر گجراتیان سیل پیل کشیده همه تنگ بر ژنده پیل
یسارش بآیین کیخسروی شد از تای مولتانی قوی

برآراسته لشکر مولتان همه چست و چالاک هندوستان
ز قلب سپه شیر سالار هند کزو یافت آیین سپهکار هند

کشیدش علم سایه بر قلبگاه که مرسایه عالمی را پناه
رسانید بیرق بچرخ برین بصد فوج شیر سیاه عرین

پس آنگاه در پیش صف سپاه پی عدت و شوکت رزمگاه
کشیدند ما حصاری ز پیل شده برج پیلان آن فوج سیل

سپاهان پیلان گردون شکوه خروشان چو ابر بهاری گروه
برآورده بر پیل از چوبها بها قلعه چرخ سر کوبها

جهانی پیاده جهانی سوار همه تندخو هند و کینه دار
ز پیل و پیاده صفی کرده ساز سپهر برین گشته شطرنج باز

بر سپاه هندی خروشان شده ز قطران یکی جامه پوشان شده
صف شد ز پیلان چو لادرپوش تهی کرد مغز سر از بیهوش

ز خورشید [illegible] گرگ جان درآورد لرزندگی بر جهان
دو صف یافته [illegible] ز ان چشم خورشید تاریک شد

[illegible] جهان گشت از تنگی پیل تنگ
دو صف [illegible] شده صبح [illegible]

[illegible] چو رخسار زلف بتان تیره چهر
دو صف [illegible] که شد چشم [illegible] سپهر

[illegible] یکی داد آنگاه رزمگاه
همه عرصه هند از [illegible] [illegible]

غلوی ز لشکر نهایت شدست
درازی صف تیر غایت شدست
فرو کوفتندش ز دو سوی کوس
پر از فتنه عالم چو روی عروس
ز هر دو طرف آرزوی تیغ تیز
نزاری مدار از فلک گریز
چو بر یکدگر چشم انداختند
همه تیغ و بازو برافراختند
دلیران بمیدان خروشان شدند
ز غیرت چو دیگ جوشان شدند
دواندند بر یکدگر بارگی
صلاح از میان رفت یکبارگی
قیامت شد آمد با [illegible]
ز گردوان شده بخت ابر سیاه
خسک ده و آتشی ریختند
ستیزه کنان در هم آویختند
کمان آمد از قید قربان برون
برون آمد از پوست تیر زبون
دها و برامد ز مردان جنگ
شپاشاپ از تیرهای خدنگ
هوا تیره گون شد ز پر عقاب
نهان شد در ابر سیه آفتاب
وزان ابر بارید تیغ و فنا
بهر سو روان گرد سیل فنا
بهم ترک و هند و [illegible]
فلک روز و شب با هم آمیختند
جهان گشت از ترک و هندو دو رنگ
لباها زمین شد ادیم پلنگ
سمند و سیه سایی [illegible]
شد از نور هر دو دو شبه
سپه سروران پیشتر تاختند
ز کین یکدگر را سر انداختند
کسی را که جرأت بود بیشتر
شده کشته در رزمگه پیشتر
ز هر دو طرف بیشتر از شمار
بخاک اندر افتاد چابک سوار
دلیران هندی بگرز گران
پراگنده کردند مغز سران
کناره ورا در دو هندو بکار
کناره گذار آفت روزگار
بتیغ و سنان و کمان صفدری
دل اجنبی بازو بهمنی
کمانها کشیدند بر هندوان
چو بر چشم شوخ سیه ابروان
دلیران بجا [illegible] بجای
به پیلان گذشته تیغ از کجای
سوی پیل زان تیر باران دلیر
بدان سان که آید سوی صید شیر
سپه از هجوم را هر دو [illegible]
[illegible] شمشیر [illegible]
بگرز یکی کرد پیلی نگون
بتیری دگر پیلها از نگون
بکوشش ز هر دو طرف [illegible]
نهاده قدم بر سر جان یلان
دو صف پا فشردند در داوری
زاین جهت یکی زان آن داوری
ز هند و مغان تافت [illegible]
ز بر قامت ترک شد شمشیر تنگ
کمانها شکستند و فرسود دست
کرا در سر تیغ نیامد شکست
بمیدان و هم [illegible]
بنیروی بازو ورای تنگ
بدعوی دستم [illegible] دلیر
ز شمشیر بازی گشتند سیر
بسی مغز افتاد و سر از [illegible]
[illegible] شکست تلف شد [illegible]
علم گشت شمشیرهای دو دست
ز خون یلان شد روان جوی جم
[illegible]
[illegible] افتاد ز حلقوم پیل
مه افلاک چپ به گردید شد
سفالین شد این خم لاجورد
وزان گرد [illegible]
نهاده [illegible]
چنان ماند [illegible]
ز گرد و فلک گشته رنگ زمین
[illegible]
ز خون دلیران زمین لاله زار
زمین [illegible]
ز سم فرس خاک بر سر کنان
[illegible]
میان [illegible] شد
شد [illegible] شمشیر [illegible]
ولی گرد شمشیر زن شد [illegible]

جهان شد ز کشته بالا و پست
کشنده در کشتن بگشت سیر
ز هر سو دلیران توسن بکاه
کلاه خود بر خورشید طاس نگون
ز بسهای خونین برانداختها
پر از خون میدان همه دشتها
یکی را در افتاد از سر کلاه
دگر را سر افتاده بر خاک راه
گذشتی چنان تیر زان پیل پیل
که بادش گزنده مای نیل
یکی نیم تن کرد قصاب وار
بسی فوج جنگی در آن کارزار
دگر هندوان هیکلین انجمن
عنان رفت از دست پیلان زن
ازان رو بتوفیق رب جلیل
رسانید شهزاده اسپ طالان پیل
بخرطوم پیلی چنان تیغ تیز
کز افتاد در هندوان رستخیز
بود گرچه یکروزه نده شیر
نیاید سوی بیشه جنگی دلیر
اگر صفحه‌ای زنجار و خس بست
پی سوزش آن چراغی بس است
فرو ریخت شمشیر بر فرقها
پی سوختن شعله زد برقها
عمود گران سنگ مغفر شکن
چه مغفر شکن پنجه خیبرشکن
شد و برق و تیغ کوه شکاف
چه کوه بشکافند کوه قاف
بکلها چاک شمشیر چاک آهنی
همیکرد در جوشن و جوشنی
ز نوک سنانهای کوپال سیخ
سپر گشت غربال بی سنجه ریج
ز سوی برانغار شد رخش آن
بصد خیل پور جهانگیرخان
سلیمان شهش تیغ زن بیدریغ
ازو لرزه در کوه افراسیاب
دران فتنه شهزاد جنگجوی
رسانید با پیل تیغ تنگی
بسا رهد و رفت باد از قلب
روان شهان جهان شاد اندو
ز سوی جوانغار سلطان حسن
که بودی سپه را ازو زیب و زین
بجنباند زرینه بهمن زرا
برانگیخت هنگ سبک خیز را
ز رخشنده شمشیرهای دو رو
بمیدان در افتاد سرها چو گوی
دلیران بخونریز بشتافتند
کمیتی ارک ترک یافتند
و زان سو دلیران دهلی نژاد
ز غیرت زده آتش اندر جهان
بهم در رها به سپاه
به تنگ آمده عالم آئینه خواه
زمین از خلالی و هند سنان تیغ
مداخل شده زانوس و زخا تیغ
جهانشاه هم از صف میسره
بفوجی که گردنکشان [illegible]
صف هند و از تیغ و تنه
شکستند در یکدگر میمنه
سپاهان پیلان شه [illegible]
فرود آمد پیلان چو کوه
بجنبید طوم ز قلب گاه
چو دید آن چنان حال لشکر تباه
باو نام ملامع هند و ستان
گذشته ز جان همچو [illegible]
ازان سو سپاه بخارا نفیر
ز هیبت شان قیروان در نفیر
ز بس [illegible]
اگر کنی [illegible]
همه کینه وران هند و ستان
شده تیز شمشیر از سینه پوستان
چو سست آسمان [illegible]
ز فرو رفته چهها [illegible]
صف آرای ترکان یکجا تیغ
کشیدند بر هندوان بیدریغ
بر آمد دو [illegible]
[illegible] البرز کوه
شده تیز بازار سهم سنانها
که شمار و ز تن سینه اکینها
ز سهر دل [illegible]
[illegible]
سپاه خوش ملوم [illegible]
شده ازین بار کرد [illegible]
سپاهان [illegible]
[illegible]

ظفرنامه تاجی

ز تنها سرکشان ماند دور ز سرها برون رفته باد غرور
سری کز تکبر رسیدی بعرش بزیر قدم ماند شد سنگ فرش
پریشان شده مغزها از دماغ ز سودای آتش دیده سرها فراغ
شده غرق خون تاج زرینه پوش در آن چالها همچو تاج خروس
بخون گشته سرهای پر از غضب فرو خورده خون و فروبسته لب
ز چین ماند ابروی گردنکشان شکسته چو نعل از سم ابرشان
کمان کز زه افتاد شد از کار پست ز هم چرم بگسست و چوبک شکست
نفسهای شان را فرو سوخته دمش آتشین کین برافروخته
دلیران توران چپیده ره از آن زنده پیلان بجا شوری
شد از صبحدم تا به بردی چنان آتش فتنه هنگامه سوز
تمر شده لی ها قبت چیره دست در آورد بر خیل هندو شکست
ز نیروی اقبال صاحبقران صف هندوان گشت [illegible]
چو ظاهر شود صبح کافور فام سیاهی شب گم گردد تمام
چه خوش گفت فردوسی [illegible] ز لشکر سیاهی نیاید بکار
چو دیدست طوطی هندو نوا گر ز انجا نماند بازوی
از آن جا نسوز آتش تیغ تیز شه هندوان کرد رو در گریز
جدا شد از آن آتش تیز دود که یاری ندید از سپهر کبود
گریزان شد آن سایه از آفتاب [illegible] شد غراب
سر از تاج عور و تن از تخت دور ز دولت جدا مانده و بخت کور
همه خیل هندو از آن رستخیز ز هنگامه کردند رو در گریز
ز بازار رسیدند از آن رمه چو از سهم چنگال گرگان رمه
همه هندوان [illegible] پریشان شدند چو زلف سیه پریشان شدند
سیه چرده خوبان اسیر لعل شده طوطیانی ز آنده در غل
رکابی که هر لحظه فرزان زدی بوسه گرد [illegible]
بسی آرزوها که در دل بماند بسی پای امید در گل بماند
تهی شد ز سودا دماغ لبی نماند آتشی در چراغ کسی
سیاهان هند از سیاهی چو [illegible] فتادند چون سایها بر زمین
سر هندوان زیر پا ریخت فرو ریخته چون ز هندانه رخت
چو زاغ سیه سنغری آن جلو در آورده مخلب گرفته گلو
فتاده ز هر سو سواری ز قیر یکی سهمگین اژدها در شیرگیر
ز ترکان صف پیل شد [illegible] بچرخ آمده همچو گاو خراس
گرفتند خرطومشان چون مهار شتروار بستندشان در قطار
ز جا پیلها رفته پای ثبات شه کشور هند شد پیل مات
صف پیل از پیش ترک تا چو پیلان شطرنج بی اعتبار
همه خیل هند و [illegible] خیل بگردن نهادندشان پالهنگ
فتادند در پنجه هندوان چو دانا چنان [illegible]
گریزان سپاهان از آن تیغ تیز بود رسم هندوستان گریز
کجا پشه را تاب صرصر بود کجا شیشه را زور مرمر بود
کجا مور و تخت سلیمان کجا کجا ذره خورشید تابان کجا
چگونه نیارد به پنجه پلنگ شیر چه سان [illegible]
[illegible] تخت ولی خون بجا ماند از تاج و تخت
مظفر شده کامران [illegible] ظفر از رنگ جانب حق [illegible]

بران الغ دریا چو در بارگاه
که دشمن شدش تخت فیروزشاه
ز فتح و ز فیروزی آراسته
خطا ماه و [illegible] هر چه را خواسته

سپردش به شاه نصرت پناه
چو بنشست بر تخت فیروزگاه
رسیدند شهزادگان سرفراز
کرمهای کین از جبین کرد باز

به یوسف شهزاده [illegible]
نوازش کنان کرد شاه آنگهی
پس آنگه بگردان توران تمام
رسیدند نوینان خاص و عام

چو پرسید از هر یکی کار او
برا کرد لطفی سزاوار او
سر سروران را از جهت نیز
بانعام و احسان صد گونه چیز

به سرکش [illegible] شکن
ولایت کرم کرد و مهر و [illegible]
از و هر کسی شد به انعام خویش
سزاوار خود و در خور نام خویش

به نامداران روی زمین
به خدمتگری از یسار و یمین
فرستاد ایشان [illegible] کار
که آرند [illegible] زیب [illegible]

ز گیلان [illegible] سرداران [illegible]
همه سوی گنجینها رهنمای
برنجیدن [illegible] سود دست
ترازوی [illegible] شاه [illegible]

بدان [illegible]
ز تفصیل کیش یکتان [illegible]
کشیدند چندان ز لعل و گهر
که شد ریش پهلوی پشت شتر

تبارانج کهسار و دریا کنار
[illegible] ایران [illegible]
دران بوم و بر آتش افروختند
خس و خار آن بیشها سوختند

باندک زمان او آن شهریار
چنان [illegible] لشکری [illegible]
بر و بوم آن را سراسر [illegible]
بری شد ز [illegible] هندی [illegible]

چو شد فتح اقلیم هندوستان
رسیدند زانجا ازان بوستان
همه خواهش دل ازان هند یافت
عنان سوی شهر سمرقند تافت

بیا ساقیا [illegible] ز چند
چو ساغر برین [illegible] آلوده خند

ببین و یکی جام می آشکار
کن این پرده [illegible] کنار

متوجه شدن اعلام خجسته فرجام بعزم یورش هفت ساله بصوب ممالک روم و مصر و شام

طرازنده نقش [illegible]
چنین کرد [illegible] چمن [illegible]
که صاحبقران سپهر احتشام
چو آمد [illegible] ز هندوستان

ز شست [illegible] از جبین گره
تهی برد [illegible] اسلام
شبی بر [illegible]
براحت نخفتید بر بستری

نمند این لشکرکشان [illegible]
[illegible] سپاهی [illegible]
نیاسوده [illegible]
ز [illegible]

نکرده کسی [illegible]
خجسته [illegible] که خدا
که [illegible] شاهی تمام
[illegible] شام

چنان از [illegible]
[illegible]
خجسته‌ترین روزی [illegible]
شد [illegible]

[illegible]
[illegible] و شاده [illegible]
به مجلس [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] شیر [illegible]
نباید [illegible] دل [illegible]
اگر باید [illegible]
[illegible]

بود بر سپاهی اگر جنگ و نام
می و شاهد و نغمه یکسر حرام
بگسترد و بیم در پیشگاه
برآراستش زیب گاه و کلاه
سرانجام از خود ایمن بود
می لعل من خون دشمن بود
بود جامه شاهی من زره
زره بهترم ز اطلس و کیش به
بود نغمه آسایشم روز جنگ
دل از جنگ بگشایم ار شد چو تنگ
طرب خانه‌ام خانهٔ زین بود
که رشک صنم خانهٔ چین بود
بود نای و قیح من نعره و کوس
دف آن عروسی خروشنده کوس
نوای نیم نعرهٔ کرنای
سرود خوشم شیههٔ بادپای
چو خواهم کنم با پراحت آ[illegible]
ز زین برنشینم کنم ترکتاز
کمانم بود ابروی دلپسند
بود دلبر روی شاهانم کمند
چو خواهی سحر شود دمامت
نباید نشستن به یک جایگت
چو تا بنشیند بمعشوق و می
رود سودش از دست و پای نی
بگفتند اگر باغبان پر شاخ
شود در وزی باغ و عکه دراز نخ
هوای جهانگیریم در سرست
کمینه همه آوردم اسکندرست
سکندر اگر امروز بودی بجای
بدیدی ال تیغ و بازوی ای
بیاموختی لشکر آراستن
نشستن بدیکی برخاستن
سکندر جهان زانکه آسان گرفت
بامداد اخترشناسان گرفت
ارسطو چو جوئی طالع بسنج
که بودند همیکر نایاب گنج
بحکمت بهر کارش آراستند
بساعت نشستند و برخاستند
باخترشناسان نیم ارم نیاز
خداوند اخترم بود کارساز
بود رای و دانش ارسطوی من
مدد کار من زور بازوی من
فراخست روی زمین تنگ تنگ
به یک دست برهم کنم روم و زنگ
بود روز و گاه و منزل ملاز
بمنزل نهم گر کنم ترکتاز
دیار عجم ملک من شد همه
بملک عرب بسپرم سر همه
برانم که لشکر کشم سوی شام
کنم صبح مروانیان را چو شام
دم از مهر آل پیمبر زنم
بنسل یزید آتش اندر زنم
کنم آفتاب دگر منجلی
کشم انتقام حسین علی
یزیدی و مروانی از خاص و عام
براندازم از عرصهٔ ملک شام
بجویم قدمگاه پیغمبران
جبین تضرع بمالم بر آن
ز ارواح پاکان آن سرزمین
بخواهم مدد بهر مقصود دین
دگر ره درین پیر دیرینه سال
چه کم دارم از حشمت و جاه و مال
چو پایان پذیرفت گفتار شاه
شد از بخشش آن گوهری خورشید و ماه
سپهبدان خوانش آ[illegible]
بمدح و ثنایش لب آراستند
که ای بهترین سایهٔ کردگار
ترا باد شاهنشهی پایدار
جهان جاودان در پناه تو باد
فلک زیر چتر سیاه تو باد
درین انجمن چه جوان و چه پیر
همه چاکرانند فرمان پذیر
[illegible]
وزین بندگی نیز شرمنده‌ایم
وزان پس چو پیمان فشاندند و
که لشکر کند ساز آن بار و برد
[illegible]
نباید کسی از کسی ترحسیب
بماندم فشانید گردون علم
دبیر سخندان چابک قلم
[illegible]
که سازند تبریز را قبله گاه
گرانید بر آلتی سوی شرق
گزاران کرم زرین خرد الحق

کرا [illegible] چین
بهر آن دو از [illegible] چین
مراحل گذاره [illegible] منازل [illegible]
برار مانده [illegible] گرد
فرستاده تدبیرشان تیز تیز
بسوی خراسان فرستاد تیز
که فرزند فرخنده شاهرخ
[illegible] خاک [illegible] شاهرخ
سه صد مرد دانند سیل [illegible]
به تبریز از جانب شاهیان
رسولی دگر شد بخوارزم [illegible]
شتابان [illegible]
که لشکر بخوارزم و جیحون کجا
بسیج آورند از پی کارزار
باهنگ تبریز آرند روی
مبادا در آن [illegible] سیلاب [illegible]
رسولی دگر شد بجانب زمین
گران بوم و بر تا بر [illegible]
دلیران جنگی علم بر کشند
باهنگ تبریز لشکر کشند
رسولی دگر رفت زان آستان
شتابان رستم دل سیستان
گران سرزمین تا بکران [illegible] گنج
به تبریز آرند یکسر بسیج
چو آیین لشکر کشی تازه کرد
جهان از سپهش پر آوازه کرد
[illegible] جیش [illegible]
که سازنده [illegible]
برای صواب و بصدق درست
باهنگ رفتن میان بست چست
[illegible] سمند
شدان آفتاب سعادت بلند
برامد خروش نوازندگان
بهم ساز کردند سازندگان
ره [illegible] زرینه [illegible]
عروسانه [illegible]
برابرش [illegible] یکی تا زمین
قفا سی چو گیسو کشان بر زمین
[illegible] فراخت از هر طرف [illegible]
خرامان بهر سو [illegible]
[illegible] پرچم ز برق [illegible]
شده فتح دلداده [illegible]
شتابان شده [illegible] بر سپاه [illegible]
ز جیحون گذر کرد جیحون خرام
نواحی نشینان آن [illegible]
پذیرفت زان مژده [illegible]
عدالت کنان [illegible] دبستان [illegible]
بهنجار بازارگان میکند
بهم رفت آن خیل [illegible]
سلامت [illegible] جهان
بجستند آن خیل انجم عدد
[illegible] از [illegible]
برآورد [illegible] چنان [illegible]
گذشتی سلامت به هر کشوری
چو در عرصه جام زد بارگاه
شدش [illegible] بارگه [illegible]
[illegible] سپهر [illegible]
زمین بوسی شیخ الاسلام جام
چو شیخی که دریای علم الیقین
درش کعبه آسمان [illegible] زمین
شکوهنده قطب زمین زمان
چو قطب زمین قطب [illegible]
[illegible] خرقه [illegible]
در آن کعبه پوشاند [illegible]
از [illegible] احمد نوی
[illegible] معجز عیسوی
سر کوه [illegible]
که [illegible]
مصاحب [illegible] سپهر [illegible]
شده خیمه آسمان [illegible]
[illegible]
ز تسبیح او [illegible]
[illegible] آفتاب بلند
اگرچه ز خاک [illegible]
فرود آمدند [illegible]
برای آستان [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

طواف چنان کعبه را تا تمام
که پروانه شمع صدق ست گشت
بهر ذره با مهر از رشته شد

برون آمدن‌ها و ناکامهاست
بدآوا نقد صدق نقد درست
سخن بیابنده گردان ما

قشلاق فرمودن صاحبقران در قراباغ اران و رسیدن ایلچی طهرتن جهت مطالبه نمودن قیصر از آذربایجان

ز اطراف تبریز شد ذره‌ای
بروی زمین صد هزار آسمان
ز پیش طهرتن بسرحد روم
ز سرحد ما آرزو کرده باج
که قیصر ز دریای و جسته در
که از روی [illegible] فرزند
سلامی که باشد نصیحت نظام
وزان شکر ریز کن نامه را
دران کارت از دو [illegible]
که در جنگ من آمدی گنه
بهر خاتمه [illegible] از بازش
ترا بر دهی گر [illegible]
بجوئی توان [illegible]
تو هم صلح [illegible]
[illegible]

هوس کرد آرامگاه بها
قراباغش از بخت ناگاه
فرستاده سوی آن آستان
بدان کعبه کو یابد از [illegible]
چو زلف پری چهرگان [illegible]
بر آنکو در آورد دانا دبیر
سرنامه را صد پیوند کن
گرامی قیصر آئین [illegible]
بران [illegible]
بگردان از [illegible]
مکن گرگ را [illegible]
شود [illegible]
بما مهر ورزیدن [illegible]
بجا آر [illegible]
چو آن [illegible]

چو [illegible] بستان عالی مقام
فلک [illegible] پیشتاز گشت
کمانهای [illegible] ز گردش شد
که [illegible] غزو [illegible]
چنین [illegible] گیتی [illegible]
بآهنگ [illegible] تبریز رو
بآهنگ زمان [illegible]
برافراخت از خیمه ایوان
که تا گرد بارگهای [illegible]
که قیصر بود عرش تخت [illegible]
چو دانست [illegible]
بگنجینش آن [illegible]
که تبریز با من [illegible] سلام
کنار از [illegible]
باملاک این ملکی [illegible]
شنیدم که [illegible]
سپاه [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

لبی از زمین بوسی آورده است
که شد فرض [illegible]
چو عیسی [illegible] گردان
برآورد [illegible] از جان [illegible]
که چون [illegible] گذشت آفتاب [illegible]
سمان تابع رای تبریز رو
قراباغش آراست آرامگاه
ز گرما پس [illegible]
ز روی جهانیه [illegible]
که مرغ حرم [illegible]
ز نقشی که [illegible]
[illegible]
طرازش تمام [illegible]
ترا باد پاینده [illegible] اقلیم
[illegible]
پریشان مکن [illegible]
صبا [illegible]
[illegible]
ز تیری [illegible]
[illegible]
[illegible]

چو دانم که [illegible]
پشیمان شد و دور کرد [illegible]
چو [illegible] کشی [illegible] نهند
که تنبیه گردد آهنگ کین

ز [illegible] عهد [illegible]
شود لشکری گشته شبرنگ [illegible]
شما هم درین کار مصلحت بین
[illegible]

بیندیش از تیغ خونریز من
بهر بیشه زان آتش تیز من
چو صبح [illegible] مشرق [illegible]
فروغش ز اقصای [illegible]

[illegible] درست
گرفتیم ملک خراسان نخست
ملک [illegible] هرات
ز ناحیت [illegible] جهان [illegible]

بیامد چو [illegible] سر [illegible]
تزلزل در آمد بملک عراق
بر آن مظفر ظفر یافتیم
برسم ادب گوش شاهان بتافتیم

بقبچاق بردیم از آنجا ستیز
نهادیم در دشمنان تیغ تیز
ز غارتگری آتش افروختیم
بچنگیزیان غارت آموختیم

شکستیم خان چنگیز را
بکشتیم آن آتش تیز را
بهندوستان لشکر کشیدیم [illegible]
چو هندو شد از گرد [illegible]

بهر سو فرستاد [illegible]
شدند ایلخانان ایران [illegible]
چو شد [illegible] خیل نامی ما
مباهات کرد از غلامی ما

بسی تاجداران عالی نتاج
برین آستان سر نهادند باج
بما پادشاهان روی زمین
سپردند شمشیر و انگشترین

ازین سرفرازان اقلیم گیر
که بر تو شمردیم عبرت پذیر
بتو هرچه بایست کردیم پیام
تو دانی دگر بعد ازین والسلام

بپرداخت [illegible] نقش [illegible]
شد از آن [illegible] زینت [illegible]
پسندید آنکه پسندیده
خرد را ولی عقل را دیده

نامه فرستادن صاحب قران بروم و آمدن جواب آن

صدف وار [illegible] گوهر [illegible]
برون آمد از [illegible] درونی زند
چو آماده شد حامل نامه [illegible]
در آموخت گفتار [illegible]

همایون همای [illegible] بعقام
فرستاد و خرم [illegible]
چو در روم آن [illegible]
به هر نشستن [illegible] بهشت مآل

بعزت رسالت [illegible]
بر ایوان قیصر [illegible] نشست
بعرض رسالت زبان برگشاد
[illegible]

شد از نامه [illegible]
بر آشفت قیصر [illegible] ایوان [illegible]
گشاینده روی قیصر [illegible]
فرستاده را [illegible]

گر [illegible] سلام
در آمد درون [illegible] چنین نامه ام
نهادی گر ایلچی کشتی [illegible]
شدی [illegible]

ترا [illegible] چند [illegible]
درون جشن [illegible] داشتم
غلط کرده اندیشه [illegible]
ندانسته آئین [illegible]

فرستاده [illegible] نامه
[illegible] جنگ [illegible]
ز تهدیدش آغاز [illegible]
[illegible] نقش [illegible]

گشتند [illegible]
ز چنگیزیان [illegible] دست [illegible]
بجان [illegible] چنگیزیان [illegible]
[illegible] دست [illegible]

سپاه [illegible]
[illegible] دست پشیمان [illegible]
دگر [illegible]
[illegible]

کنون بیخ کن تا کسی تا سپان
ازان رای گیری بمدیم جهان
چه گویم ازان بهر کی بی تبار
بسقائی طبیع آید بکار

[illegible]
ز نسل کیانم [illegible]
دو [illegible] تا جنگ کرد کار
از ایشان چه آید گه کارزار

بر که نه [illegible] هنر
چرا نام گیرند [illegible]
چرا باید این قوم را نام برد
در اندازه کردن فخر ازان شد

نماند مگر جد و آبای من
ندانسته توقیع طغرای من
من آن [illegible] که شد [illegible]
بتاج فلک قبه زن آسمان

نشستند [illegible] قیصرم
طراز نده تخت سکندرم
برو پشت [illegible] همه پشت [illegible]
جهد تا با آدم شه و شهریار

جد [illegible] آبای او مقام
که دانند گانش [illegible] نام
همانا ندانسته [illegible] کیست
که آیین بود جد و آبای کیست

برانم که دانم [illegible] خویش
گر او پیش ناید [illegible] بیش
برم رو و میان [illegible] جای او
کشم کوه در پیش [illegible] پای او

شوم بی [illegible]
بر [illegible] زنان راسو [illegible]
علم گر زند آتش [illegible]
برم موج طوفان [illegible] آتش

سوم تا [illegible] تیر [illegible] پشت
ز نم بر کس غیرتش [illegible]
برم فتنه آنچنان بر سرش
که تخم [illegible] یاد هم [illegible]

بپرداخت [illegible]
که حیران فرو ماند چرخ برین
رسولان ازان [illegible]
برون آمد از رسالت [illegible]

رسیدند [illegible] با شگفت
[illegible] یا [illegible] گفت
ز پیغام قیصر [illegible]
[illegible] ماشی [illegible]

ز احوال آن رومی [illegible]
ز گفتار ایشان [illegible]
چو دانست [illegible] گفته [illegible]
[illegible] های آن درج [illegible]

شد از انجمن [illegible]
رسید آن [illegible] بجای
بهم بر زد آن [illegible]
شد از دود حیرت [illegible]

به پیچید بر خود چو [illegible]
زبان کرد شمشیر [illegible]
که قیصر [illegible]
ره آشتی [illegible] نغز

[illegible] کرده [illegible] آموزش
که [illegible] رساند [illegible]
بود نازش [illegible] که قیصر [illegible]
ز خدام [illegible] قیصر است

اگر یاد من [illegible] سکندرم
من [illegible]
نسبهای شاهان [illegible]
نمی باید از من نسب نامه

من [illegible] نسب نامه ام
نشد از نسب کم [illegible]
مرا هست [illegible] چندان نسب
که عار آیدم از شمار نسب

نسب [illegible]
هزاران نسب [illegible]
اگر [illegible] قیصر است
[illegible]

رسیده [illegible] عالمم
بپیرایش تخت [illegible]
چراغ شبستان [illegible]
برو [illegible]

زمین [illegible] بلند
زمین تاج [illegible]
نه فغفور [illegible]
هزاران چو [illegible]

زمین [illegible]
زمین [illegible] گرفت
دگر [illegible] خاقان [illegible]
[illegible] فغفور [illegible]

بجا آر نسبت معنی [illegible]
گر از من [illegible] قیصر با قباد
کسی را که باشد چو جان [illegible]
بود از نسب [illegible]
نه بی همت عالی آن پسر
که نسبت او کرد خود چه
برده کسی کز تبار نگیست
بسی [illegible]
که او ملک شاهی خرید [illegible]
که او را ابلهیش گیر پسر
برد پادشاهی بشمشیر [illegible]
بیاراست توران که [illegible]
[illegible]
چنین کرد آرایش [illegible]
که سرخیل گیتی ستانان بدر
ز گفتار قیصر دلی [illegible]

عنان تافتن صاحبقران مالک رقاب بعد از فتح سیواس بصوب بهسنی و عینتاب

گره در دل چین چنان [illegible]
که سیلاب اندیشه در جوی ها
زمانی که با فتح یار بود
ظفر با طالع سزاوار بود
بجنبش برآمد شورش ز نای
[illegible] کش آن زینت جای
گذارند بر پیل هر بارگاه
درآمد بجنبش [illegible] کارگاه
منجم در اختر ظفر دوخته
چراغ ظفر را ز اختر افروخته
گران شد ز پالش مرصع رکاب
برآمد ببرج شرف آفتاب
دم چرم گاو و دم گاو دم
رسانده بگردون [illegible]
روان شد بسیواس [illegible]
همه موج آن نیل او پیل پیل
ز بسیاری خلق و وحش سپاه
[illegible] بی کران شد خشکگاه
ز نظارهٔ آنچنان لشکری
نماند ز خرد و ذره در دوری
وه اندک زمانی که خصم [illegible]
نداد آنچنان لشکر از [illegible]
چو دیدند سیواسیان انتقام
فرستاده آمد ز سوی شام
که دارای مصر از طریق [illegible]
عنان تافت شد [illegible]
شکن لبر غرنده آتش فشان
چو آگه شد از قصه [illegible]
که آن کم خرد خر کس [illegible]
ز هندوستان پیل [illegible]
نماند مگر شرح دیباچه اش
که او هم غلام ست [illegible]
ز بهر اهل امید داری [illegible]
ورز و دشمن چشم یاری [illegible]
بدونان بود جاه [illegible]
بسوزد جهان چون آتش [illegible]
خداوند مگر بخشد [illegible]
دگر بار آتش [illegible]
برون آتش [illegible]
فدا این [illegible] شام [illegible]
ز طوق ار رکاب [illegible]
گسستم و سید [illegible]
همانا که اندیشه [illegible]
کند در [illegible]
فدائی [illegible] چون تمام
عنان عزیمت [illegible]
بشام آمد آقامان رستخیز
که گرد از هیبت قیامت [illegible]
شدش شعله ای پیش [illegible]
برافروخته از آتش کینه [illegible]
گروهی آوار سران سپاه
کواکب [illegible] شهزاده ها
[illegible] خصم
چو صبح فروزنده [illegible]
چو زد روح سر [illegible] گاه
علم [illegible] جهان
[illegible] قلعه [illegible]
[illegible]
ببستند [illegible]
فلک [illegible] خاک [illegible]
رسانیده [illegible] اشتباه
بادیش خندق فصیلش [illegible]
[illegible] شده [illegible]
ز ایوان [illegible]

ظهیر با مسرت

بروج و بارویش چو برج فلک سپهری برآورده از سنگ خشک
حصاری که چرخ برین توامان سوی کنگرش کس نبرده گمان
حصاری که در وی عبیر شکوه برآورده از سنگ تا شد کوه
پلنگان آن کوه شیران همه ز پیچان کمین تیز دندان همه
چنان بسوده پیش کنگره بر گر آنجا بشکل گنبد گرد مهر
ته خندقش کنگرش بی‌شکی یکی در ثری در ثریا یکی
ز دیوار وایش برآورده مهر ستاره چو دستان نظاره گر
ز پایانش نتوان ببالا نگاه که خود نظر نیست جز نیمه راه
ز پهناوری خندقش [illegible] محیطی است پیرامن کوه قاف
زهی خندقی کان حصار حصین که شد گاه بحر لیش گاو زمین
سپید از تماشا کشور گشای به پیکار آن قلعه آورد رای
یکی مدبری مقبلش نام که نوبت زن والی شام بود
به تسخیر آن قلعه از [illegible] نکو نام خردمند چالاک و چست
ز نابخردی او طغیان سپرد ره آنچنان مردان اسپرد
بلندی آن قلعه نا [illegible] که انداز وش سر [illegible]
ندانست کان سربلندی کوه بود پیش چرخ برین بی‌شکوه
چو سیاره بر حصار حصین چو بر آشیان صعوه چرخ برین
پر کاه را صرصر آسان برد ز بالا و پایانش یکسان برد
چو صاحبقران از رگ خشم به نظاره قلعه بکشاد چشم
ز نابخردی از درون حصار فگندند سنگی سوی شهریار
برآشفت از آن قهرمان بلند که از جرأت کس نبرد این گمان
بغرید تا قلعه را [illegible] نمایند قسمت بهر راه تنگ
یلان بی‌توقف [illegible] شتابان شدند از یسار و یمین
پلنگان شیر افکن سینه جوی به تسخیر آن کوه کردند روی
غریو خروشیدن گاو نای برآمد برین تا جدی حصار
[illegible] چو غرنده شیران [illegible]
شد از زلزله سنگ باران [illegible] ز خون یلان هر طرف [illegible]
در اثنای آن شورش [illegible] که گردید پشته آسمان یاوری
ز شیر او شهزاده رستم [illegible] به اندیش لشکر غم رسید
ز آن شعله نور پیوست شمع به مشتری بازگردید جمع
[illegible] چو پیوسته شد [illegible] از آتش بسی [illegible]
ز اطراف شیران [illegible] به تسخیر آن قلعه کردند روی
پی کندن نقب بستند [illegible] ز زمین بهر گور [illegible]
بانک زمان [illegible] ز هر جا شد نهی یک [illegible]
[illegible] چو گردید بن بر کوه به یکبار گردان [illegible]
و زآن آتش نفط افروختند و زان خصم را [illegible]
بزیر حصار آتش [illegible] بر آتش نشسته [illegible] حصار
از آن آتش آن قوم [illegible] چو از آتش و تیغ [illegible]
چو گشت آتش نفط [illegible] فرو ریخت از [illegible]
بنفت اندر خنده دیوار و بام وز آنجا برون [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] گردون [illegible] [illegible]

بدرگاه گیتی پناه آمدند
برامید عفو گنه آمدند

گروه عرب [illegible] حق
شد از کرده [illegible]

چو شد [illegible] جهان
کرم شد شفیع گنه بیگمان

گذشت از سر جرم ایشان تمام
نجستند [illegible] انتقام

چو عاجز شود خصم سرکش کسی
پذیرا است [illegible]

گر از تیغ بینی سرافکندگی
بسی کار از عجز [illegible]

[illegible] آن جماعت
بدولت از آنجا [illegible]

[illegible] حلب [illegible] فتح
[illegible] بالای [illegible]

مقیمان [illegible] آمدند
بتحسین [illegible] پیش آمدند

چو دیدند آمین فرخنده کیش
نهادند سر بر خط [illegible]

[illegible] کین
برودیم در [illegible] کین

[illegible] آتش [illegible]
وزان سوز در چشم [illegible]

توجه فرمودن آن سرور کامیاب بمرز حلب بعد از گرفتن بهنی و عشاب

[illegible] جهانگیر [illegible]
بر کشور [illegible]

[illegible] آمد [illegible] کین
بهنی و عشاب دیگر کمین

خبر شد از آن قصه والی مصر
که آمد [illegible] حوالی مصر

فرستاد فرمان بسی تمام
بگردن کشان [illegible] شام

که آمد ز اطراف [illegible] حلب
نهنگ [illegible] ترک خیل عرب

شنیدن حاکم تختگاه دمشق
که در کار [illegible]

[illegible] عرب [illegible] حلب
وزان ماند خیل عرب [illegible] عجب

ز [illegible] از ترک
رسیدند گردنکشان [illegible]

ز حمص و حماه و [illegible]
ز هر مرز شیران [illegible]

همه جمع گشته [illegible] شام
پی کار کین جمله را اهتمام

ز شامی نژادان [illegible]
بهم جمع گشته هزاران گروه

برآراسته انجمن در حلب
همه سرفرازان خیل عرب

[illegible] تیز [illegible]
رسانید این خبر [illegible]

که ای سرفرازان [illegible]
شما را ازین [illegible] باد

بدین [illegible]
نباشد بداوری [illegible]

بلند اختری آسمان [illegible]
قیامت شکوهی [illegible]

نماند بدیگر ملوک از عجم
قوی‌تر بود از فریدون و جم

گذارد [illegible] ترک [illegible]
ندیده چو او [illegible] آفتاب

در اقلیم توران [illegible] بخت
ز چنگیزیان تاج بگرفت و تخت

ز دست سلاطین [illegible]
برون کرد [illegible]

[illegible] آب [illegible]
شدندش برون [illegible]

بسی پادشاهان [illegible]
شده [illegible]

[illegible] کهن
ز شمشیر [illegible] از بیخ و بن

ستیزه [illegible]
ز کینش [illegible]

جهان [illegible]
[illegible] نسیم

در [illegible]
وزان جمله [illegible]

بدین جمله [illegible]
بصرای [illegible]

تو سلطان [illegible]
[illegible]

ظفرنامه [illegible]

ترا دیده او چو پامرد کار
ولی همچو این نیست در کار ما

کسانی که بودند از اهل حرب
نهادند بر حسن آن حرف گوش

گروهی که بودند دور از خرد
سخن را به بازیچه کردند رد

که خیل تتر را همان نیستند
به دیو و دد و ترکمانان شدند

ز سنگ و ز آهن بنا استوار
بر ایشان کی آید تتر شیر کار

عرب از عجم گر بود ترسناک
ز روی زمین تا به ترکان هلاک

بروی عرب شهر عالم درست
چه اندیشه از ترک در کین بست

سخن با یلان شیر و تیر کرد
چرا باید این مکر و تزویر کرد

ز لشکر شود خانه تاراج به
که باشی بدون یکس باج ده

بمیدان غیرت سرافکندگی
بسی خوشتر از عجز شرمندگی

اگر در زبونی بود سود ما
بود بهتر از بود نابود ما

حدیث تتر باش سودی نکرد
بسی آتش انگیخت وی دود کرد

برآن پهلوانان چو یافت آن قرار
که باشند در کارزار استوار

محاربه کردن صاحبقران سپهر احتشام در نواحی حلب با گردن کشان ملک شام و رسیدن صبح دولت شاهی بر شام ایشان

تهی کار پرداز این داوری
بدینگونه آئین کین آوری

که از کار شاه صاحبقران
شد آسوده از آن سپاه گران

عنان تافت شه سوی شهر حلب
بشورش در آمد محیط حلب

درآمد به مردم حلب رستخیز
هر آن بوم و بر کاسمان [illegible]

بگستند از بیم آرام و خورد
ز آسودن آغاز و انجام برد

یقین شد چو برنا و الا قیام
که آمد بمیدان به انتقام

سپه سوی آن دیار عرب
سراپرده بیرون زدند از حلب

برون آمدند از حلب کینه خواه
که شد تیر و حلقه کینه را

دو آن جهت از شام چندان سپاه
گران خیره شد دید [illegible]

سوم روز کین شهسوار سپهر
برافروخت از آتش کین مهر

برآمد بدین جنگ تیز آن خرام
برآورده رخشنده تیغ از نیام

دگر بار تورانی کامیاب
گران کرد از پای نصرت رکاب

صف آرای شد لشکر آراستی
[illegible]

دلیران مغفر سرافراخته
ز تاج و ز مغفر برانداخته

میان بسته در کین دشمن
زده در میان حلقه [illegible]

ببین پایه سود کامکار
رقم زد دبیران شه نامدار

[illegible]
زهی آن خجسته [illegible]

سلیمان شه آن شیر فرخنده
به ایشان طلبکار فتح و ظفر

[illegible]
بنام آوری [illegible]

جهانشاه جاکو [illegible]
به محمود خان برد دل از [illegible]

به ایشان [illegible]
شده آن پی کار کین [illegible]

تغنبل قبا بند سلطان حسین
که دانست [illegible]

حلب پشت گیتی پناه
سر علم کرده خورشید ماه

چو کوهی شهنشاه [illegible]
سر کوه چون چتر ابر سیاه

[illegible]
در جهان دید کین [illegible]

به پیش صف دشمن [illegible] پیل
صفی بسته [illegible] چو پیل

بسی دوکی کشاند از پرده دود
بسی آتش افروز میدان نبود
نشسته به پشت پیلان تنند
اگر گرد باد از پیش سرکشند

دم نای بر رفت چون گاو نا
ز فتحش از آسمانها کشاد
خم مردی بار تن پیل شد
نشان چشم پیاده در نیل شد

دم نای بسرد به هوش از دماغ
عدو را همی گشت شمع چراغ
یکی آتشین حلقه بی موج تند
سوی شامیان حمله جستن تیز

دم نای رویین همی داد رو
علمها علامات در زیر شور
خم روی پیل گرد دوران به صف
نمودشان چو مار دم دوده

وزان سوی گردنکشان عجم
عرب وار بستند صف عجب
ز شهری و بربری مرد خواسته
بر رسم عرب لشکر آراسته

همه پهلوانان شامی نژاد
به مرد یکه داوری داده داد
براسپان تازی همه جلوه گر
بکف نیزه ها همچو مار دو سر

به تازی سواران زیبا لگام
بجلوه تذروان زیبا خرام
دو لشکر به میعادگاه آمدند
بخون ریختن کینه خواه آمدند

برآورده نای خم و وحشت بد
چراغ نبرد از دم نای کشت
ز سم ستوران هر دو سپاه
تزلزل درآمد به میعادگاه

چو صفهای کین آوران تیغ زن
درفشان ز هر طرف بارشید
ز هر دو طرف شور انگیختند
بهم نیزه بر یکدگر تاختند

نخستین ره پیلان پا گیر شست
گرفتند یکسر کمانها به دست
برآمد ز رنگ کمان یلان
بغیرت فتادند خرد و کلان

بدن آهنین شد ز پیکان بسی
بپوشش نماند احتیاج کسی
ز پیکان چو کفگیر جوشن شده
همه کفگیر کفگیر تن شده

شده سینه مشبک ز پیکان گران
ز بس ماند پیکان همه در دران
برآورد جنگ آوران شور و شین
بخون ریختن تیز از جانبین

ز بس خون ز نیمار رو کین آمده
میان صف جنگ خون آمده
سنانها بخونریز در کار شد
ز خار سنان دشت گلزار شد

سنانهای گردان آهن ستیز
چو مژگان خوبان بخونریز تیز
روان در رگ فتنه شد بلند
که زحمت نماید به زیر از گزند

نهان گشت از زخمی آن صف
مروت چو سیمرغ در قاف
سر نیزه و پردلان سینه سوز
شده چاک شمشیرها تیر دوز

اجل آمده زآسمان مهمان
کمین کرد در گوشهای کمان
غبار سپه کله مهر و ماه
زمین بر نجم آسمان بسته راه

ز خون با گل شد جلوه گاه فنا
فرو رفته اسپان دران تا عنان
سم بادپایان شده غرق پی
سر سرکشان مانده در زیر پای

بذیرفته بسیار مردم خلل
کشاده شده دستگاه اجل
ز بس کشته افتاده در خاک راه
شده عرصه رزمگه تنگجا

فتاده ز سر ز آن دلیران علم
ز اسپ پیاده بهر طرف صد گله
روان کرده دریای خون موج جنگ
شناور دران بحر ما و نهنگ

ز سوی برافتاد تا کی زمان
جهانید گرسن چو تیر از کمان
برآورده گرز گران را بدوش
برآورده شمشیر تیز از گوش

سپاه عدو ماند شمشیر تیز
درآموخت آیین و رسم گریز
جهانشاه شهزاده سلطان حسین
ز سوی جهان تاخت [illegible]

ز جا بادپایان برانگیختند
بخون خاک میدان بیامیختند
مخالف نیاورده تاب ستیز
بیکبار آورده رو در گریز
دلیران هم از قلبگاه و سپاه
دواندند توسن به آوردگاه
نهادند ترکان به اعراب روی
همه تیز خشم و همه جنگجوی
یلان عرب خفته در خون و خاک
ز شمشیر ترکان جگر چاک چاک
به بر تن مرد خون ریخته
چو غربال گرد فنا بیخته
نه نیروشان مروت نه قهر
چو ماران مرده نه مهره نه زهر
شده گرد بالش سپاهیشان
بصد درد و غم زیر سر آستان
دلیران شامی همه دردناک
بحسرت بخفتند بر نطع خاک
هزیمت کنان تیز بشتافتند
عنانها بیکبار برتافتند
گریزان شد آخر سپاه عرب
سراسر جگر تشنه و خشک لب
عرب در گریز از چنان رستخیز
چو خاشاک از موج سیلاب تیز
از آن بوم شامی میان پیش ترک
سعادت گریزان چنانشان ز ترک
بهم در شده خیل اهل حلب
مران قوم را روز گردیده شب
گریزان شده دولت و بختشان
شده سرنگون افسر و تختشان
بجستن عرب جاره دوان
جنازه روان بی جنازه روان
ز اهل حلب آنقدر کشته شد
که از کشته هر سو دو صد پشته شد
ز خیل عرب سیصد و صد هزار
تلف شد ز شمشیر جوهردار
شدند آنچه نه کشته و دستگیر
چه پر دل چه بیدل چه برنا چه پیر
ز هنگامه اعرابی [illegible]
برون جست چون تیر برقی هوا
خبر برد سوی دمشق از حلب
که آسیب آن فتنه بگشاد لب
که از موج آن تیز دریای خون
بجز تن کسی زنده نامد برون
چو آمد بسوی دمشق آن خبر
شدند از بیم آن بوم زیر و زبر
سران عرب انجمن ساختند
به تدبیر آن کار پرداختند
نوشتند درحال سلطان مصر
که ای برترین تاجداران عصر
ز سوی عجم فتنه برخاسته
که از هیبتش آسمان کاسته
بملک حلب زد و بگذشت کس
تماشای شهر دمشقش هوس
ز بیداد مردم کشان مغل
برافتاد بنیاد مردم کل
مگر هم توانی درین کارگاه
که بندی بر آن سیل غرنده راه
بجز شاه با شاه همجنگ نیست
که دریا به کوه هم سنگ نیست
نیارند تاب شهان چاکران
ز خورشید بر هم خورند اختران
تو آری مگر تاب آورد او
بمیدان تو باشی هم آورد او
چه یارا بود گرگ درنده را
که پهلو زند شیر غرنده را
چه قوت بود پشه را کو صید
که با سیمرغش درآید بقید
چو دریای عمان برآرد خروش
خروشیدن سیل ناید بگوش
چو بشنید دارای مصر این پیام
شد از جام اندیشه‌اش تلخ کام
سران عرب را به مجلس نشاند
ز درج لآلی جواهر فشاند
که ای هوشمندان مصر عظام
شنیدید حال عربان شام
گرفتار قتل است و غارتگری
ز شهری در آن مانده بی لشکری
ز مشرق زمین آفتابی نو
به آهنگ مغرب شده تیزرو
بهر جا رسد خیل بیند ماش
نه پوشیده ماند نه روپیداش
مرا در سر امروز سودای اوست
هوای تماشای هر جای اوست

رسولان ز اقلیم ماچین و چین
شتابان شده از یسار و یمین
ز مغرب زمین لشکری کرد ساز
که نتوان شمارش به عمر دراز
بیاراست سالار مصری سپاه
سپاهی که نتوان بسویش نگاه
اساس و تجمل برون از حساب
ز خود زر اندوده زرین رکاب
ز اسبان تازی بحری [illegible]
فزون از شمار و برون از قیاس
ستورانشان جمله زرین نعل
رکاب دلیران مرصع به لعل
سپاهی آراسته مصری
که ره رفت آسمان را اسکندری
دمادم دو آسا شد دمشق
که بالای سپهر برین تاخت عشق
رقم سنج این جا ظفر را سپید
نمودند چنین شب [illegible] تپید
که چون از ملت شد مرز او فراغ
هوای دمشق آمد اندر دماغ

رفتن صاحبقران گردون غلام به دمشق و مسخر ساختن ملک شام و گرفتن بلاد و قلاع از آنجا و اهتمام محاربه کردن با فرج نافرخ سرانجام و گریختن آن مدبر برگشته روزگار از پیش آن سپاه ظفر فروز

سحابی به اندازهٔ آسمان
شد آشوب و شور زمین و زمان
روان شد به آهنگ شهر حما
به زیر نگین از سمک تا سما
ز شامی و چار قلعه دگر
مسخر شد از هیبت آن [illegible]
سواران لشکرکش تیز رو
که بردند پیش از شه آنجا گرو
حما را گرفتند و ماندش حصار
حصاری چو چرخ برین استوار
گروهی ز عقل و کیاست بری
در آنجا زده کوس یاغی گری
چو از سایهٔ چتر کشورگشای
زمین حما دید فر همای
حصاری [illegible]
ز راه اطاعت برون آمدند
عطابخش صاحبقران زمان
گذشت از سر جرم آن مجرمان
چو دشمن به دست آمد تیره کام
بود جرم بخشی به از انتقام
بدی با بدی خوی خوبی بود
طریق نکویان نکویی بود
به دشمن نکویی کن ای نیک کیش
که آخر نکویی کند کار خویش
وزان [illegible] پسند
شد آسوده آن لشکر ارجمند
از آنجا چو سلطان گردون ستیز
سوی حمص یکران کین کرد تیز
مقیمان حمص از ره بندگی
رسیدند جویای فرخندگی
چو زان فتح شد [illegible]
سوی بعلبک راند گردون تگی
شد آن فتح چون حسب دلخواه نیز
زن و مردش آمد غلام و کنیز
وزان پس بفرمود آن کامگار
که از خیل نامآوران صد هزار
بسوی دمشق از سر اهتمام
شتابان شوند از ره انتقام
بر آن پردلان شاه ملک سرور بود
سوی جنگ باد و نیز یاور بود
وز آنجا روان گشت [illegible]
سوی روضهٔ نوح بردی سلام
بر آورد رسم زیارت بجای
بسوی دمشق آمدن کرد رای
بگرد دمشق آن سپاه گران
صف آرای شد از کران تا کران
قراول سواران با [illegible]
دلاور نهنگان فیروز جنگ
به آهنگ [illegible] شتابان شدند
شتابان [illegible] میدان شدند
کشیدند جنگ آوران [illegible]
ز قربان کمانها ز ترکش خدنگ
ز هر دو طرف جنگ جستن گرفت
دل از جان تن از دل گسستن گرفت
شکسته دل از بخت [illegible] جنگ
ز سم فرس نعل و از نعل سنگ

بدان حال شهزاده بد همچو شیر … رسید از قفا با هزاران دلیر
عدو را به نیروی بازوی کین … شکستند و بیم بسیار دین
گروهی سواران قراول لقب … که پیش آمدندی سپاه عرب
زمیدان نهادند رو در گریز … چو دیدند آیین و رسم ستیز
غضبناکتر کان خنجرگذار … گرفتند و کشتندشان بیشمار
گروهی گرفتندشان دستگیر … رساندند زنده به پای سریر
شمعن تمرتاش سرکش که بود … ز اهل حلب شاه فرمود زود
که بهر سیاست سر انداختند … ز سرها مناره برافراختند
دگر روز شاه سعادت غلام … بسوی فرج والی مصر و شام
فرستاد دانای سنجیده‌ئی … خردمند پیری جهان دیده‌ئی
که ای والی مصر ازین بیشتر … مزن بر تن عالمی نیشتر
بجای رساندی سودای خام … که بر باد شد بیشتر ملک شام
حمیت بجای رسید از ستیز … گر استم بقصد تو شمشیر تیز
ستیزه کند عالمی را خراب … طریق ستیزه نبود صواب
بغالب کسی گر ستیزد کسی … شود زان ستیزه پشیمان بسی
گر آهو بشمشیر آید دلیر … برآرد ز پهلوی خود کام شیر
کبوتر بباز ار شود دلیر ساز … معلق زن آید بسیلی باز
ستیزه کند گر بصرصر چراغ … برون آردش مرگ و دود از دماغ
چو پهلو زند شیشه پولاد را … برآرد خود از بیخ فریاد را
اگر بر درفش آوری مشت خویش … کنی هم خود آزرده انگشت خویش
چرا مرد عاقل ستیزد چنان … که آخر شود عاجز دشمنان
گوزنیکه کس با پلنگ آورد … سر خویش را زیر سنگ آورد
کند حمله چون از سر کین عقاب … کجا آورد صعوه بیچاره تاب
ازان آورم این سخن را بکار … که رحم آورم بر تو و این دیار
مرا رای از روی ناکام نیست … خیالم بجز حرمت شام نیست
که اینجا بسی انبیا بوده‌اند … بسی اولیا نیز آسوده‌اند
نخواهم که منزلگه راستان … ز من در خرابی شود داستان
وگرنه بتوفیق دادار پاک … کنم زیر چرخ گردنده خاک
ببینیش ازان روز کز روی کین … دمشقم درآید بزیر نگین
شوم در خرابیش بی اختیار … ز هم در ره و سلسبیل این دیار
صف لشکرم حمله کینه است … خرابیت آیین دیرینه است
درآیندم که دریا شود موجبار … بکشتی معلم نگیرد قرار
ازان قیمتی گوهر دلپسند … چو گوش فرج گشت آویزه‌مند
بتعظیم قاصد گراینده شد … سوی شهنشه سرآینده شد
فرستاد فوجی اعیان شام … بپابوس شاه سعادت غلام
که ای عالم آرا گنه کرده‌ایم … ببخشای گر ما تبه کرده‌ایم
که از جرم ما بگذرد شهریار … همه چاکرانیم فرمانگذار
پس اکنون که مائیم آن داستان … شه پیچیده واز ره داستان
دهد شاه گر بندگان را امان … پس از پنج روز دگر بی زیان
رسد آتش با هزاران نیاز … به پابوس سلطان عاجزنواز
برایشان در لطف شه باز کرد … بتشریفهاشان سرافراز کرد
فرستادشان خرم و شادکام … سوی صلح جویان اقلیم شام

دگر روز کین چاشت برزد چهر ... ز دود تنور دل آتش سپهر
ز هجران شب اشک شبنم بریخت ... سرشک ستاره هم انجم بریخت
به دولت برید از شب تیره نیل ... از آنجا سوی خصم آورد میل
که تا گرد دوران منزل پذیر ... نشیمن پی شاه گردونی
بجستن ز جاه چو یکسر سپاه ... نهان گشت از گرد خورشید ماه
که آن سر بدخواه بیهوده رای ... که از وهم جمشید لشکر جای
برون آمده یکسر شه سپا ... که بندند بر کار رستن میان
ز دولت چو گردد سرکش کهی ... نبیند دگر روزگاه بهی
سراسر خطا آید اندیشه‌اش ... بهر کار بر پا خورد تیشه‌اش
ازان کس که دولت گریزان بود ... بر و فکر و اندیشه تاوان بود
کسی را که بخت و دولت نگه ... نتیجه بود فکر نیکوش به
ز دروازها شورش انگیختند ... سوار و پیاده برون ریختند
چو سور وغا لشکر شهریا ... برون بجستند از پی کارزا
برون از عدد مرد برگشته بخت ... چو ریگ بیابان و برگ درخت
دو دیده در دروازها فتنه گر ... چو از چشم عشاق خون جگر
نیستان شد از نیزه صحرای شام ... بدان نیستان کرده شیران کنام
ز بس شه سپاه از پی جنگ دوا ... بمیدان همانا که چون سیل روند
ازان فتنه تمام صاحبقران ... چو آگاه شد گشت حیران ازین
چنین داد فرمان شه دادکیش ... کز احوال اشقیا به تیغ تیش
ببندند سدی بر آن سیل تند ... که آن سیل کین ورنه بنیاد کند
بتعجیل آهن تنان دلیر ... فرود آمدند از ستوران چو شیر
بیک لحظه گردان گردون شکوه ... کشیدند در پیش سدی چو کوه
بنیجا کس شاه صاحبقران ... برآمد فراز یلی کامران
به دستور عادت بکار غزا ... گرائیده شد خسرو سرفرا
ز بعد نماز آن شه ارجمند ... درآورد پا در رکاب سمند
چو عشاق بیدل بالبد نای ... چو خوبان بجولانگهی دپای
بر اسپان صنوبر قدان جلوه گر ... چو بار صنوبر بسر خود زر
در آهنگ تاراج جانها زره ... چو زلف خم اندر خم بر گره
شده نیزها شمع بزم جدال ... سر شمع را شعله لاله آل
ز هر سو بر فرق گردنکشان ... پر از فتنه چون کاکل مهوشان
بفرمود از آن پس که لشکر نظام ... بمیدان روند از سر اهتمام
ز قلب سپاه و یمین و یسار ... بمیدان شتابان هزبران هزار
دو لشکر چو دو بحر گردی روبرو ... شده کوه و دریا بهم کینه جو
چو البرز کوهی سراسر پلنگ ... چو قلزم یکی بحر پر نهنگ
درآمد ز هر جانبی صد هزار ... کمان دشتی و چاچی بکار
فرو ریخت پیکان چو باران ز میغ ... درخشید چون برق لمعان تیغ
بگلبانگ کوس صلابت صدا ... اجل را همی داد هر دم ندا
ز خون تنان دشت و در لاله زار ... ز خون گشته پای ستوران نگار
سنانهای گلگون و تیغهای آهنین ... چمنها و گلهای آن آتشین
سیه گشت عالم ز دود سپاه ... گرفتند بر آسمان مهر و ماه
سر تیغهای شعله افشان شده ... بمیدان همه سر افشان شده
تن مرد ز تنور زخانه تیر ... چو زنبور پیکان در آن جایگیر

جهانشاه و شهزاده سلطان خلیل
بحراب چو شیر بقوت چو پیل
بجهاندند از جا سبک شبرزا
هم آورد گلگون و شبدیز را
محمد و خان شیر شیخ ارسلان
ز دنبال شان با گروه یلان
دواندند توسن بمیدان چو برق
در آهن چو شمشیر برنده غرق
چو آتش دلیران آهن قبا
جهان سوز بر پشت باد صبا
کشیدند تیغ دو رو از میان
بقصد سر اندازی شامیان
سر نیزه شان جهان سوز شد
ز والای دل آتش افروز شد
علم گشت شمشیر باکج ستیز
ز سرها گذشت آب شمشیر تیز
فرو رفت در موج دریای تیغ
ز شامی و مصری بسی بیدریغ
سوی جنگ شیر بهادر نژاد
بفوج سواران جغتای زاد
ز سوی دگر اول برانگیختند
بشامی نژادان در آویختند
شده بر فلک یاور آن گروه
چه یاور سر سروران گروه
بشورش در آمد زمان و زمین
بجنبید قلب و یسار و یمین
نهادند رو سوی میدان بهم
بریدند امید از جان بهم
ز پیکان مشبک شده سینه‌ها
گشاده ره رفتن کینه‌ها
کمانها ز افشان خم گشته هلال
نهان در شفق هر طرف صد هلال
شده خون گردان مصری سبیل
روان گشت هر جا چو رود نیل
ز ترکان جنگ آور پر غضب
گریزان شد آخر سپاه عرب
یکی را در افتاد از سر کلاه
دگر را سر افتاد بر خاک راه
یکی را تکاور در آمد بسر
ز پشت تکاور فتاد آن دگر
نبودی میان سر و خود فرق
که در خون در آن رزمگه بود غرق
اتاغه چو مرغان بسمل شده
پر از خون شمشیر قاتل شده
ز ترکش کمرگاه پرداخته
عقابان پر و بال انداخته
نه پروا پدر را ز مرگ پسر
پسر را هم از یاد رفته پدر

گریختن فرج مصر از دبدبه صاحبقران و تسلط صاحبقران در عین نشاط و کامرانی

ازان تهلکه شامی ناپسند
بصد حیله خود در آن شهر اوفکند
گشاینده این حصار بلند
بدینسان کند چند بر شهر بند
که صاحبقران سپهر احتشام
کمربست بر کین والی شام
بویرانی شام جنبش کنان
ببانگ گورگه غرّش کنان
فرود آمد آن لشکر بیشمار
بگرد دمشق از پی کارزار
هم از گرد ره چابکان سره
بمیدان نهادند رو یکسره
ستیزنده دارای مصر اساس
بترسید از آن کثرت بی قیاس
چو مجلس تهی شد ز نامحرمان
گهر ریخت در دامن همدمان
بپیران دانا دل هوشمند
گشاد از سر حقه راز بند
که ای همدمان مصری گروه
نداریم ما طاقت این شکوه
سپه در زمین نیست چندین گمان
فزوده برین لشکر آسمان
حذر واجبست از بلای چنین
ندیده کسی اژدهای چنین
گریزندگی گرچه عار آورست
ز عار امان خواستن خوشترست
گریزی بهنگام فیروزی است
به در روی صد امید بهروزی است
ز جنگی که پایت در آید بسنگ
صلاحست گریزی بجای جنگ

گریز بهنگام فرزانگیست
ستیزه نه بر جای دیوانگیست
گریزی که از روی آمادگیست
نکوتر ز جنگی که از خامگیست
ازان فتنه جانتان بیم کرد
وزان بیم شب باد و نیم کرد
بآن مرزبانی که بهمرز گذشت
ازان به که آمد روان بازگشت
بهانه سوی مصر کردند تیز
گرفتند در پیش راه گریز
شد آگه خدیو کیانی کلاه
که نخچیر بیرون شد از صیدگاه
چنین داد فرمان شه شیرگیر
بغرنده شیران نخچیر گیر
که دنبال آن زخم خورده شگال
شتابند شیران آهو شکال
شد آن شهر از آن مشعل افروز
شد از روشنی نیم شب نیمروز
وزان شب سر سرکشان کوکبی
شده بهر روز قیامت شبی
ستاره ز گرد سپه در نقاب
درخشنده شمشیر چون شهاب
چنان همدم آن بیابان نورد
که در خیالش نه بیند گرد
دم صبح کین مشرق آفتاب
ز دریا برآورد سر چون حباب
رسیدند سادات و اعیان شام
بدرگاه خاقان جم احتشام
ز تقصیر با عذر خواه آمدند
پناهندگان به پناه آمدند
بگردن گرفتند بار امان
که یابند امان اگر زندگان
بتحصیل آن امن بشتافتند
ز قتل و ز تاراج امان یافتند
خطیبان اطراف ملک عرب
ز القاب او تازه کردند لب
سراسر مسخر شدش ملک شام
بزیر نگینش در آمد تمام
بپرداخت کار دیار عرب
بعزم عجم تیز فرسود لب
بتعجیل میرفت بیگاه و گاه
بباغ دلاویز زد بارگاه
دران خوش هوا منزل دلگشای
فراغت بعشرت شدش رهنمای
بیاراست مجلس بهنگام دی
ز ساقی گلچهره و رود و می
ز مشعل برافروخت خرگاه را
بعشرت بسر برد آن ماه را

عزیمت کردن صاحبقران هیجا هجوم بصوب دار الملک روم و با قیصر مشاورت کردن مشاهیر و معارف آن مرز و بوم

بیا ساقی آن باده زرفشند
که از مهر پرورده جلاب قند
بمن ده که پاینده دارد مرا
چو آب خضر زنده دارد مرا
منور کند این سپنجی سرا
چنین بست زنا قندین ادا
که چون نیلگون ابر در نوبهار
علم بر بر دامن کوهسار
ترجمان نیروی بخت و دین
برآمد بر اورنگ خسرو گزین
بکشور گشایان فرخنده رای
برآراست هنگامه دلگشای
ز ناسازکاری دارای روم
که آلوده بودی نگینش بموم
گره در جبین داد کین درز
پر از کینه بودش دو جان و تن
چنین حکم شد کز یسار و یمین
کند لشکری ساز زیان بین
باطراف لشکر بروم آورند
قیامت در آن مرز و بوم آورند
مسخر کند کشور روم را
چراغ کمان گیر اقلیم را
رسید این خبر چون بمرز روم
ز دریای مشرق وانشد بوم
مشاهیر آن برخی آئین کار
که بودند سر دفتر روزگار
بقیصر نشستند در انجمن
شد آن انجمن را بآئین سخن
زبان آوران زبان آوران
بعقل و خرد برتر از دیگران

برسم نصیحت بگسترد اساس
ادا کرد بر صورت التماس
نخواهیم جز دولت از خدای
نداریم غیر از درت هیچ جای
قوی دل نئی گر سر اقتدار
هوس کرده دارای این دیار
بود قدرت تابع او زمان
بکام دلش گردش آسمان
ز فرمان وی آن کج و کوژ گرفت
بعضی سر از بعضی افگرفت
درین کار لطف ازل یار اوست
ز جای دگر تیز بازار اوست
سکندر بمیراث شد پادشاه
تو شد بشمشیر صاحب کلاه
نباشد حدیث ترا زیکی
نویسند نوشته از صد یکی
خصومت چه آن نیست اصطلاح
ندیده کسی در نزاعش فلاح
چه نیکو حدیثیست صلح و خیر
که فرمود دانای این کهنه دیر
دعامیست در کار کین ابتریز
برو سوی دیگر مگر ستیز
رقیبان او نامور نامه
که بیرون نیاید ز سر خامه
شود نامه خسار کین انقلاب
میان تو و خصم گردد حجاب
بپاداش او نیز احسان کنند
ز تو هر چه بینند تو آن کنند
برآشفت قیصر از آن گفتگوی
وز آن تلخ گفتن ترش کرد روی
ز اسباب جنگم چه کم دیده‌ای
که در صورت صلح پیچیده‌ای
بمردی چه دیدست و کم مرا
چگویند مردان عالم مرا
اگر لشکر او هست البرز کوه
بود خیل ما نیز دریا شکوه
وگر ساعد و پنجه‌اش آهنیست
مرا نیز بازوی رویین تنیست
ز دولت بود گر سرا و عزیز
سر من ز دولت تهی نیست نیز
برآرم اگر تیغ کین از غلاف
سپر افگند آسمان بی خلاف
که ای برتر از خسروان جهان
طفیل تو با داگهان جهان
ترا بندگانیم تا زنده‌ایم
وزین بندگی نیز نازنده‌ایم
سری دار از دولت آراسته
میسر شود هر چه را خواسته
بهر کار مشکل که رای آورد
بآسانی آن را بجای آورد
بدرگاه او دولت آرد پناه
وگر چه دهد دیگران را کلاه
ترا از سکندر ندارد کمی
فزونست از آن بلکه در محکمی
حکایات اسکندر افسانه است
چنانا که او ساز فرزانه است
گرش کار تنگ آمدی در دمی
کند ز آسمان اخترش یاوری
کسی کو ز فرمان او سر کشید
بر او چرخ خط خطا در کشید
میفگن بهنگام صلح سنگ
در آشتی کوب از سنگ جنگ
بافسون ازین اژدهای دمان
غنیمت بود گر سلامت امان
در آن نامه بر نام فرمان بری
بیاری طلب کن از او یاوری
گر از روی انصاف یادش کنی
تواضع کنان انقیادش کنی
بکوشی بهر کس بکار آوری
بکوشی ز دو رشمار آوری
که ای هوشمندان دمی ترا
نه سهل است ناموس دارای ما
گر آورده او لشکری بیشمار
مرا نیز ملکی بود بی کنار
بترسم کنون گر سر افراختن
دگر چون توانم سر افراختن
وگر هست شمشیر او آبدار
بود خود و خفتان ما آهنا
وگر ماند مخش بر دهان جرس
مرا نیز افسون بود در نفس
گر او را بود نام ظل الله
مرا هم از آن پر بود در کلاه
اگر شد ز سیمم از آسیا
برآرد سر از خاک توران خراب

چو پیوسته آرم بایران زمین
ز ترسم نهان‌تر شود در زمین
چه باید دمم گر نیایم گشاد
رود همچو کسری هنوز آن بهار
صف لشکرم روز رزم آوری
زند طعنه بر سد اسکندری
نخست از سرم باید افتاد
که تا در کلاهش توان سر نهاد
سزاوار افسر نباشد سری
اگر گنبد در و سپهر و دیگری
هنوزش ندانسته روز مصاف
بیک قرقی چون توان عنقای قاف
کنم چون خودی اگر پیروی
دگر کی توان دعوی خسروی
ببستند لب پندگویان ز پند
نصیحت بقیصر نشد سودمند
بیا صلح با ساز کن جنگ را
نغمه در آن خوش شنگ را
زنده اندیشه جدا کن مرا
به بیگانگان آشنا کن مرا

نامه نوشتن صاحبقران به قیصر روم کرت ثانی و طلب کردن قلعه کماخ والتماس کشتن قرایوسف ترکمان و آشفته شدن قیصر و جواب دادن سخنهای پریشان و بروم توجه نمودن صاحبقران و فتح کماخ بدست شاهزاده محمد سلطان

نگارنده داستان کهن
بدینگونه آراسته شد سخن
که چون گشت نوروز گیتی فروز
شب تار و ماه گردید روز
علمهای سبزه چمن شد بلند
مزین شد آن چو بهار از برند
یل نامیه بر فلکند از توان
بر اسپان چو بیند برگستوان
ز قوس قزح دید نیلی حصار
کلاهها ز رعد از پی کارزار
شد از تیغ رخشان جهان پر ز برق
درو دشت چون سیلاب غرق
شد از تیر باران ره پوش آب
نهان کرد سر زیر خود حباب
تفنگهای الماس بهم در شکست
چنار قوی پنجه را فرق و دست
شه چرخ آشته منزل بدل
نشیمن شد بتختگاه حمل
چنین خواست سلطان خورشید رای
که سازد دل چو خورشید جای
بفرمود تا سروران کلاه
ببستند محمل آهنگ راه
ز نازو قراباغ کوس رحیل
علم بسته بر کوهه پشت پیل
بجنبید چون آن سپاه گران
بلرزید گیتی کران تا کران
همی کرد منزل بهر مرز و بوم
به آهستگی تا حد روم
چو بر سرحد روم زد بارگاه
شد آراسته بارگاهش چو ماه
برآمد بر اورنگ فرمان دهی
ز فرمان دهان کرد عالم تهی
نویسنده و کاغذ و خامه جست
که سازد بجنس مراد درست
که از من بقیصر ز روی نیاز
کن آراسته نامهٔ دلنواز
بر آب زر القاب او ساز کن
ز شاهان دورانش ممتاز کن
کلامی وجه خاندان کهن
بنه گوش عاقلانه سخن
ندارم تمنای آن مرز و بوم
به مهمانی قیصر آیم بروم
بدخواه اگر کارسازی کند
گریانه جهان نوازی کند
بهر کار گوییم یاریش
به گنج و بلشکر مدد کاریش
بیا و بهر دنیا مرا جنگ نیست
بویرانهٔ روم آهنگ نیست
مرا احتیاجی نباشد بروم
که از روم دارم بسی مرز و بوم
ز در و نهنگم محیطی است پر
ولی چون نهنگ از پی گوهر

غزا به در روم قیصر شهیست
نهنگم کند طعمه ماهیست
بود نیزه ام افعی کینه کیش
که هم مهره هم زهر دارد به نیش
بود مهره پشتش کعبتین مرا
دهم زهر پیش از افعی مرگ را
به هر جا که منزل کند این سپاه
نروید دران تا قیامت گیاه
نخواهم که دار السلام چو روم
بهم در رود از من این هجوم
گر اعدای دین شادکامی کنند
بتجربه دهی کینه کامی کنند
گر این گمره گرگ لشکر شبان
گذر آورد جانب آن چیار
شود ملک تاراج و مردم اسیر
وبالی چنان زیر گردون کبیر
سخن بشنو از گفت ما سر مپیچ
ماین ها جز پیش این در مپیچ
بنه کام ما ده کلید کاخ
مکن تنگ بر خود جهان فراخ
فرا یوسف آن ده زبان پسند
که بر حاجیان اوج گردون بنا
مدر دار زو ایمنی پیچ سرا
بدرگاه ماست آورده رو بنا
که کارش آزار مردم بود
برین کس نه جای ترحم بود
به تیغ سیاست خراشش بده
به آنست بر خود سزایش بده
گر تا روم پاینده ماند بتو
چنان ملک فرخنده ماند بتو
جهاندیده چست رومی زبان
که با گرگ گفتی حدیث شبان
زبانی سخنها ده آموختش
چراغ بلاغت برافروختش
سوی ملک رومش و شتافت زود
که از ما بقیصر بیان این برد
رسانید آن مرغ نامه رسان
رسالت بقیصر پدید آکنان
چو گردید دانا رسالت گزار
بتعلیم و تلقین آموزگار
شد آن شعله قهر پیچ و تاب
برافروختش چهره چون آفتاب
رمانی شد از غصه اندیشه ناک
دل از قصه آشتی کرد پاک
غیورانه بگشاد لب در جواب
که گفتار بی صرفه ناصواب
عنان تاب شد از ره انقیاد
طریق سلامت ز دستش بباد
سندش عرصه آشتی جای جنگ
نی مجلس صلح شد نای جنگ
طریق مدارا شدش اسلم
خم باده صلح رو بد بخم
به آسیدگان گرد کم ده شهی
در جنگ زد بی در آشتی
شد اندیشه و سازی کار جنگ
به آرایش خیل رومی و زنگ
ز یونان زمین لشکری ساز هوا
که رفعت آسمان اسکندر آباد
بهم راه با افغان نجوم
بنوعی برون آمد ایلار روم
که از صولت و هیبت آن گروه
فخر و بخت از چرخ و انجم شکوه
شتابان شد آن آسمان حوصله
چو شیر ژیله سوی آهو گله
طلب کرد از آن پس فرستاده را
گشاد آنگهی درج بیجاده را
که از ما رسول فصاحت بیان
سلامی به صاحبقرانی رسان
گدای همایون ذات پیدان کند
که باز اگرامی تن جان پاک
شهان جهان در پناه تو اند
همه خاک پای در تو اند
یمین و یسار تو فتح و ظفر
سریر فلک قند و فغفور فر
ز تحت زمین ارجمندی کند
به تاجت فلک سربلندی کند
گرفتی کنون هم عرب هم عجم
نشد حرص اقلیم گیریت کم
چو بینی کنون عازم رزم ما
بقصد تو هم اسپ رو میان
بیاهنگ جنگم سفر سازی ای
دیدم من اینک بجنگ اجائی
بکوشیم بر دو تیغ و سنان
نپیچیم از کارزار میدان عنان

ببینیم تا آسمان چون بند
گر آن گردن آری به خشم کمند
فرستاد و نامد ز اقصای روم
نفس آتشین تر ز باد سموم
لبی از شکایت پر از زهراب
زبانی چو شمشیر از آسیاب
ز رومی رسانید چندان گله
که افتاد از آن موج جان ملک را
تبسم کنان زان حکایت تمام
نمودی ز رنج دهن لعل فام
فلک گریه میکرد زانی که خند
که پند مسیحا حجاب فقند
وز اندیشه کار صاحب سریر
دهن همچو خارا و جبین پرچین
اگر ظاهرش مینمودی خموش
ولی باطنش بود زان پر خروش
میان بست زان رگ قیامت هجوم
فروریخت از چرخ گردان نجوم
بروم آنچنان آتشی برفروخت
که بر آسمان شاخ طوبی بسوخت
چنان شعله برزد به چرخ بسیط
که نتوان نشاندش به بحر محیط
سپه سوی روم رفت آن جنگ ستیز
که بر اوج شد موج آن فتنه تیز
گذرگاه آن خیل گردون شکوه
یکی قلعه بود بر رفعت کوه
نهاده فلک نام آن را کماخ
رسش بر یکی سهمگین سنگلاخ
ندیده فلک پایه برجهاش
بر اوج فلک سایه برجهاش
ازان قلعه یک منزلت آسمان
زحل سنگ عراده و مه کمان
چو بسته بالا سرِ او سپهر
بگرد در او پیشش از مهر
محیط فلک خندق آن حصار
که کس را بر آن دست جز کردگار
درش بسته بر روی صاحبقران
ازان هر طرف کین و ایلچیان
دیری نی نسلش به تدبیر بود
که پور بزرگ جهانگیر بود
ندیده جهان همچو او سروری
نزاده ز مادر چو او دیگری
برادر صاحبقران شاه بود
همه کوکب او در میان ماه بود
بجدش چنین گفت کای رهنمای
بدرگاه تو آسمانها ز پای
چنین آمد و دارم ای شه فراخ
که رو آورم با حصار کماخ
باندک زمانش ویران کنم
ز ویران که با خاک یکسان کنم
خدیوش بر آن کار دستور داد
به ویرانی قلعه منشور داد
سوی قلعه بر داد نیلان خیل
چه سنجد کلوخی به دریای سیل
همه شیرمردان بازم جوی
سراسر نسب جنگ و نامجوی
وز آن پس فرستاد صاحبقران
بامداد او لشکری بی کران
ز شهزادگان کو از زیب دین
ابابکر خان بود و سلطان حسین
بایشان سکندر که در سروری
از او زنده شد نام اسکندری
ز نام آوران کس نبودی نظیر
جهانشاه و جاکوی شیر گیر
برندق بهادر به همراهیش
میان بسته بهر هواخواهیش
چو پیوست آن خیل انجم شمار
بر اردوی شهزاده نامدار
مدارا به شکل لشکری بُد
چو رشته دو تو شد دگر نگسلد
هنربران جنگ آور نامجوی
به ویرانی قلعه کردند روی
سراسر دلیران روز نبرد
فراز هیونان هامون نورد
فرو کوفتند از دو سو کوس جنگ
گذشت از ثریا دم کاو زنگ
ز فر نفیر و دم گاو دم
سکون و قرار از جهان گشت گم
چو شمع شبستان گردون گذشت
عنان شب تار آمد بدست
فرو شست خورشید مشکین نقاب
سپر سایبانان گران شد بخواب
ازان تیره شب غیرت زلف یار
نه پیدا کسی بود جز کردگار

بفرمود شهزاده از پیشگاه
بگردان جنگ آور نامدار
که از ریسمان نردبانها کنند
بران بام ازین ریسمان جا کنند
برافراختند آن شه ارجمند
بسرهای دیوار گردون بلند
چو بر نردبانها نهادند پای
دلاور دلیران رزم آزمای
مخالف شد آگاه از آن گرد و دیو
برآمد بیکبار از ایشان غریو
فرو ریخت از برجها سنگ و تیر
گذشت از ثریا صفیر نفیر
خروش و هیاهوی گبر سیه
سراسیمه گشتند از آن یکسره
هر کس را مجالی که بیند دلیر
ز پالان نه بالا به بالا بزیر
زمین گشت با آسمان جنگ تیز
که بارید سنگ و برآمد بجنگ
دلیران توران بجستند باز
ازان شعله زن آتش جانگداز
فشردند تا روز پا در مصاف
بکردند شمشیر کین از غلاف
چو شاه جهانگیر گردون نورد
علم زد بر این قلعه لاجورد
جهانرا به شمشیر زرین نیام
درآورد زیر نگینش تمام
بفرمود شهزاده کینه خواه
بجوشن قبایان آهن کلاه
که رو بر نتابند از آن کارزار
درآرند خنجر به برج و حصار
سوی قلعه از هر طرف تاختند
ز اطراف آن سور جستند اندرا
دویدند بالا گروها گروه
بروی کمرها چو نخجیر کوه
فکندند آن چابکان یکسره
همه پنجه در پنجه کنگره
یلان ابابکر سلطان نخست
علمها بر آن قلعه بردند چست
جهانشاه جاکو چو غرنده شیر
بروی فصیلش درآمد دلیر
بکوشید از آن پر دلان بیشتر
دوان خنجر از همه بیشتر
چو شد پیش ایشان آن حصار بلند
برآمد غریو و تکبیر شدید
سپاهی که خستند از اهل روم
چو کردند ترکان توران هجوم
بجاوان دلیران امان خواستند
بزاری و درخواست خاستند
شد آن سهمگین [illegible]
بصوت خوش شادیانه دهل
در قلعه شهزاده چون باز کرد
یلانرا بجلدی و سرافراز کرد
نوید ظفر زان گروه سترگ
چو آمد به نزد خدیو بزرگ
بنظاره آن حصار بلند
عنانتاب شد خسرو ارجمند
شد آن سنگلاخ صلابت سرشت
زمین قدومش چو باغ بهشت
دگر بار خیل ستاره حشم
شد از ظل عالیش فرخنده قدم
چو اطراف آن قلعه نیکو بدید
بدست ظفر بن سپردش کلید
وز آنجا روان شد شه کامیاب
ظفر در عیان نصرتش در رکاب

رسیدن ایلچی قیصر و رسانیدن خبرهای فتنه انگیز با شور و شر و شنفتن صاحبقران نصرت قرین و بمیدان عرض در آوردن آن شاه ظفر آئین

بیا ساقی آن مجلس افروز می
که باشد گل سرخ در ماه دی
بمن ده که مخمور دیرینه‌ام
برافروز از آن نور دل سینه‌ام
خبر ده تو دانای بسیار دان
جهاندیده سنجیده کاروان
که صاحبقران صاحب سپاه
چو بر دشت لشکر زد بارگاه
رسولی رسید از شهنشاه روم
خبرها رسانید از آن مرز و بوم
خبرها که آید ز روی سخن
بود وارد الملتمس فیروزت
نگوید خبرخوان سیه رو آنکه
ز فرزانه از عقد [illegible]

چو خواهد قضا سرنگونت کند
بگرداند بد جستجونت کند
کسی کو اگر برگشت روزبهی
نگردد نصیبش بجز گمرهی
چو از دولت نایبان دست یافت
دران بارگه سپهر قدر آمد
میسر شدش دولت خاکبوس
ز جائی که باشد بر افلاک بوس
بزانو درآمد دران پیشگاه
که کس را نبود اندران پیش راه
چو پیغام قیصر همه عرضه داشت
زبان را پی عرض آن برگماشت
ز پیغامهای قرجام و بس
که آن هر یکی داده بود از تهور و بس
برآشفت صاحبقران زمان
که از قیصر آن گونه دید آن گمان
چنان بانگ زد بر ایلچی روم
که شد آب از تف قهرش چو موم
بغرید مانند شیر عرین
زبان برگشاد از سر خشم و کین
که عیب از نبود ایلچی کشی
نمی‌بایدت این کار آن ایلچی
ترا آنچنان گشتمی در عذاب
که بر دوستان همی زان حساب
بفرمود تا لشکر از کتامه
که یکسر بپوشند خود و زره
همه غرق خفتان و جوشن شوند
نهان همچو آتش در آهن شوند
جنیبت کشان که آن تند تیز
که گردون بنید اساس ستیز
دلیران همه کار پرداختند
سر و تن به خود و زره ساختند
جهان شد ز جوشن پر از تیر و تیغ
وزان شعله برق خشنده تیغ
یکی قلزم آهن آمد به موج
نهنگان در آن جلوه گر فوج فوج
همه پیل دران آهن و اسپ و پیل
همه اژدها پیکر شیردل
فراز ستوران گردون شکوه
چو بر خرمن شان بیابان کوه
یکی از پی فرق خصم درشت
که گرز گران سنگ پر کرده پشت
دگر یک علم کرده شمشیر کین
برون کرده دست ظفر ز آستین
کیانی کمان زانکی کرده زه
کمین جسته در تنگنای زره
گشادند بی تارک آن دگری
یکی نامه فتح بر منبری
نمودند گردان بسی اهتمام
بدان کار کردن بسعی تمام
فرازی پشته صاحبقران
برافراخت چتر سعادت دران
رسیدند گردان گروها گروه
ز آهن ستاره قدم کوه کوه
سر سرگروهی فرود آمدی
چو نزدیک آن هر یکی آمدی
بآئین چنگیز زانو زده
کشیدند شبهی هنران صده
پس از رسم و آئین فرمانبری
گشادی زبان و ثناگستری
که ای سایه کردگار جهان
که در گیهری مهتر مهان
ترا پایه قدر پاینده باد
سپهر بر نیت کمین بنده باد
برانیم کامروز گوپال و تیغ
نداریم از فرقهاشان دریغ
کنیم از شکافنده خنجر سبک
سبک سر عدوی ترا سر سبک
برانیم کز همه درگهت
که امروز بازیم سر در رهت
زهی آن سر و طرفه آن افسری
که گردد طفیل چو تو سروری
چو دیدی صدای آهن میان
بدیدی بچشم ضیا سوگلان
که دارید بی‌دلان را قوی
بمردی برآرید نام آوری
بجوشید مردانه دران نبرد
که هنگام کین است و روز نبرد
مبادا جهان از دلیران تهی
که ایشان بود فر شاهنشهی
چو پور بزرگ جهانگیرخان
درآهن چو آتش نمود اندران
چو طوفان محشر بلا لشکری
ز کار دلیران هر کشوری

یکی فوج را خود دهقان سفید
فرود آمده گردیده صبح امید
گروهی دگر سر آن پوش
یکی آتشین جل آورده پوش
دگر فوج از سبز آلات جنگ
دماوند کوهی سقرلات رنگ
دگر فوج را زیب و زینت بنفش
ز شمشیر و گوپال و درع و درفش
گروهی که غرق آهن همه
ز پولاد کرده سر و تن همه
نموده برنگ دگر هر گروه
گروها گروه آمده کوه کوه
چو شهزاده آمد بنزدیک شاه
قرین شد بخورشید تابنده ماه
فرود آمد از کوهه بادپای
که آورد رسم خدمت بجای
پس از شرط خدمت زبان برگشاد
کای تاج بخش قراخان نژاد
من و هر که هست از کهان و مهان
همی آرزو باشدش در جهان
که سازد تن و جان فدای تو
بود کمترین گشته در همت
اگر خواهدت خواهی تاجور
ز رومی و روسی نمانیم اثر
بهم بر زنیم آن بر و بوم را
نه رومی گذاریم نه روم را
بود کوه اگر دشمنت را سپاه
بباد فنا بر دهیمش چو کاه
طفیل رهت همچو پیلان خیل
من و به ز من صد هزاران طفیل
تو باید که مانی بمان گو کسی
جهان زاده غم گر نماند کسی
از آن گفته صاحبقران بر شکفت
بسویش نهان دید واهسته گفت
خدایت نگه دارد از چشم بد
مبادا که چشم بدانت رسد
کسی را که چون تو خلف باشدش
عنان سعادت بکف باشدش
چو صفهای لشکر شد آراسته
ز بالای زین فتنه شد خاسته
خداوند فرخ فر پاک کیش
فرستاده روم را خواند پیش
کاز من بقیصر رسان این سلام
ز بعد سلامش بگو این پیام
نخواستم با تو بر خیل روم
رسد محنتی از من این بوم
از آن رو که با کافرانست جنگ
بآن کس خصومت کنم بیدرنگ
بتو آنچه گفتم نکردی چو گوش
ترا زهر شکر آمد ز نوش
به آیین یاری نکردی چو زیست
ببین شیوه دشمنی تا که چیست
طریق خصومت بیا و ببین
بیاموز یاری ده و رسم کین
بگویش مقرر کند جای جنگ
که بسیار دارد تمنای جنگ

چشم بر یلدرم انداختن قراولان و زبان گیری رفتن امیرشاه ملک با فوج از دلیران و محاربه کردن با خیل رومیان و کشتن منصور کامران

بیا ای مغنی خاطر فریب
غزل را ده از حسن آواز زیب
ز اندیشه ام ده رهایی فراغ
که دارد خیالم پریشان دماغ
سپهدار این لشکر جنگجوی
بآوردگاه آتشین کرد روی
که چون آمد آینده در داستان
برافتاد دار و مدار از میان
بفرمان سلطان فرخنده رای
کردند از پی کوچ تیزی نمای
سوی قیصر عنان تاب شد
به فتحش از نو جهان تاب شد
چو آن سرزمین گشت لشکر کشش
شدند اهل آن شهر جا کرد کش
بدو پیش در شهر کردند باز
کز آید در و شاه گیتی طراز
در شهر و بازار بی شهریار
شده بر رهش دیده انتظار
اطاعت چو کردند از آن مغتنم
امان آن گروه از نهان یافتند
از آن پس فلک قدر بهرام خوی
از آنجا بعزمت دیار ره درو

که ناگه سپید از قراول خبر
که پیدا شد از خیل دشمن اثر
خبر گیر از قیصر بد خو چه جست
که باید درین کار زانو حسبت
چو این چرخ عیاره بی فراغ
جهان کرد در زیر دامان چراغ
بآهنگ کین شحنهٔ ملک رست
بروی میان بست و بگشاد دست
همین سوی آتش کم چو سپند
برد شعله خرمنی را سپند
کم و بیش و فرسخ آنسو براند
که خود را باردوی قیصر رساند
چو بر قیصر و میر تابان سپهر
درفش زر افشان آورد مهر
زاردوی قیصر بکردار کوه
برآمد گروهی بعز و شکوه
فرو کوفت آن کینه ور طبل جان
درافتاد شیری بفوج گران
بجنگ از دو جانب شتابان شدند
بهم جمله دست و گریبان شدند
بگوپال و نیزه چو بشتافتی
سران کوفتی سینه بشکافتی
ز سم ستوران سر صف شتاب
شد انباشته چشم آفتاب
پی کینه تورانیان از بسیج
نکردند در کار تقصیر هیچ
بدانگونه کردند روی گریز
که دشت خس و خار از سیل تیز
بلرزید از غصه مانند بید
شدش خنده در شهر بند امید
ز روی درشتی نهان کرد شاد
بطعن سواران دمی نژاد
نداری اگر ننگ جان هم مدار
که بی ننگ جانت نیاید بکار
بود مرگ خوشتر ازان زندگی
که آرد بروی تو شرمندگی
روان شد سپاهی برون از حصار
سپهبد دران قیصر نامدار
فرستاد کس شحنهٔ ملک پیش شاه
خبر دادش از قیصر کینه خواه
چو صاحبقران از قضیه کارشد
ز حال مخالف خبردار شد
بفرمود با شحنهٔ ملک شهریار
که با خود برد از دلیران هزار
همان لحظه پیل افکن پهلوان
طلب کرد رخصت که گردد روان
جهان سر بسر شد چو دریای قیر
بپوشید گیتی معنبر حریر
روان شد سوی خیل دشمن دلیر
بانداز گوران یکی نره شیر
چو بازی بیاید بقصد شکار
بهم بر زند از کبوتر هزار
بکنجی کمین جست و پا را فشرد
که قیصر ببیند یکی دستبرد
پدیدار شد بیرق خیل روز
شدش مهر طوق گیتی فروز
که کرد از کمین شحنهٔ ملک آن دلیر
سوی رومیان حمله مانند شیر
دلیران توران بدنبال او
عقابان پرنده زبال او
ز گوپال کوبی عمود گران
زدی طعنه بر تیغ آهنگران
سبک شد یلان را البتی اجسر
سر از بار خود و تن از بار سر
دران حشرگه شحنهٔ ملک جیرار
که کار یلان را رساند بکار
بآخر گریزان شدند اهل روم
ازان شیر مردان هیجا هجوم
چو زان قصه قیصر خبردار شد
ز خواب گران خفته بیدار شد
سر انگشت حیرت بدندان گرفت
بدندان غیرت گریبان گرفت
که ای نو نهادان بی ننگ و نام
بود بر شما نام مردی حرام
خوش آید حیات از پی نام و ننگ
بود مرد بی ننگ بدتر ز سنگ
بفرمود آنگه که کوس رحیل
ببندند بر کوههٔ ژنده پیل
بآهنگ قرشه درآورد روی
دلی پر ز خون و همی تند خوی
هنرهای رزم و اثرهای حزم
فرستاد خیلی فیروز رزم
شه نو جهانگیر گردون علم
بر الیاس خواجه چنین زد رقم

که با خود برد دست کس زان نشان
ز پولاد پوشان ستم کشان
تفحص کند حال بدخواه را
که بنگرد راه و بیراه را
بماند هم ولیر بهادر شراه
بجولان درآورد صرصر چهار
روان شد سپهبد بسوی دشمنان
بدستی سنان و بدستی عنان
برافراخت از پی علم شهریار
شد آتش سمند از قفای شرار
برندق بهادر یل پر هنر
روان شد بانکو ره پیشتر
بتعجیل رفت آن دلاور دلیر
که بر خیل قیصر شود راه گیر
دگر شب کز از مرگ و می بر ز
بپوشید گیتی سیاهی سمور
شد الیاس خواجه پی نامدار
بخیل مخالف سحرگه دوچار
از ایشان دو کس آن دو پر هنر
یکی را ببر دیگری را بسر
که ناگه تابان چو دلان خیل روم باز
ز ولاد قیصر یکی رزم ساز
که یکدست بودند غافل ز هم
شب تیره و راه پر پیچ و خم
ز تورانیان شصت رومی هزار
شتابان شدند از پی کارزار
یلان سر یکی اژدهای دمان
نشستند در خانهای کمان
ببستند دست و کشادند شست
سپه و یدگردان پولاد دست
تعاقب کنان کش کشان و دلیر
نشستند در آشیان
ز شور سواران آئین نبرد
برآمد بگردون گردنده گرد
چنان گرم گردید بازار جنگ
که جان واکسی بد بهای خدنگ
نمیشد می دست دور از عنان
تو گفتی که شد دوخته آسمان
کجا کس ز ناوک تهی شست بود
کماندار گوی ز هم گشت بود
ز پیکان چنان شد تن از گرز شهبا
که شد تنگ بر دلان جهان
یلان ظفرپیشه کوشش کنان
ز پیچیده بازپو قیصر عنان
که بنمود ناگه یکی تیره گرد
که چشم بداندیش را خیره کرد
شد آمد کز اشکاف جیب غیاب
صف خیل سلطان حسین کامیاب
سواران رومی از آن رستخیز
گرفتند در پیش راه گریز

صف آراستن صاحب توران بعزم رزم شاه روم و هزیمت وشکست یافتن قیصر و عثمان هزیمت یافتن از پیش آن سپاه نصرت

سرافراز این عرش پایه سریر
بدینسان برآورد صور نفیر
که صاحبقران ظفر دستگاه
زانکوریه گشت چون با حشم
درانجا یلی بود یعقوب نام
که قیصر بدو داشتی اهتمام
بپیچید سر از طریق صواب
کراز روز شیر بود و حجاب
ز عقل و فراست بسی دور بود
بمضبوطی قلعه مغرور بود
کشید آن کج اندیش ناپاک کیش
ز خندق خطی از خطا گرد خویش
در قلعه بکشاد آن بی بصر
فرو بست بر بخت فرخنده در
بحکم تمرخان گردون سریر
هلابت نهادن اقلیم گیر
پی فتح آن قلعه [illegible]
ز بیم برج و باروش دشمنان
برافراخت رومی قیصر کلاه
بنزدیک معادگه بارگاه
که ناگه کسی ز قراول رسید
که اینک رسید ایلدر روم [illegible]
بفرمود فرمان ده نامدار
که غرنده شیران دشمن شکار
تو دیدانی قلعه گیرند باز
شوند از پی کار کین چاره ساز
بتعجیل جمع آمد از خیلش چو می
از انجا سوی دشمن آمد و رو زی

بنزدیک [illegible]
بزرگان بارگاه [illegible]
چو شد در میان صاحب کلاه
مسافت تقریب یک منزل راه
فرود آمدند آن دو محشر گروه
بنزدیک هم چون دو البرز کوه
چو جمشید خورشید آفاق گیر
فرود آمد از لاجوردی سریر
برون شد ز باغ سکندر چمن
درآمد به خلوتگه انجمن
عسس سر برآورد و عیار نیز
ز مردم تهی کوی و بازار نیز
غنودند در عماری اطراف باغ
بپرید سپهر سوراخ کاخ
فسانه سرایان لب آراستند
بافسانه شب را همی کاستند
بشستند هر یار آن پاک کیش
درآمد بخلوتگه خاص خویش
جبین سود بر سجده گاه نیاز
مدد خواست از داور کارساز
دمی کم زدی شاه فرخنده رای
که صد نعمتی بود از خدای
تمامی شب آن سرفراز شهان
مدد جست از کردگار جهان
سحر چون برآمد خروش خروس
برآورد نوبت زن آواز کوس
مؤذن ز گلدسته شد نعره ساز
چو بلبل که بر شاخ گل شد طراز
سر از سجده برداشت مالک رقاب
نمازش قبول و دعا مستجاب
بفرمود سلطان اقلیم گیر
که صور قیامت [illegible] نفیر
ندو دیده هم پیش ارجمند
ز خون عدو خاک را نم دهند
برآمد ز دو لشکر آن خروش
که بر بست هوش از دماغ سروش
دراندیشه داوری آوران
لباس آهنین کرده جنگ آوران
یلان بر کمانها نهادند زه
زدند از کمین ابرو گره
میانها ببستند بهر جنگ
همه بر تکاور کشیده تنگ
گره بر دم بادپایان زدند
گرهها نه بر باد آسان زدند
زدی بر زمین سم کش خوش پست
از او یافتی پشت ماهی شکست
هراسان دلیران آتش نهاد
پذیرفت آتش بلندی نه باد
علمها برآمد بر اوج سپهر
شد از مهر و مه سکه ماه و مهر
ز نعل ستور و ز ماه علم
زمین گشت با افلاک پشت خم
ز سر پرچم طوق مالک رقاب
شده طره عارض آفتاب
گذشتند از جان دلیران بدل
ز دل نیز کردند بیم ارتحل
بنعلها گرفتند بهر وداع
بدشمن نهادند روی نزاع
گرفتند در پیش یکسر سپاه
گرزگه زنان آوردگاه
یکی بسته تیغ دو رویه میان
که یک رو کند قصه دشمنان
یکی نیزه بازی کنان پیش صف
که سازد تن دشمنش تلف
خدیو ایران و توران نخست
میان کرده زرین [illegible] چست
ز خودی سرافراخت آن سرفراز
که انا فتحناش بودی طراز
زره کش قبایی ز راند و بود
ز صنعت گریهای داود بود
زبال فرشته پر تیر او
هنر بر فلک سیر تحریر او
دو قربان ستم کشیده کمان
کمانی که بودی جهان را امان
طرازنده شمشیر آن نامدار
بدشمن کشی نایب ذوالفقار
یلی نیزه اش اژدهای کلیم
کز و شیر افلاک میکرد بیم
رخ فرخش ماه ناکاسته
ز پا تا سر از دولت آراسته
مدد خواست از داور بی نیاز
کمین تا زبست انگه آن سرفراز
چو بنشست بر کوه باد پای
برج شرف کرد خورشید جای

نوازنده شد کوس رویینه کوب
فلک به نهم چرخ شد پای کوب
سر ایشان گوش فلاک گرفت
سپاهی شد عید گرد و جفت
ششش پرچم توق به سپهر
محاسن بپرتافت از روی مهر
خروشیدن کوس آوازهای
تهورغزون گشت غیرت فزای
برآمد بیکبار از کینه کوش
ز هنگامهٔ جنگ گو ترک پیش
ز بانگ قیامت نهیب نفیر
جوان شیر گشت و دلیر پیر
ستوران عنان عرصه ساختن
یکی دست ز دیگری پای کوب
شهنشه چو در رزمگه کرد جای
بآرایش لشکر آورد رای
چراغدار آن لشکری گرند
شد از قوت شاهرخ زورمند
سلیمان شه آن شیر پولاد پی
شده در رکابش ولی اکبر
سو تکک بهادر بفوج دگر
پی خدمتش بسته از جان کمر
قوی گشت قنبل سلطان حسین
از آن یافت آن میر دستور زین
برانغار از آن خیل اقلیم گیر
ز شهزاده میرانشه آهنین پر
بسر بهادر یل نامدار
میان بسته در خدمتش بندوار
بمنق جگردار رستم شکوه
پی دشمنش پا فشرده چو کوه
طرطن حسن دار لشکر شکن
فدی هیش ساخته جان و تن
ابا بکر عادل تن زورمند
برآراست قنبل که شیر کمین
جهانشاه جاکو شدش رهنما
از آن صف شکن یافت آن صف طراز
همه رفته از فر اقبال شاه
شکوه ظفر قلبگاه سپاه
شد آراسته قلب محشر نهیب
ز بیژن عنانان رستم نهیب
بشد با ظفر دستگاه بزرگ
شد از پاس تیمور اغلن ستبر
شده با هزاران دلاور یوا
با واحمد ... شیخ یار
کشیدند صف بیسارشان ملال
جوانان ملک و الیاس و شیخ سیلان
با ایشان بسی عهد و پیمان ستان
ز شاهان رستم دل سیستان
زبر ناس و ارلات بیش از شمار
نمودند چندین بسامان ثنا
به پور بزرگ جهانگیر گفت
خد بودند که ولیعهد
برآورد علم پیش قلب سپاه
که باید سپاه از پشت پناه
سکندر ز توشیرا ور بود
که دلسوز کس را برابر بود
بصف آراست شهزاده قدبلند
برآوردن آتش کین علم
بیک دستش الیاس خواجه چو شیر
کمر بست بقصد دشمن بر
بدست دگر شه ملک بست صف
عنان همه سعادت بصف
چپل ازقشومان آراسته
... ور مندان بدخواه
پذیره در فتح علامت ظفر
ستادند گردان فرخنده فر
که از هر طرف رخنه افتد بکار
کنندش بخارسان ...
بصف پیل پرشیر صف سپاه
فرو بست بر خیل بدخواه راه
نشستند بر پشت پیلان مست
شکافنده مویان که بها
ز سوی دگر قیصر نامدار
خم روی بختیان کرده بار
صفی دم مانند دریای نیل
بنالید دشت از در پیل
برآمد ز کوس سلامت خروش
خروشی که برد از سر چرخ هوش
برآراست سر خیل روحی شاد
سپاهی که شد پیش ...
سپاهی بسی پیش از چون و چند
قوی هیکلان صبا ارجمند
بیستان شد از نیزها رزمگاه
گرازان رومی گران جسته ...

بسازش شد از پور لاش جنگ / چو دریای نیلی سراسر نهنگ
فرنگی نژادان بعنوان خویش / سپه ساخته خود و خفتان بپیش
از آن پیو ساران پیاده سپاه / یکی کرد آهن در ابر سیاه
کرشمی طراز زمین آمدش / که مه از آسمان بر زمین آمدش
صفی بست پوشش بپیش [illegible] / که خود از آن بارگاه پیش
ز قیصر شد آراسته قلب گاه / ز ماهی بفرمان او تا بماه
چو خورد رخت قول لشکر کشید / از آن حد سکندر کشید
تو گوئی آمد از زادگانش تنها / ز موسی و عیسی و مصطفی
چو دید آسمان آن دو کین سپاه / نه بودند غران تا مهر و ماه
فراموش شد از آن نام و آیینش / بزرگی دارا و اسکندرش
بجنبش در آمد زمین و زمان / نماند بر جا همه چون جهان
میان دو دیوار آهن بنا / یکی کوه آمد ز شهر فنا
فرو کوفتند کوس و کرنای / در آمد به پا کوفتن بادپای
سمند سبکپای یار کیان / سبکدست بگرفت جنبش عنان
یلان گام زد از هر دو سوی / که بشکافتندی الماس موی
بکار کمان برزدند آستین / بر آمد غریو از زمان و زمین
زد و قاص در آن حملا دو بر / بر آمد بهم چرخ معکوس خرد [illegible]
شپاشاپ پیکان الماس گون / بدریا رسانید سیلاب خون
ابا لشکر جان [illegible] نخست / سوی دشمنان حمله آورد [illegible]
ز میدان برانگیخت آتش بباد / دلاوری داد مردی بداد
جهان شاه جا کو چو شیر ژیان / هم از میمنه تاخت بر درمیان
ز سوی دگر سلطان حسین / بر آورد شور و برانگیخت شین
نیارست دشمن ببست و براه / نشاید ره سیل بستن بگاه
ز قلب سپه شهزادگان / همه بنده دار مردم آزادگان
نگاه و سوی دشمنان تاختند / بنای مخالف بر انداختند
ز سوی دگر میرزایان تیز / سواران به آهنگ آن رستخیز
ز سم ستوران چنان گشت گرم / نمود این جهان تیره خاک نرم
ز گرد سواران دشمن کمین / زمین آسمان آسمان شد زمین
بمرگ دلیران همی گفت کوس / دریغا دریغا فسوسا فسوس
یکی ترک تارک چو بشکست جست / به تحسین فلک گفت دستش درست
دگر یک بیان کو نه بکشاد دست / که گفتش زمانه مریزاد دست
ز ابر بلا تیر باران شدند / ز خون تر چو ابر بهاران شدند
ز ابر ناتیر در تن شده جایگیر / تن جنگجو گشته قندیل تیر
زره را بکانهای پر تیر ره / بدندان پیکان گشاده گره
ز آمد شد تیر بی حساب / نیفتاد در رزمگه آفتاب
چو در کرکس ترکش آمد زوال / عقابان کین افروخت بال
کمانها فگندند و شمشیر تیز / نهادند در هم ز روی ستیز
شد از چاک شمشیر تارک ز تیغ / چو پای شتر فرق روی مصاف
چکاچاک شمشیر بر فرق / زمین را بدریای خون کرد غرق
غریو دیاده بر آمد چنان / که افتاد از دست شیران سنان
بر آمد خروش خم هفت جوش / برون برد هوش از دماغ و گوش
بسا خون که از تارک آمد بروس / بر آورد سر چون تاج خروس

ز بس مرد خفته بخون نبرد
شده روی صحرا ز خون سرخ و زرد
چنان بخت گویان پر جنگ
اگر کوه با پیل بر جیب سنگ
آتاعه طلا را فتاده زورق
چو مرجان ز سیلاب خون گشته غرق
ز بس سر فتاده چو میوه ببار
شده تنگ آن عرصه گاه فراخ
زیان شد ز ادهمی جری
جهان گشته پر مرده و ماتمی
یکی را شده روز ور روزگار
در اندیشه کار ناموس و نام
یکی چون برادر ز خویشتن
دگر یک حمائل زه ترکش کین
یکی بحیرت ز نی بهر خورد
ازان افعی جانستان جوهر خورد
شکافنده تیغ ظلک کرده وا
ستاد و ندانست پشت تنگ
بدو برین سر کاخ بابند
ز تکبیر و خر و شر بند
سم بادپایان شده فرش سنگ
سر سرکشان ماند در زیر پای
دران دشت فرقی نه یکسو بها
میان اسپ و سم کمر
ز باران پس سپ ز باران تم
شکم زیر زین بین ز اسپ شکم
تن مارک و ترکمانی دریغ
شده چاک چاک از پی چاک تیغ
یکی را ز گرز گران درد سر
ازان درد سر جهان بیخبر
یکی را بپهلو خلیده سنان
فتاده خلیده سنان جانستان
دگر بد گرفتار پیچ کمند
ز پیچاک آن رشته شد پرگزند
چو کابستان هم بیابان
حکایت بدست گریبان رسید
همی بود بر دشت گردن امان
شده مشت گردن بهم توأمان
ازان پس بفر هوا جدا
ز لشکر بجنب دلیران گران
سراسیمه شورش اندر جهی
بیکبار بر روی میان تاختند
کشیدند شمشیرها از میان
فتادند در دشت در میان
شد از خون همی آب جوی
وز انگار تورانیان تیغ روی
بجنبید قیصر رها قانح
که پیروز ران جل خونریز ا
برآمد فر زنگی بی قرار
نظر کرد سوی یمین و یسار
یمین و یسارش پراگنده شد
ز ایران سپه را فکنده بدی
نوائی شد در میدان نهاد
ز غیرت قدم بر جهان برنهاد
چو بگذشت آب از سر کدخدا
نهد تحته آلتونش در زیر پا
بجنبید صاحبقران همچو جای
درفش کیانیش سیاره سای
ظفر عاشق پرچم رایتش
شده تیغ دلداده بر پیشش
پی فتح با قصد ملک
چو اندر بر طارم فلک
روان دولت و نصرتش در رکاب
شده کوکب طالعش آفتاب
ازان شقه کاملم را طراز
فلک نامه فتح او کرده باز
سر تیغ خیل پرخاشجوی
بهر سو بقیصر نهاده عدوی
گرفتند شاهان دلاور میان
جهان تیره از جنگ سنان
ز کوشش چو قیصر بغدادلو
بکوشید چندانکه ده چند بود
گهی تند دریای توران ز موج
رسانید آسیب طوفان باوج
گهی آتش و میان گشته تیز
بعیوق بر کرده دود ستیز
شدی اختر ومیان گه بلند
رساندی بگردون توران گزند
زمانی دگر بخت تورانیان
رساندی ز روی دل آن زیان
بکام اجل گشته گردن همه
زده در جهان آتش کینه هم
هزبران توران و شیران روم
ز طوفان آتش گشتند موم

یلان از دم صبح تا وقت شام
نکردند شمشیرها در نیام
بناخن ز گردون گرفتند چال
فتاد اختر رومیان در وبال
[illegible]
[illegible]
به آخر نیاورد تاب ستیز
بناکام گردید رو در گریز
پریشان شد آن لشکر [illegible]
نگونسار گشت آن کیانی [illegible]
بیک گردش چرخ نیلوفری
نه قیصر بجا ماند و نه قیصری
[illegible]
ز قلب سپاه و یسار و یمین
ز جا بر گرفتند خود را
چو صرصر که از جا برد کاه را
[illegible]
ز قیصر [illegible]
گریزان صف روم از اضطراب
اجل تیز دنبال شان با شتاب
[illegible] گام
فتاد آن گرامی [illegible]
فتاده ز تاج سران تا بنعل
ز سم تگاور جدا ماند نعل
[illegible]
[illegible]
بصد حیله قیصر از آن تنگنای
برون برد سر از فسون پری
[illegible] گریز
فرو ماند حیران از آن رستخیز
[illegible] روان شد [illegible] دوان
شد [illegible] جهان
[illegible]
وزان پس گذشته [illegible]
کسی را که پرورد عمری نهان
جواب سلامش نمیداد باز
چنین است رای سپهر [illegible]
که گاه [illegible]
دران عاریت دل نه بندد کسی
که هر روز باشد بدست کسی
[illegible] جهان ست نا [illegible]
ازان [illegible]
بدان دلربا دل نه بندد کسی
که هر دم بود همگسار کسی

گرفتار شدن بدست سلطان محمود خان و آوردن او در پیش صاحبقران زمان و نشستن صاحب بر مسند لطف و مرحمت و شستن جرائم قیصر را باب عفو و مکرمت

نبینی از آن شمع جز سوز و داغ
که هر شب بود مجلسی را چراغ
ظفر پیشه این جمله سپاه
[illegible] کند نقل [illegible] رزمگاه
که صاحبقران ظفر سپاه
سوی بارگاه آمد از رزمگاه
کله گوشه شاهیش عرش سای
فلک توسنش را شده خاک پای
تمرخان بن خان [illegible]
چو بنشست بر تخت اسکندری
بکین همچنانش در ابرو گره
کمان تعصب هنوزش بزه
رسیدند شهزادگان کامیاب
مظفر بدرگاه کیوان جناب
بشارت رسان سروران سپاه
بخدمت رسیدند از گرد راه
ستادند خاقان جوجی نسب
گرفتند در پیش دست ادب
همه تخت گیران فیروز جنگ
همه تاجداران با هوش و هنگ
سرافراز گردان عالی نژاد
ز نسل کی و قیصر و کیقباد
ز اولاد فغفور و خاقان چین
کشیدند صف بر یسار و یمین
ز سرحد چین تا باقصای روم
ستادند شیران هر مرز و بوم
گروهی ازان خیل فرخنده عهد
گرفتند دنبال قیصر [illegible]
ز چنگیزیان اژدها پیکری
به بازو و شمشیر [illegible]
دلیری که محمود خان داشت نام
ازان شیر مردان [illegible]

بقیصر رسید و گرفتش عنان
نشد کار بهتر بتیغ و سنان

نیازرد دستش نه غم کند
ندیدش سزاوار زانسان گزند

رسانیدش از مهربانی بخان
بدرگاه صاحبقران جهان

چو صاحبقران زان خبر دار شد
که سالار رومی گرفتار شد

چنین داد فرمان خدیو جهان
که این شه نماند بدل گر نشان

طرازنده مسند قیصرست
نشیننده تخت اسکندرست

بسندیدش از سرزنش منفعل
که او هست از کرده خود خجل

شویدش همه مرهم جان ریش
باعزاز و اکرامش آمد بپیش

کبوتر که آید شکسته ش بال
بود بستن بال و پس و بال

بعزت به او پیش باز طلب
درون آوریدش ز راه ادب

بیاراستندش بخیمی بلند
بدان خیمه اش ساختند ارجمند

سرافراختندش بتشریف خاص
ز تشریف خاصش امید خلاص

دلاور دلیران چنگیز کیش
بر آیین مهمانش بردند پیش

شه حکمت کیش بنواختش
بشیرین زبانی سرافراختش

بانواع دلجویی و احترام
باو کرد رسم مروت تمام

چو از چهره اش گرد محنت فشاند
ز بردست شهزادگانش نشاند

کم آید چنین کار از آدمی
ز مردم نکرده کس این مردمی

چو بگذشت چندی بر این داوری
بقیصر نمود آسمان یاوری

پس آنگه خدیو مروت سرشت
برآراست هنگامه چون بهشت

برافراخت کیخسرو روزگار
دو زرینه تخت چو ابر بهار

یکی را بی ایلدرم کرد ساز
نشانید بر تخت شاهیش باز

نشست آن ملک قدر با یکدگر
شده سروران جهان را زبر

که دیده بیکجا دو صاحب کلاه
که دیده بهم تاب خورشید و ماه

تمر را چو شد فتح اقلیم روم
نماند انتظاری بدان مرز و بوم

بقیصر کرم کرد آن بوم را
باو داد آرایش روم را

دگر باره آرایش کرد باز نوی
نشاندش بر اورنگ کیخسروی

بدشواری آن ملک را کرد ملک
گرفتش بشمشیر و دادش بکلک

ده آشنای آن شادی خرمی
شد از گردش چرخ پر تشنگی

رخش آب آتش شد افروخته
وز آن خرمن هستیش سوخته

تمر را امان گر نماندش بداد
ز تیشه بجست آسمانش بداد

چو مرد ایلدرم روم را شد حشم
بموسی بن ایلدرم زد رقم

بگفتش که این ملک از آبای تست
بجا ماندش چون تو هم جای تست

برافراخت از تاج شاهیش سر
نشانید بر مسند قیصرش

بیا ساقی آن آب گلرنگ عقیق
که در خون بود زان تهی حلق

بمن ده که فارغ کند از غمم
رهاند ز اندیشه عالمم

روی آوردن صاحبقران گیتی‌گشای بتختگاه ملک خطای و متغیر شدن مزاج لطیفش در موضع اترار و عنان تافتن بصوب دار القرار

نویسنده این نوع نامی رقم
بدینگونه آراست لوح قلم

که چون شد تمر فارغ از کار روم
نماند انتظاری در آن مرز و بوم

برید از جهان ملک پیوند را
برآراست شهر سمرقند را

ز زینتش سمرقند شد دلفزای
شد آنجا بعزم شکست خطای

چو از نیم آن هفت ساله [illegible]
برآسود خیل آیین ظفر
بهمین وزیران [illegible]
بجیم [illegible] یار
ستادند [illegible] دوار
بفرمان [illegible] خداوندگار
دران انجمن [illegible] دوران
ز دریچ [illegible] بخت [illegible]
درین کاخ فیروزه [illegible]
بگردن رفتیم چندین [illegible]
نخستیم [illegible] قرار جهان
بسی بیگناه آشکار و نهان
زمانه کسان ناروا [illegible]
ببردیم چندانکه [illegible]
بغارت چو از [illegible] شد
فراموش کردند چنگیز را
ببرچینه کاتش فروختیم
ز روشک آن شهر [illegible]
نخستین آهنگ چین و خطای
ببندیم برنا و مهدی [illegible]
بگفتار آن [illegible]
رسانیم اسلام صد [illegible]
کسی گر به بحث [illegible] شکست
کنیمش بشمشیر حجت [illegible]
ز ارکان دین [illegible] کنیم
بآب وضو شان نمازی کنیم
صنم خانها را دبستان کنیم
به غنچه تعلیم قرآن کنیم
خدیو عجم شهریار عرب
ز احضار لشکر [illegible]
ز معموره تا شهر تا بر [illegible]
برآراست لشکر [illegible]
نگنجید در عالم آوازه‌اش
عدو کوته از اندازه‌اش
بغیر از سپاه [illegible] شمار
ز تخمین [illegible] پانصد هزار
یکی روز از روزهای خزان
که میریخت از شاخ برگ [illegible]
بآهنگ چین و خطا برنشست
یکی کوه بر باد صرصر نشست
قیامت نمودند [illegible] جهان
که خورشید [illegible]

شدش [illegible] عشق و خنده‌ای
بصید غزالان چین و خطای
خداوندگاران روی زمین
گر بوده‌اش [illegible] گزین
با دن نشستن [illegible] لب
نشستند در پیشگاه ادب
ز رای [illegible] کشورگشای
[illegible] هوای خطای
که غیر از خدا ایشان [illegible] حساب
نجنبد در اندیشه خاک و آب
نخستیم از کشوری ماجرا
که آنجا نجستند حجاج را
زمینی که فرسوده شهر زین [illegible]
نروید دران تا قیامت گیاه
متاع کیان بعد قتل و اسیر
ببردیم تا بوریا و حصیر
در اصلاح آن کردها [illegible]
بکوشش گرائیم [illegible]
برآریم اعلام اسلام را
نگونسار سازیم اصنام را
بایشان ز حجت تکلم کنیم
ز اعجاز قرآن [illegible] کنیم
ره رستگاری نمائیم‌شان
ز دل زنگ ظلمت زدائیم‌شان
برآریم آواز بانگ نماز
از آنجا که ناقوس کردند ساز
پرستشگه سازیم بتخانه را
پری خان همان [illegible]
بعزم تماشای چین و چگل
سراپرده برکرد [illegible]
سپاهی فراهم شد از هر دیار
که اندیشه عاجز شد از شمار
سپاهی که خاص هم اندیش بود
ز شش صد هزار از عدد بیش بود
دلیران شهزادگان [illegible]
ز تخمین فزون بیشتر از قیاس
ترخان بن خان [illegible]
برآورد آواز صور [illegible]
بجنبید و جنبش آمد زمین
جهانی بیار و جهانی [illegible]
چو صد [illegible] زدند بارگاه
شدش قبه بارگه گوی ماه

برافروختش چهره از تاب تب
ز بیجا آزرده گردید لب
رسیدش خزان بهار حیات
نوشتند در قبض روحش برات
رسید از اجل مرغ روحش بسر
ز پر کلاهش برآورد پر
ز بادی که بیرون شدش از دماغ
نشاید من و ما ازو چراغ
برآمد غریوی چنان تند و تیز
که افتاده در آسمان رستخیز
جهان سربسر گشت ماتمکده
شد اهل جهان تیره ماتم زده
فرورفت خورشید جمشید اساس
سیه کرد یکسر جهان از پلاس
برآورد طاوس پر غراب
نهان شد در ابر سیه آفتاب
غم و درد رست از سیاره زمین
پر از اشک و آه آسمان و زمین
تراشیده ماه نو ابروی خویش
سیه کرد از آن واقعه روی خویش
نشان طپانچه است بر روی ماه
که رخسار خود کرد از غم سیاه
زمانه تراو انگه آخر ز سرو
بجز دم مسیحا و درد و حسرتی
اگر هست نوح خویش آیت
خبر هست همین حال ایشان آیت
ز رفت آفتابی به اوج کمال
که زانجا نیفگندش آخر زوال
همان منزلست این منقش رباط
که گسترد آنجا فریدون بساط
همانست این چرخ و تو نوعروس
که زد در عروسیش کاوس کوس
همانست این کشیده رواق
که بنشست دارا شه زیر طاق
همان عرصه است این کهن کوبها
که دیدند فرعون با
کجا شد آن چنگیز تن
که روی زمین بودشان زیر نگین
کجا رفت آیا جم و جام او
چه شد حال آغاز و انجام او
ندیده کسی تا ابد زندگی
خدای جهانست پایندگی
نماند کسی اندر جهان پایدار
خدای جهانست یک برقرار

اتمام این نامهٔ نامی و اختتام این صحیفهٔ گرامی

بحمدالله این نامهٔ دلفریب
ز تحریر عنوان پذیرفت زیب
بحمدالله این نامه آراسته
شد از غره تا سلخ آراسته
دو صد شکر کین نظم نقد طبع
شد از طوق و ظلمات نیت پذیر
سخن را ز زر طبع گنجینه سنج
نشستم بصرافی تلخ گنج
گرفتم ز لیلی و مجنون نخست
وز آن صورت عزمم شد درست
ز لیلی و مجنون چو دیدم فراغ
برآسودم از اندیشهٔ آن دماغ
شد آن نقش فرخ چو گیتی پسند
ز شیرین و خسرو شدم نقشبند
چو آن گلستان را آراستم
از آن خوشتر آمد که میخواستم
چو بازآمدم زان همایون سفر
سوی هفت منظر فگندم نظر
تماشاگهی کردم آراسته
که شد چرخ از رشک آن کاسته
شدم چون ز افسانهٔ هفت خوش
هوای سکندر زدن دم ز هوش
در اوراق فیروزهٔ روزگار
ندیدم ز اسکندر نامدار
حدیث سهی کو سازش کنم
ز کلک در افشان طرازش کنم
نگفتم به جز آنچه آن دیگران
دروغی که بنمود فروغی در آن
نکردم ز افسانهٔ بی فروغ
ز اسکندر نامه نقل دروغ
هر افسانه را که آراستم
نکردم فزون بلکه ز آن کاستم
ازان هست افسانه ها نشان
بگفتم بهر بیت یک داستان
نمودم در احوال آن پهلوی
اگر گوش سازی بپیشش بسی سرسری

دران برده ام سیمیای نگار
کزان سیمیاگر شود شرمسار
چو این زنگانی کار عیار
ز آرایشش که شد نامدار
بعهد وی جمع [illegible] طراز
ز پرواز مشاطگان بی نیاز
بیاراست مشاطه حور و پری
بایشان نیاموخت جلوه گری
تنی جلوه دادم [illegible]
که آمد بنظاره حور و پری
ز جادوگری آتش افروختم
بجادوگران سحر آموختم
حسد برد ازین مطلعم هر دنی
چو مفلس که حسرت برد بر غنی
چو شد گرم هنگامه نامه ام
در انداخت سنگی به هنگامه ام
من این بود طعن اهل جهان
که خسرو چنین است نظامی چنان
نظامی و خسرو گر از من به اند
ولی مثل آن جهان پر اند
بود شهرت آن زن ز شهرت شوی
که در خانه مرد از تماشای شوی
ولی کلکم آفاق را کرد پر
ز اوصاف شهزادگان [illegible]
ندانستم اکنون ز دنیا و دین
از ایشان بآن حاصلم شد یقین
غرض شهرتست از سخن در جهان
که یابد قبول کهان و مهان
مرا بخشیم چون بر افروخت چهر
جهانگیر تر شد ز مهتاب و مهر
بروی زمین کم بود خانهٔ
که نبود دران از من افسانهٔ

از آن سحر جادو [illegible]
اگر نتواندش [illegible] شکست
قصوری در آئین مشاطه هیچ
بصاحب عیاران [illegible] بود
ز وسمه بپرداخت ابرو و خال
بسرمه [illegible] چشم غزال
که یابانه خوانی نهادم چنان
که کردند وصافیش [illegible]
فسونی دمیدم زبان بند را
ببستم زبان حاسدی چند را
چو زین مطلع نظم مانی قلم
بر آورد خورشید شهرت علم
ز من تا توان این [illegible] در جهان
چو شپره کوری که [illegible]
ندانست کین شمع تابان مهر
نمیرد ز پف بر فراز سپهر
چه سود از نظامی و خسرو ترا
چو از قصه شان نیست [illegible] ترا
چه لافی از آن [illegible] نظم نغز
که نتوان شنیدش بگوش مغز
بسی ساختم قصه پر فروغ
که نبود [illegible] دران [illegible]
شب و روز [illegible]
بدین عهد بنیاد [illegible]
مرا آنچه مقصود بود از سخن
بدلخواه داد آسمان کهن
کلامم ز شهرت ندارد کمی
گذشته ز هر جا که هست آدمی
در نظم من در تمام جهان
شد آویزه گوش شاهنشهان
در اندیشه این سواد و حرف
بسی کردم اوقات خود صرف

جگر کرد خون چاره نقشبند
به نقاشی این همایون پرند
الهی چو این نقش فرخنده فال
بآخر رسید آفرینش خیال

الحمد لله والمنة که درین ایام فیروزی التیام نسخهٔ فتحنامهٔ خسرو شاه المسمی به ظفرنامه من تصنیفات مولانا عبد الله هاتفی در مطبع منشی نول کشور واقع لکهنؤ ماه اکتوبر ۱۸[illegible]ع مطبوع شد

DR ZAKIR HUSAIN LIBRARY